

**ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΚΕ΄ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ
ΤΕΛΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ**

ΤΙΤΛΟΣ

**Από τον "Καποδίστρια" στον "Κλεισθένη": Η χωρική
διάσταση της διοικητικής μεταρρύθμισης**

ΤΜ. ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ: Αναπτυξιακών–Περιφερειακών Πολιτικών

Επιβλέπων:

Ασπρογέρακας Ευάγγελος, Επικ. Καθ. ΤμΜΧΠΠΑ-ΠΘ

Σπουδαστής:

Μπίλλης Χρήστος

ΑΘΗΝΑ - 2018

Από τον "Καποδίστρια" στον "Κλεισθένη":

Η χωρική διάσταση της διοικητικής μεταρρύθμισης

Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης

Μπίλλης Σπ. Χρήστος © 2018

Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος

Δήλωση

«Δηλώνω ρητά ότι, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας, δεν παραβιάζει καθ' οιονδήποτε τρόπο πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής.»

Αθήνα, 12 / 12 / 2018

Μπίλλης Σπ. Χρήστος

«Η Αυτοδιοίκηση είναι ένα μεγάλο καρφί στην Αντίδραση. Γιατί; Γιατί καταλαβαίνει πως αυτή είναι το φυτώριο της Λαϊκής Δημοκρατίας, είναι θεμέλιο και ανάπτυξη της Λαϊκής Κυριαρχίας, είναι με λίγα λόγια αυτό που δεν την συμφέρει, αυτό που χτυπάει τα προνόμιά της...»

Γιώργης Σιάντος, προς το Εθνικό Συμβούλιο (την Βουλή της Εθνικής Αντίστασης) κατά την διάρκεια των εργασιών του στις 20 Μαΐου 1944

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας αποτελεί η χωρική διάσταση των νομοθετικών μεταρρυθμίσεων, ιδιαίτερα των διοικητικών, από τη δεκαετία του 1980 έως σήμερα με κρίσιμους χρονικούς σταθμούς αυτούς των μεταρρυθμιστικών προγραμμάτων «Καποδίστριας» και «Κλεισθένης». Στόχος της εργασίας είναι να διερευνήσει τη διαχρονική συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στη διαμόρφωση του Χωρικού Σχεδιασμού και το συγκερασμό των διοικητικών και χωρικών πολιτικών που πραγματοποιήθηκαν στον ελλαδικό χώρο, αλλά συνάμα να αναδειχθούν και τα μέσα έκφρασης της Αυτοδιοίκησης στο χώρο μέσω των χωρικών και γεωγραφικών δεδομένων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και της περιοδικής ανακατανομής χωρικών αρμοδιοτήτων.

Για να λάβουν χώρα τα προηγούμενα, μελετήθηκαν οι διοικητικές μεταρρυθμίσεις που νομοθετήθηκαν διαχρονικά, εντοπίστηκαν τα κρίσιμα σημεία και η εμπλοκή της διοικητικής νομοθεσίας στις χωρικές πολιτικές. Επιπροσθέτως, έγινε προσπάθεια κατανόησης των χωρικών εργαλείων του χωρικού σχεδιασμού και πώς εκείνα επηρέασαν την Αυτοδιοίκηση μέσω του σχεδιασμού, της έγκρισης, της εφαρμογής και της παρακολούθησής τους. Η παρούσα εργασία αποβλέπει να αποτυπώσει την επιρροή που είχε η διοίκηση στο χώρο και να καταλήξει στην επιθυμητή αλλαγή του τρόπου διαχείρισης των χωρικών εργαλείων της νομοθεσίας.

Λέξεις κλειδιά: Καποδίστριας, Κλεισθένης, Τοπική Αυτοδιοίκηση, Χωρικός σχεδιασμός

ABSTRACT

The present paper discusses the subject of the spatial dimension of the legislative reforms, especially the administrative ones, from the 1980s to the present time with critical time spots those of the “Kapodistrias” and “Kleisthenes” reform programs. The aim of this paper is to investigate the long-term involvement of Local Government in the development of spatial planning and the reconciliation of the administrative and spatial policies that have taken place in Greece, furthermore to be highlighted the means of the Administration’s expression in the field through the spatial and geographical data of the local authorities and the periodic redistribution of spatial jurisdictions.

In order the previous to occur, administrative reforms that have been legislated over time have been studied, critical points and administrative law has been involved in spatial policies have been identified. In addition, an attempt has been made to understand the spatial tools of Spatial Planning and how these have influenced the local government by designing, approving, implementing and monitoring them. This paper aims to capture the administration’s influence on the field and to arrive at the desired change in the way that the spatial tools of the legislation are managed.

Keywords: Kapodistrias, Kleisthenes, Local Government, Spatial Planning

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επίκουρο καθηγητή Ευάγγελο Ασπρογέρακα, του τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, για τη καθοδήγηση του, εντός ενός πολύ μικρού χρονικού διαστήματος, σε ένα άγνωστο για εμένα αντικείμενο και για τις πηγές και για τον άπλετο χρόνο που μου παραχώρησε κατά τη διάρκεια εκπόνησης της τελικής μου εργασίας. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Παναγιώτη Πανταζή, μέλος του Εργαστηρίου Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, για την ευγενική παροχή προς εμένα δεδομένων λογισμικού γεωπληροφορίας.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω αλλά και να αφιερώσω την παρούσα εργασία στην οικογένεια και τους φίλους, καινούργιους και παλιούς.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	1
ABSTRACT	2
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	3
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	6
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΕΙΚΟΝΩΝ	7
ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	12
1 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Η ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	14
1.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ...	14
1.2. Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	16
1.3. ΟΙ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	17
1.3.1. Νομοθετήματα προ του 1997	17
1.3.2. Η μεταρρύθμιση «Καποδίστριας» με τον Ν.2539/97.....	20
1.3.3. Η μεταρρύθμιση «Καλλικράτης» με τον Ν.3852/10	24
1.3.4. Η μεταρρύθμιση «Κλεισθένης Ι» με τον Ν.4555/18	29
1.3.5. Αποτύπωση της διαφορικής αποτελεσματικότητας των μεταρρυθμίσεων «Καποδίστριας» - «Καλλικράτης/Κλεισθένης Ι».....	31
1.4. ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ.....	37
2 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Ο ΧΩΡΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	42
2.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	44
2.2. ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ.....	45
2.3. ΤΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΤΟΥΣ	49
2.4. ΤΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	51

2.5. Η ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΟ ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ	55
3 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΟ ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ.....	57
4 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Η ΧΩΡΙΚΗ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ» ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ»	62
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	69
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	72
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	82
1. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΙΣ ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ.....	82
2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ 13 ΑΙΡΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΟΥΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ»	91
3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ 7 ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ»	92
4. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕ ΤΙΣ ΧΩΡΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΕΝΤΟΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ	93
5. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΠΟΥ ΑΦΟΡΑ ΤΟΝ ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	98
6. ΟΙ ΧΩΡΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ	102

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΩΝ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΕΞΕΛΙΞΕΩΝ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	15
ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΔΗΜΩΝ ΑΝΑ ΑΡΙΘΜΟ ΣΥΝΕΝΩΘΕΝΤΩΝ ΟΤΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ Ν.1416/84.....	17
ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΥΝΕΝΩΣΕΩΝ ΤΟΥ Ν.1622/86 ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΝ ΑΡΙΘΜΟ ΤΩΝ ΣΥΝΕΝΩΘΕΝΤΩΝ ΟΤΑ.....	18
ΠΙΝΑΚΑΣ 4: Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΟ 1987	18
ΠΙΝΑΚΑΣ 5: Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΕ ΤΑΞΕΙΣ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «Ι. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ»	19
ΠΙΝΑΚΑΣ 6: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΧΩΡΙΚΩΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΕΝΤΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ..	37
ΠΙΝΑΚΑΣ 7: ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΤΟΥ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	44
ΠΙΝΑΚΑΣ 8: ΚΥΡΙΕΣ ΧΩΡΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΧΩΡΙΚΩΝ ΝΟΜΟΘΕΤΗΜΑΤΩΝ	50
ΠΙΝΑΚΑΣ 9: Ο ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟΣ ΧΩΡΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ (ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ) ΚΑΙ Η ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΣΥΝΤΑΞΗΣ ΚΑΙ ΕΓΚΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΧΩΡΙΚΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ ΤΟΥ	53
ΠΙΝΑΚΑΣ 10: Ο ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΧΩΡΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΣΥΝΤΑΞΗΣ ΚΑΙ ΕΓΚΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΧΩΡΙΚΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ ΤΟΥ.....	54
ΠΙΝΑΚΑΣ 11: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΙ, ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΜΗ, ΣΤΟΧΟΙ ΤΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	57

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΕΙΚΟΝΑ 1: ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ	22
ΕΙΚΟΝΑ 2: ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ	25
ΕΙΚΟΝΑ 3: : Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ" ΣΤΟ "ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ"	31
ΕΙΚΟΝΑ 4: ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΑΡΙΘΜΟΥ ΔΗΜΩΝ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ-ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ.....	32
ΕΙΚΟΝΑ 5: ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ (ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ»-«ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ»)	33
ΕΙΚΟΝΑ 6: ΚΛΑΣΕΙΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ» ΚΑΙ «ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ».....	33
ΕΙΚΟΝΑ 7: ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΝ	34
ΕΙΚΟΝΑ 8: ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΑΙΡΕΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ.....	34
ΕΙΚΟΝΑ 9: ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΩΝ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ	34
ΕΙΚΟΝΑ 10: ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΙΚΩΝ ΔΗΜΩΝ.....	34
ΕΙΚΟΝΑ 11: ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΩΝ ΔΗΜΩΝ	34
ΕΙΚΟΝΑ 12: ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΠΡΟ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΩΝ ΔΗΜΩΝ	34
ΕΙΚΟΝΑ 13: ΑΛΛΑΓΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΔΟΜΗΣ ΤΩΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΩΝ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΩΝ ΟΤΑ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ "ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ" ΚΑΙ "ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ"	35
ΕΙΚΟΝΑ 14: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΟΤΑ ΑΝΑ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΤΑΞΗ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ»	36
ΕΙΚΟΝΑ 15: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΟΤΑ ΑΝΑ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΤΑΞΗ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ».....	36
ΕΙΚΟΝΑ 16: ΝΗΣΙΩΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΙ ΟΤΑ ΜΕ "ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ"	36
ΕΙΚΟΝΑ 17: ΝΗΣΙΩΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΙ ΟΤΑ ΜΕ "ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ"	36

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

Α.Σ.Ε.Π.	Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού
Β.Δ.	Βασιλικό Διάταγμα
Β.Ε.ΠΕ	Βιομηχανική Επιχειρηματική Περιοχή
ΒΙ.ΠΕ.	Βιομηχανική Περιοχή
Γ.Π.Σ.	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο
Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.	Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
Δ.Ε.	Δημοτική Ενότητα
ΔμΣ	Δημοτικό Συμβούλιο
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Π.Χ.Σ.Α.Α.	Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
Ζ.Ο.Ε.	Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου
Ι.Τ.Α.	Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Ν.Α.	Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση
Ν.Δ.	Νομοθετικό Διάταγμα
Ο.Τ.Α.	Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Π.Δ.	Προεδρικό Διάταγμα
Π.Ε.Ρ.ΠΟ	Περιοχή Ειδικά Ρυθμιζόμενης Πολεοδόμησης
Π.Ε.Χ.Π.	Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων
Π.Μ.	Πολεοδομική Μελέτη
Π.Ο.Α.Π.Δ.	Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων
Π.Π.Χ.Σ.Α.Α.	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
Ρ.Σ.	Ρυθμιστικό Σχέδιο
Σ	Σύνταγμα της Ελλάδος
Σ.Ο.Α.Π.	Σχέδιο Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.	Σχέδιο Χωρικής Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης
Σ.Χ.Ο.Π.	Συμβούλιο Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος
Τ.Α.	Τοπική Αυτοδιοίκηση
ΤπΣ	Τοπικό Συμβούλιο
Τ.Χ.Σ.	Τοπικό Χωρικό Σχέδιο
Υ.ΠΕ.Κ.Α.	Υπουργείο Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής
Υ.Π.ΕΝ.	Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας
Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
Υ.Χ.Ο.Π.	Υπουργείο Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος
Φ.Ε.Κ.	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση¹ και η κρατική προσπάθεια αποκέντρωσης των εξουσιών, όσον αφορά το χωρικό σχεδιασμό, κατά τη διάρκεια του χρόνου αποτέλεσαν ένα σύστημα με αντίρροπη δύναμη. Οι αλληπάλληλες μεταρρυθμιστικές κινήσεις, οι οποίες εκ των πραγμάτων στη πλειονότητα χαρακτηρίζονταν από ρευστότητα, δημιούργησαν ένα ανολοκλήρωτο σύστημα το οποίο ακροβατεί μεταξύ του πολιτικού συστήματος και της Τ.Α. (Χλέπας, 2000).

Σύμφωνα με το Σύνταγμα της Ελλάδος, και ιδιαίτερα με το άρθρο 101, «Η διοίκηση του Κράτους οργανώνεται σύμφωνα με το αποκεντρωτικό σύστημα»². Η ελληνική λέξη «αποκέντρωση» προέρχεται από τον γαλλικό όρο «deconcentration», όρο με τον οποίο εννοείται η σύσταση περιφερειακών κρατικών οργάνων, χωρίς να αποσπώνται από το κρατικό μηχανισμό ή να έχουν δική τους νομική προσωπικότητα, και η ανάθεση σε αυτά αποφασιστικών αρμοδιοτήτων (Φλογαίτης, 1982).

Από την άλλη πλευρά, ο χωρικός σχεδιασμός ενός κράτους εξαρτάται από το νομικό σύστημα και η εφαρμογή του από το διοικητικό σύστημα, ώστε η επιτυχημένη αλληλεπίδραση τους να οδηγήσει στην ολοκληρωμένη διακυβέρνηση (Lalenis, 2002). Γενικότερα, στην Ευρώπη υπάρχουν δύο σημαντικά μοντέλα τοπικής και περιφερειακής διοίκησης (Ιωαννίδης, 2014). Υπάρχουν οι βορειοκεντρικές χώρες με τα υψηλά επίπεδα οικονομικής ανάπτυξης όπου εφαρμόζεται ισχυρή τοπική αυτοδιοίκηση και ενίσχυση των αρμοδιοτήτων της Τ.Α., με bottom-up επικοινωνία μεταξύ κεντρικού κράτους και κατώτερων επιπέδων διοίκησης. Αντίθετα, οι νότιες χώρες εφαρμόζουν την top-down επικοινωνία και ιεραρχία εξουσιών όπου το κεντρικό κράτος καθίσταται ρυθμιστικός παράγων με ζημία της Τ.Α. (Lalenis, 2002).

Γενικότερα, η Ευρωπαϊκή Ένωση³ δεν χαρακτηρίζεται από δεσμευτική αστική πολιτική, αλλά την προωθεί μέσω των πολιτικών της και των διαρθρωτικών της εστιάσεων (Ασπρογέρακας, 2016), με το ενδιαφέρον της για το χωρικό σχεδιασμό να αποκαλύπτεται

¹ Εφεξής Τ.Α.

² Άρθρο 101 του Συντάγματος: «Η διοίκηση του Κράτους οργανώνεται σύμφωνα με το αποκεντρωτικό σύστημα. Η διοικητική διαίρεση της Χώρας διαμορφώνεται με βάση τις γεωοικονομικές, κοινωνικές και συγκοινωνιακές συνθήκες. Τα περιφερειακά όργανα του Κράτους έχουν αποφασιστική αρμοδιότητα για τις υποθέσεις της περιφέρειας τους. Τα κεντρικά όργανα του Κράτους, εκτός από ειδικές αρμοδιότητες, έχουν τη γενική κατεύθυνση, το συντονισμό και τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των περιφερειακών οργάνων, όπως νόμος ορίζει.»

³ Εφεξής Ε.Ε.

στις πολιτικές προ του 2000. Μέσα από τα ευρωπαϊκά προγράμματα, ο χωροταξικός σχεδιασμός των κρατών μελών επηρεάζεται από τις πολιτικές της Ε.Ε., όπως μέσω της αιφόρου ανάπτυξης και του Σχεδίου Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου, με παράδειγμα το Ν.2742/1999 «Περί χωροταξίας» και τα Γενικά πλαίσια χωροταξικού σχεδιασμού και αιφόρου ανάπτυξης⁴ (Ασπρογέρακας & Ζαχαρή, 2012).

Άλλωστε, σύμφωνα με την Bartlett School of Planning του University College London⁵, ο χωρικός σχεδιασμός είναι η διαδικασία που διαμορφώνει και διαχειρίζεται το χώρο, δημιουργεί κατάλληλους τόπους προς τις ανάγκες της κοινωνίας, της οικονομίας και του περιβάλλοντος. Ο Βασενχόβεν (2004) αναφέρει ότι «ο χωρικός σχεδιασμός ή σχεδιασμός του χώρου (*spatial planning*) είναι μια διαρκώς διευρυνόμενη έννοια, στην οποία εντάσσονται και οι γνωστότερες δραστηριότητες της πολεοδομίας και της χωροταξίας, γνωστότερες με την έννοια της καθιέρωσης τους στον διοικητικό μηχανισμό και την σχετική νομοθεσία». Στο ίδιο κείμενο αναφέρεται ο ορισμός του P. Healey όπου ορίζει ότι: «ο σχεδιασμός του χώρου αναφέρεται στην τοποθέτηση πλαισίων και αρχών που καθοδηγούν την χωροθέτηση της ανάπτυξης και των φυσικών υποδομών», ενώ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1997) τον περιγράφει ως «ο σχεδιασμός του χώρου (*spatial planning*) αναφέρεται στις μεθόδους που χρησιμοποιούνται κυρίως από τον δημόσιο τομέα για να επηρεάσουν την μελλοντική κατανομή των δραστηριοτήτων στον χώρο» (Βασενχόβεν, 2004).

Επίσης, η Κυβέλου (2010) τονίζει ως χωρικό σχεδιασμό την «οργάνωση του χώρου μέσω, κυρίως, τη υλοποίησης υποδομών» και την «δημόσια βούληση να οργανωθεί η οικονομική και ανθρώπινη γεωγραφία ενός χώρου θεωρούμενου σύμφωνα με μια ισορροπημένη ευταξία, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τα προϋπάρχοντα δεδομένα, όσο και τα ειδικά εμπόδια σε κάθε τόπο» (Κυβέλου, 2010). Σε προσθήκη των προηγούμενων, η Planning Officers Society⁶ του Ηνωμένου Βασιλείου προσδιορίζει τον χωρικό σχεδιασμό ως την επιδίωξη προς τη προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης με δίκαιο τρόπο προς τις προσδοκίες όλων των κοινωνικών εταίρων.

Επιπροσθέτως, σύμφωνα με την Ομοσπονδιακή Υπηρεσία για την Οικοδόμηση και τον Χωροταξικό Σχεδιασμό της Γερμανίας⁷, ο χωρικός σχεδιασμός χρησιμεύει για τη δημιουργία των προϋποθέσεων για βιώσιμη ανάπτυξη και ως κοινωνικοπολιτικό σημαντικό και ποικίλο έργο δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς τη περιοδική πληροφόρηση

⁴ Εφεξής ΓΠΧΣΑΑ

⁵ <https://www.ucl.ac.uk/bartlett/planning/programmes/postgraduate/mscdip-spatial-planning>

⁶ <http://www.planningofficers.org.uk/>

⁷ https://www.bbsr.bund.de/BBSR/EN/Publications/CompletedSeries/Berichte/2000_2009/DL_Berichte7.pdf?__blob=publicationFile&v=3

σχετικά με την κατάσταση και τις προβλέψεις ανάπτυξης του χώρου και των οικιστικών δομών (Federal Office for Building and Regional Planning, 2001). Στην Ελλάδα παρουσιάζεται υψηλός βαθμός κεντρικότητας και το θεσμικό πλαίσιο είναι ιδιαίτερα σύνθετο με αποτέλεσμα την δυσκαμψία και την αναποτελεσματικότητα του χωρικού σχεδιασμού (Ανδρικοπούλου, et al., 2014).

Όμως, στην Ελλάδα οι κυριότερες διοικητικές μεταρρυθμίσεις χωρικού σχεδιασμού που αφορούν το τοπικό επίπεδο έγιναν με συγχωνεύσεις κοινοτήτων, δήμων, νομαρχιών και περιφερειών στηριζόμενες στη θεωρία ότι υπάρχει θετική γραμμική σχέση ανάμεσα στο διοικητικό μέγεθος και στην απόδοση των νέων μονάδων, με τις δημιουργούμενες οικονομίες κλίμακας⁸ μέσω των κοινών γεωγραφικών, κοινωνικών και οικονομικών χαρακτηριστικών να αποδίδουν το τελικό αποτέλεσμα (Derksen, 1988), με την συγχώνευση να καλείται να αντιμετωπίσει προβλήματα χωρικής τμηματοποίησης (Swianiewicz, 2010).

⁸ Μέσω της μείωσης του μέσου κόστους των δημοτικών/περιφερειακών υπηρεσιών και την παράλληλη αύξηση της παραγωγής τους. Με τους ίδιους παραγωγικούς συντελεστές εξυπηρετείται μεγαλύτερος πληθυσμός, που πλέον κατοικεί σε λιγότερες διοικητικές ενότητες.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Για τη σύνταξη και συγγραφή της παρούσας τελικής εργασίας κατά κύριο λόγο χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της βιβλιογραφικής επισκόπησης. Οι πηγές οι οποίες αναφέρονται στο τέλος του κειμένου προήλθαν από τη σχετική βιβλιογραφία, την ελληνική νομοθεσία, την επιστημονική και ακαδημαϊκή κοινότητα και από ιστοσελίδες με σχετικό υλικό, με κύρια βάση να δίνεται στη διοικητική και χωρική νομοθεσία. Η χρονική περίοδος έρευνας που ακολουθήθηκε ήταν η περίοδος μετά το 1980 έως σήμερα, με ένασμα το Ν.1337/83.

Η παρούσα τελική εργασία διαρθρώνεται ως εξής:

- Κατά το πρώτο κεφάλαιο γίνεται ανάλυση της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα, αναλύοντας ιστορικά το θεσμό και τονίζοντας το νομοθετικό πλαίσιο με τις πλέον πρόσφατες εξελίξεις και νομοθεσίες όπως του «Καποδίστριας» και «Καλλικράτης», και πραγματοποιώντας αναφορά στις χωρικές αρμοδιότητες που παρείχαν οι διοικητικές νομοθεσίες, τόσο σε φορείς εξουσίας του κεντρικού κράτους όσο και σε εκείνους της τοπικής αυτοδιοίκησης.
- Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται εισαγωγή στο χωρικό σχεδιασμό όπου αναλύεται ιστορικά και θεσμικά ο όρος, γίνεται εκτενής αναφορά στο χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό αλλά και στα διοικητικά εργαλεία της χωρικής πολιτικής, και τέλος επέρχεται σύνδεση του χωρικού σχεδιασμού με τη νομοθεσία του ελληνικού κράτους, αλλά και με τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας.
- Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στη χωρική πολιτική και τα χωρικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται, σε ποια σημεία της νομοθεσίας της δίνεται μεγαλύτερη δικαιοδοσία επί της εκπόνησης, έγκρισης και εφαρμογής χωρικών εργαλείων, σε ποια ζητείται απλά η γνωμοδότησή της, και γενικότερα ποιο είναι το επίπεδο δικαιοδοσίας της επί του χωρικού σχεδιασμού, συνδυασμένη με μία αποτίμηση των διοικητικών μεταρρυθμίσεων που έχουν γίνει μέχρι σήμερα.
- Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται μία συνολική θεώρηση της χωρικής διάστασης των νομοθετημάτων, κυρίως από τη περίοδο μετά τη μεταπολίτευση και τη δεκαετία του 80' ως και σήμερα με το πρόγραμμα «Κλεισθένης Ι» και μία αντιπαράθεση μεταξύ της διοικητικής και χωρικής νομοθεσίας. Τέλος, παρατίθενται τα αποτελέσματα της μέχρι σήμερα χωρικής πολιτικής που έλαβε χώρα στην

Ελλάδα, και προτεινόμενες αλλαγές που πρέπει να γίνουν υπέρ της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με αύξηση των αρμοδιοτήτων της στο χωρικό σχεδιασμό, άποψη η οποία υποστηρίζεται και στο κεφάλαιο των συμπερασμάτων.

1^ο Κεφάλαιο: Η τοπική αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα

1.1. Ιστορική αποτύπωση της νομοθεσίας επί της τοπικής αυτοδιοίκησης

Ο θεσμός της Τ.Α. έχει τις απαρχές του στους αρχαιοελληνικούς χρόνους και εγγράφεται και στα Συντάγματα του 19^{ου} αιώνα, και στην ελληνική περίπτωση παρουσιάζεται κατοχυρωμένος στο Σύνταγμα του 1844 και με ρητή καθιέρωση στο Σύνταγμα του 1952. Αφορά τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ενός δεδομένου χώρου και είναι βάση ενός ευρύτερου χωροταξικού σχεδιασμού, δραστηριότητα η οποία είναι άμεσα συσχετισμένη με το πολιτικό σύστημα (Βουρνού, 2011).

Η εξέλιξη της διοίκησης στην Ελλάδα έχει παίξει καίριο ρόλο στην συστηματοποίηση του χώρου και στην επίτευξη της αποκέντρωσης και της περιφερειακής ανάπτυξης. Καθώς είναι γνώριμο, εκ ιδρύσεως ο ελληνικός χώρος ήταν διαρθρωμένος διοικητικά σε ενότητες (κοινότητες) οι οποίες απολάμβαναν περιθώρια αυτόνομης δράσης, με αποτελέσματα τον ακραίο τοπικισμό και ισχυρά συμφέροντα (Μπεριάτος, 1994). Απότομη ανατροπή των δεδομένων επετεύχθη με την εγκαθίδρυση του συγκεντρωτικού συστήματος από τον Καποδίστρια (1928) και τους Βαυαρούς (1833).

Οι νεότερες εξελίξεις (μετά το 1975) των διοικητικών συστημάτων της Τ.Α. στην Ελλάδα⁹, όσον αφορά τη σύσταση επιπέδων διοίκησης και επικεφαλής, παραχωρήσεις αρμοδιοτήτων και χωρικές μεταβολές, έχει ως εξής:

⁹ Αναλυτικός πίνακας από την απαρχή του ελληνικού κράτους υπάρχει στο παράρτημα της εργασίας

Πίνακας 1: Ιστορική αναδρομή των θεσμικών εξελίξεων της τοπικής αυτοδιοίκησης

ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ
Σύνταγμα του 1975	Προσδιορίζεται το πλαίσιο της οργάνωσης και της λειτουργίας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
N.1235/1982	Γίνεται επαναφορά του νομαρχιακού συμβουλίου με διορισμό των Νομαρχών από το κράτος, με την απονομή σημαντικών αποφασιστικών αρμοδιοτήτων.
N.1270/1982	Προβλέπονται και λειτουργούν Συνοικιακά Συμβούλια, Λαϊκές Συνελεύσεις.
N.1416/1984	Επαρχιακά Συμβούλια, Δημοτικές και Δημοσυνεταιριστικές Επιχειρήσεις. Προβλέφθηκε η σύσταση επαρχιών στη νησιωτική Ελλάδα.
N.1622/1986	Καθιέρωση Β΄ Βαθμού Αυτοδιοίκησης και εθελοντική συνένωση μικρών Κοινοτήτων σε βιώσιμους Δήμους.
N.2218/1994 & N.2240/1994	Αιρετή Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση. Δημιουργία συμβουλίων περιοχής (492 συμβούλια περιοχής)
N.2503/1997	Η Περιφέρεια καθίσταται ο μοναδικός βαθμός αποκέντρωσης του κράτους με οργανωτική και εδαφική έννοια.
N.2507/1997	Οι Περιφέρειες γίνονται διοικητικές μονάδες του κράτους και εντός της επικράτειας τους τα κρατικά όργανα και υπηρεσίες ασκούν τις αρμοδιότητές τους.
N.2539/1997	Οι ΟΤΑ απαριθμούν 900 Δήμους και 133 Κοινότητες, οι οποίοι προήλθαν μετά τις αναγκαστικές συνενώσεις.
N.2647/1998	Πραγματοποίηση μεταφοράς αρμοδιοτήτων από τα υπουργεία σε περιφέρειες-νομαρχίες-δήμους-κοινότητες.
N.2831/2000	Αφαίρεση από τους νομάρχες πολεοδομικών αρμοδιοτήτων (αιρετά όργανα πλέον από το 94΄ - νομολογία ΣτΕ)
N.3044/2002	Παροχή ορισμένων πολεοδομικών αρμοδιοτήτων στους νομάρχες (π.χ. άδειες ανέγερσης οικοδομών)
N.3852/2010	Δημιουργούνται 7 Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, 13 αιρετές Περιφέρειες, 325 Δήμοι με συνενώσεις.
N.4555/2018	Κατηγοριοποιεί τους δήμους σε 6 κατηγορίες ενώ κοινότητες μετονομάζονται τα τοπικά διαμερίσματα

Πηγή: (Ιατρού, et al., 2005), (Ελληνικό Ινστιτούτο Διοικητικών Επιστημών, 2001), (Ασπρίδης, 2013), (Βεζυριαννίδου & Λαλένης, 2018), (Υπουργείο Εσωτερικών, 2018)

1.2. Η Συνταγματική και νομική κατοχύρωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Η Τ.Α., με τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης¹⁰ (Δήμοι, Κοινότητες, Περιφέρειες) αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ελληνικής διοικητικής δομής αλλά εμφανώς διακριτό από το Ελληνικό Δημόσιο το οποίο περιλαμβάνει τη κεντρική εξουσία, το κράτος με τις κεντρικές και περιφερειακές υπηρεσίες, και το οποίο διατηρεί την αρμοδιότητα των υποθέσεων όλου του κράτους. Οι δε περιπτώσεις ειδικών αρμοδιοτήτων επιλαμβάνονται από τα περιφερειακά όργανα του κράτους εντός των ορίων συγκεκριμένων περιφερειών που έχουν οριοθετηθεί σύμφωνα με το νόμο (Σκουμπής, 2015).

Είναι αντιληπτό ότι το ελληνικό διοικητικό σύστημα είναι άκρως συγκεντρωτικό. Παρόλο ότι τη τελευταία εικοσαετία έγιναν τρεις μεγάλες διοικητικές μεταρρυθμίσεις όσον αφορά την Τ.Α., 23.000 αρμοδιότητες διακατέχει το κεντρικό κράτος ενώ η αυτοδιοίκηση μόλις 650, παρά τα μεγάλα πακέτα μεταβίβασης αρμοδιοτήτων του προγράμματος «Καλλικράτης».

Συνταγματικά, η Ελληνική Δημοκρατία το 1975, και με τις αναθεωρήσεις του 2001 και 2008, στηρίζει θεσμικά την Τ.Α. Στο άρθρο 101, όπου αποτυπώνεται η διοικητική αποκέντρωση και διαίρεση αλλά και η γενική αρμοδιότητα των περιφερειακών οργάνων, και στο άρθρο 102 όπου αποτυπώνεται η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων των Ο.Τ.Α. πρώτου και δευτέρου βαθμού με τη διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια, θεμελιώνει την ύπαρξη της Τ.Α. εντός του διοικητικού μηχανισμού.

Επιπροσθέτως, η Τ.Α. στηρίζεται στον Ν.1850/1989 «Κύρωση του Ευρωπαϊκού Χάρτη της Τοπικής Αυτονομίας» που συνιστά ένα από τα βασικότερα σχετικά νομοθετικά κείμενα αναφορικά με την τοπική αυτοδιοίκηση, καθώς και ενδεικτικά στα:

- Π.Δ. 30/1996 «Κώδικας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης», που ισχύει και για τις νέες Περιφέρειες του Κράτους, όπως αυτές συστήθηκαν με το Ν.3852/2010,
- Ν.3463/2006 «Κύρωση Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα»,
- Ν.3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης».

¹⁰ Εφεξής Ο.Τ.Α.

1.3. Οι νομοθετικές μεταρρυθμίσεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

1.3.1. Νομοθετήματα προ του 1997

Έως την εφαρμογή της μεταρρύθμισης του προγράμματος «Καποδίστριας» (Ν.2539/97), η Ελλάδα διακρίνονταν από ανισοβαρείς ΟΤΑ οι οποίοι ήταν εκτελεστές της τοπικής γραφειοκρατίας. Στο σύνολό τους ήταν 5318 κοινότητες με λιγότερους από 5000 κατοίκους έκαστην, και 457 δήμοι. Το 94% των ΟΤΑ είχε πληθυσμό μικρότερο των 2000 κατοίκων και αντιστοιχούσε στο 31% του ελληνικού πληθυσμού. Το 64% των ΟΤΑ είχε πληθυσμό μικρότερο των 510 κατοίκων και οι πρωτοβάθμιοι ΟΤΑ δεν ήταν ενιαίες πολεοδομικές ενότητες αλλά ήταν αποτελούμενοι από 12315 οικισμούς (Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 2007). Οι Ν.1416/84 και Ν.1622/86 θέσπισαν κάποια κίνητρα εθελοντικής συνένωσης, όπως (Αθανασάς, 2001):

- οικονομικές ενισχύσεις προς κάλυψη των λειτουργικών δαπανών και εφαρμογή επενδυτικών σχεδίων,
- διατήρηση στις υφιστάμενες θέσεις του προσωπικού των υπό συνένωση ΟΤΑ,
- δημιουργία βοηθητικών δημαρχείων και διορισμός ειδικών αναπληρωτών δημάρχων, προς εξυπηρέτηση των κατοίκων των νέων δήμων,
- μεταβατικές ρυθμίσεις για διατήρηση της προσωπικότητας των νέων Δήμων για ένα διάστημα έπειτα από τη συνένωση και δυνατότητα των δημοτικών συμβούλων των δήμων που συνενώνονται να είναι σύμβουλοι στο νέο ενιαίο δημοτικό συμβούλιο.

Όμως, μόνο 369 (από τους 5775 ΟΤΑ) δέχτηκαν να ενταχθούν, κυρίως λόγω τοπικής ιστορίας, υφιστάμενων ανταγωνισμών μεταξύ γειτονικών δήμων και ενδιασμών των πολιτικών κομμάτων για μείωση των δημάρχων που θα επηρεάζουν (Αθανασάς, 2001).

Ο Ν.1416/84 συνέβαλε στο αυτοδιοικητικό σκηνικό ως εξής:

Πίνακας 2: Αριθμός των Νέων Δήμων ανά Αριθμό Συνενωθέντων ΟΤΑ με βάση το Ν.1416/84

Αριθμός συνενωθέντων ΟΤΑ ανά νέο Δήμο	2	3	4	5	6	8	Σύνολο
Αριθμός νέων Δήμων	37	6	3	1	1	1	49 Νέοι Δήμοι

Πηγή: (Υπουργείο Εσωτερικών, 1997)

Ο Ν. 1622/86 «Για την Αποκέντρωση, την Περιφερειακή Ανάπτυξη και το Δημοκρατικό Προγραμματισμό», διαιρεί τον ελλαδικό χώρο σε 13 περιφέρειες και εισάγει το θεσμό

της περιφερειακής αυτοδιοίκησης. Παρέχει κίνητρα για την εθελοντική συνένωση δήμων, όπως προελέχθη, και προβλέπει διαδικασίες υποχρεωτικής συνένωσης ΟΤΑ σε ευρύτερες χωρικές ενότητες (Αγγελίδης, 2000) και η συμμετοχή του αποτυπώνεται ως εξής:

Πίνακας 3: Αριθμός συνενώσεων του Ν.1622/86 με βάση τον αριθμό των συνενωθέντων ΟΤΑ

Αριθμός συνενωθέντων ΟΤΑ ανά νέο Δήμο	2	3	4	5	6	7	12	Σύνολο
Αριθμός νέων Δήμων	7	20	10	7	13	1	1	59 Νέοι Δήμοι

Πηγή: (Υπουργείο Εσωτερικών, 1997)

Όμως οι Ν.1416/84 και Ν.1622/86 στην ουσία απέτυχαν σωρευτικά να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της πολυαριθμής Τ.Α. λόγω των:

- αντιφάσεων του θεσμικού πλαισίου και της έλλειψης συστηματικής υποστήριξης των νέων θεσμών,
- πελατειακού κράτους,
- ισχυρών τοπικιστικών αντιλήψεων,
- μη εφαρμοζόμενων, αν και θεσμοθετημένων, μέτρων χρηματοδότησης,
- και της έλλειψης κυρίως επιστημονικού προσωπικού.

Όλα τα προηγούμενα γεγονότα οδήγησαν την Τ.Α. να παρουσιάζει τη κάτωθι εικόνα το 1987.

Πίνακας 4: Η εικόνα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα το 1987

Α' Βαθμός ΤΑ Δήμοι & Κοινότητες	Β' Βαθμός ΤΑ Νομαρχίες	Γ' Βαθμός ΤΑ Περιφέρειες
6.022 μονάδες	52 Νομαρχίες με μέση έκταση 2.536 τ.χλμ. και μέσο πληθυσμό 89.405 κατοίκους (με εξαίρεση τη Νομαρχία Αττικής και Θεσσαλονίκης)	13 Περιφέρειες με μέση έκταση 10.146 τ.χλμ. και μέσο πληθυσμό 449.200 κατοίκους (εκτός Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας)
53 % < 500 κατοίκους		
27 % 500- 1.000 κατοίκους		
9,7 % 1.000-5.000 κατοίκους		
10,12 % 5.000-50.000 κατοίκους		
0,18 % >50.000 κατοίκους		

Πηγή: (Υπουργείο Εσωτερικών, 1997)

Με τον Ν.2218/94 δημιουργήθηκαν τα συμβούλια περιοχής, 492 στον αριθμό, με την επιδίωξη να γίνουν πόλοι έλξης και συνένωσης όλων των δραστηριοτήτων των κατοίκων της περιοχής προς νέους ισχυρούς δήμους με εθελοντική συνένωση (Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 2007). Επίσης, με τον Ν.2508/97 στο άρθρο 5 διαφαίνεται ο ρόλος των τοπικών συμβουλίων στη παράγραφο 2 όπου τα όρια της ανοιχτής πόλης, κατά την

εκπόνηση Σχεδίου Χωρικής Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης¹¹, ταυτίζονται καταρχήν με τα όρια του αντίστοιχου συμβουλίου περιοχής στο οποίο δεν περιλαμβάνεται οικισμός πάνω από 2.000 κατοίκους, σύμφωνα με την εκάστοτε τελευταία απογραφή, και κατά ανώτατο διοικητικό όριο συμβουλίου περιοχής τίθεται ότι μέχρι τρεις ανοιχτές πόλεις μπορούν να καταρτίζουν αντίστοιχα Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. υπό τη σκέπη ενός συμβουλίου περιοχής¹².

Παρακάτω παρατίθεται πίνακας ο οποίος αποτυπώνει τον κατακερματισμό της ΤΑ που είχε να αντιμετωπίσει το πρόγραμμα «Καποδίστριας», τόσο διοικητικά αλλά και πληθυσμιακά.

Πίνακας 5: Η κατανομή των πρωτοβάθμιων οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης σε τάξεις μεγέθους πριν την εφαρμογή του Προγράμματος «Ι. Καποδίστριας»

Πληθυσμός	Δήμοι	%	Κοιν/ες	%	Α' βαθμ. ΟΤΑ	%	Συνολικός Πληθυσμός	%
Έως 300	3	0,7	2.040	37,9	2.043	35,1	354.887	3,4
Έως 500	1	0,2	1.179	21,9	1.180	20,2	463.317	4,5
Έως 1.000	24	5,5	1.333	24,7	1.357	23,3	947.940	9,3
Έως 2.000	46	10,5	626	11,6	672	11,5	904.115	8,9
Έως 5.000	128	29,2	209	3,9	337	5,8	999.267	9,7
Έως 10.000	102	23,3	-	-	102	1,8	671.615	6,5
Έως 20.000	48	10,9	-	-	48	0,9	662.093	6,5
Έως 50.000	54	12,3	-	-	54	0,9	1.702.069	16,6
Έως 100.000	24	5,5	-	-	24	0,4	1.580.025	15,4
Έως 200.000	6	1,4	-	-	6	0,1	816.997	7,9
Μεγαλύτερος	2	0,5	-	-	2	0,03	1.156.039	11,3
Σύνολα	438	100	5.387	100	5.825	100	10.258.364	100

Πηγή: (ΕΛΣΤΑΤ, 1996,1991)

Από την άλλη πλευρά, το τόλμημα των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων κατά το 1994, δεν επέτυχε τα μέγιστα λόγω της κληρονομικότητας των προβλημάτων της κρατικής Νομαρχίας, και με διορθωτικές κινήσεις όπως οι Ν.2647/98 και Ν.2672/98 έγινε προσπάθεια αντιμετώπισης των παθογενειών ώστε οι Ν.Α. να αναλάβουν τις πολλές κρατικές αρμοδιότητες που τους είχαν ανατεθεί (Χλέπας, 2000). Μέχρι το 1994, ο Νομάρχης ήταν το σημαντικότερο πολιτικό πρόσωπο του Νομού με πλήρη στήριξη της κεντρικής εξουσίας απέναντι στους αδύναμους Ο.Τ.Α. Η μετάβαση της Νομαρχίας από την αποκέντρωση στην αυτοδιοίκηση, έδωσε αφορμή για ανακατανομή αρμοδιοτήτων, πολλών που θεωρούνταν υπαγόμενες στο κράτος, και έπρεπε να μεταφερθούν σε επίπεδο αποκεντρωμένης διοίκησης, που ήταν μόνο η Περιφέρεια, η οποία είχε θεσπισθεί με το Ν.1622/86.

¹¹ Εφεξής Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.

¹² Ν.2508/97 «Βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη των πόλεων και οικισμών της χώρας και άλλες διατάξεις»

1.3.2. Η μεταρρύθμιση «Καποδίστριας» με τον Ν.2539/97

Κατόπιν των προηγούμενων μεταρρυθμίσεων που αφορούσαν την αποκεντρωμένη διοίκηση και την Τ.Α., η μεταρρύθμιση τομή που συνέβη ήταν ο Ν.2539/1997 «Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Καποδίστριας)». Με αυτή τη νομοθετική κίνηση οι Ο.Τ.Α. αναγκαστικά οδηγούνται σε συνενώσεις. Κατοχυρώνονται συμπαγή δυνατά πολιτικά όργανα για την άσκηση των δικαιοδοσιών τοπικής κλίμακας, αλλά και τοπικά όργανα που διασφαλίζουν την άμεση δημοκρατική συμμετοχή των πολιτών.

Το πρόγραμμα «Καποδίστριας» μέσω των συνενώσεων επέφερε μια σημαντική τομή στη δημοτική αποκέντρωση. Σύμφωνα με το άρθρο 2 του Ν.2539/1997: *«Στους δήμους και τις κοινότητες, που συνιστώνται με τον παρόντα νόμο, η εδαφική περιφέρεια κάθε καταργούμενου Ο.Τ.Α. και κάθε προσαρτώμενου συνοικισμού αποτελεί υποδιαίρεση της ενιαίας εδαφικής περιφέρειας του νέου δήμου ή κοινότητας και προσδιορίζεται με τον όρο «Δημοτικό ή Κοινοτικό Διαμέρισμα», το οποίο περιλαμβάνει και τον πληθυσμό του καταργηθέντος Ο.Τ.Α.»*. Το άρθρο 4 προέβλεπε τη σύσταση Τοπικού Συμβουλίου σε κάθε δημοτικό διαμέρισμα, εκτός από εκείνα που ορίζονταν ως έδρες των νέων δήμων και είχαν πληθυσμό άνω των 1.000 κατοίκων. Το Τοπικό Συμβούλιο *«λειτουργεί στα πλαίσια του νέου δήμου ως όργανο δημοτικής αποκέντρωσης, μέσα στα όρια του αντίστοιχου δημοτικού διαμερίσματος»*. Τα τοπικά συμβούλια προβλέπονταν τριμελή σε διαμερίσματα που είχαν μέχρι 300 κατοίκους, πενταμελή σε όσα είχαν μέχρι 1.500 και επταμελή στα μεγαλύτερα. Ως προς τα κοινοτικά διαμερίσματα, ο νόμος καθιέρωσε την εκπροσώπησή τους, εκτός από εκείνα της έδρας, στη νέα Κοινότητα με τους Παρέδρους (Χλέπας, 2008).

Το 1997, το Κράτος τηρούσε 5.923 πρωτοβάθμιους Ο.Τ.Α. με 369 δήμους και 5.554 κοινότητες. Η πληθώρα των Ο.Τ.Α. ελάχιστα ικανοποιούσαν τις ανάγκες των πολιτών, υπήρχε οικονομική και εργασιακή σπατάλη και οι εθελοντικές συνενώσεις των προηγούμενων νόμων απέβησαν άκαρπες. Με τη μεταρρύθμιση «Καποδίστριας» δημιουργήθηκαν 900 δήμοι και 133 κοινότητες, που αποτέλεσαν έκτοτε τους φορείς της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης της χώρας. Στο πόστο των χιλιάδων μη βιώσιμων κοινοτήτων που δούλευαν με στοιχειώδες προσωπικό και λειψούς πόρους, έρχονται οι νέοι συνενωθέντες μεγαλύτεροι δήμοι, οι οποίοι και περισσότερες δημόσιες υποθέσεις θα

διεκπεραιώνουν «κατ' εντολή» και αρκετές τοπικές υποθέσεις θα αναλάβουν, σε βάρος των Νομαρχιών, οι οποίες κάλυπταν, μέχρι σήμερα το κενό (Χλέπας, 2000).

Οι νέοι δήμοι και κοινότητες, αλλά και το συνολικό πρόγραμμα στόχευαν:

- στην επίλυση του πολυκερματισμού της πρωτοβάθμιας Τ.Α.
- στην μείωση του βάρους που έφεραν οι Νομαρχίες και οι κρατικές περιφερειακές υπηρεσίες,
- στον εκσυγχρονισμό του διοικητικού συστήματος,
- στην δημιουργία πρωτοβάθμιων ΟΤΑ με θεσμική δομή σύγχρονων ανοικτών πόλεων,
- στην αναβάθμιση του τοπικού πολιτικού συστήματος,
- στην διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια των ΟΤΑ,
- στον συντονισμό των τοπικών δημόσιων επενδύσεων και
- στην διασφάλιση ενός ικανοποιητικού βαθμού νομιμότητας, διαφάνειας και κοινωνικού ελέγχου στην τοπική εξουσία.

Εξελίχθηκε προσπάθεια αξιοποίησης της χωροθέτησης των διοικητικών ορίων προηγούμενων θεσμών (αναπτυξιακών συνδέσμων, γεωγραφικών περιοχών, συμβουλίων περιοχής), αλλά σε αρκετές περιπτώσεις η χωροθέτηση και η επιλογή του διοικητικού κέντρου επηρεάστηκαν από τοπικούς συσχετισμούς και παρεμβάσεις πολιτικών παραγόντων, με συνέπεια να διατηρηθούν Κοινότητες και να προκύψουν αρκετοί μη βιώσιμοι ΟΤΑ (Πολύζος & Αθάνατου, 2010).

Οι δήμοι που συγκροτήθηκαν υποδιαιρέθηκαν σύμφωνα με τα εδαφικά όρια των ΟΤΑ που καταργήθηκαν σε δημοτικά διαμερίσματα όπου συνιστώνται τοπικά συμβούλια με 3 έως 7 μέλη ανάλογα με τον πληθυσμό του διαμερίσματος. Τα τοπικά συμβούλια¹³ εκλέγονται άμεσα από τους δημότες με το ψηφοδέλτιο του υποψηφίου δημάρχου. Η κατανομή των εδρών στο ΤπΣ γίνεται με το αναλογικό σύστημα και βασίζεται στο εκλογικό αποτέλεσμα του συγκεκριμένου διαμερίσματος. Τα ΤπΣ έχουν την αρμοδιότητα να εκφέρουν γνώμη και να διατυπώνουν προτάσεις προς το Δημοτικό Συμβούλιο¹⁴ για όλα τα ζητήματα που ενδιαφέρουν το δημοτικό διαμέρισμα. Ο νόμος προσφέρει εξάλλου στα ΔμΣ και τη δυνατότητα ανάθεσης συγκεκριμένων αποφασιστικών αρμοδιοτήτων τους στα ΤπΣ ή τους προέδρους τους. Ανάλογες

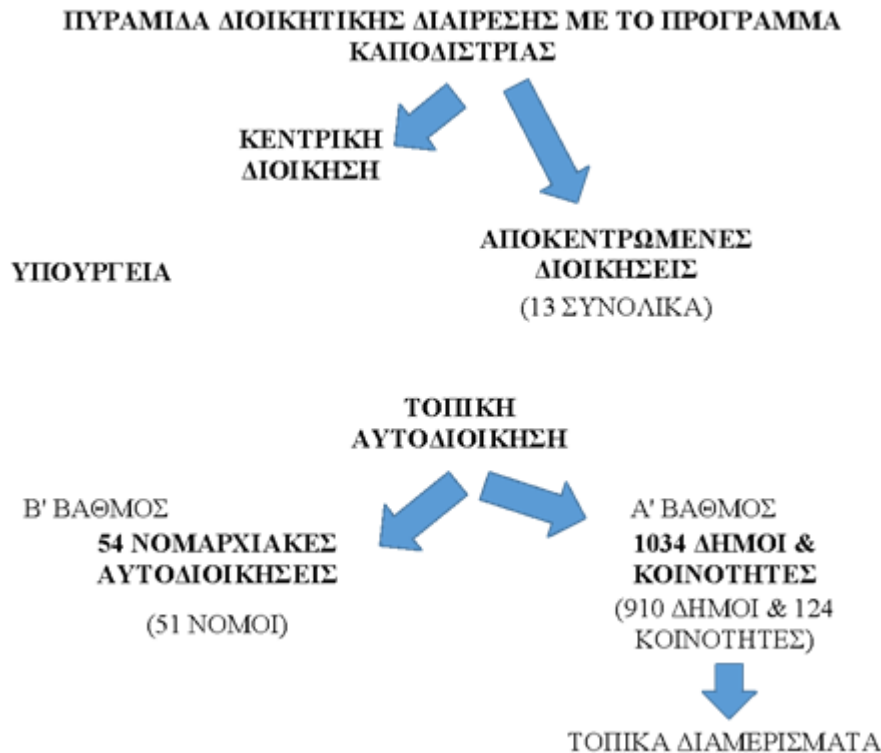
¹³ Εφεξής ΤπΣ

¹⁴ Εφεξής ΔμΣ

ρυθμίσεις έγιναν και για τα κοινοτικά συμβούλια (Υπουργείο Εσωτερικών, 1997).

Παρακάτω παρατίθεται η εικόνα 1 η οποία αποτυπώνει την διοικητική κατάσταση την οποία διαμόρφωσε το πρόγραμμα «Καποδίστριας».

Εικόνα 1: Διοικητική διαίρεση προγράμματος Καποδίστριας

Πηγή: (Υπουργείο Εσωτερικών, 1997), Ιδία επεξεργασία

Ο Σωτηρέλης (2006) υπογραμμίζει ότι το πρόγραμμα «Καποδίστριας» δεν υπήρξε ανάλογο των προσμονών, καθώς οι καποδιστριακοί δήμοι δεν προήγαγαν την αναμενόμενη δυναμική παρά μόνον κατά εξαίρεση. Τα μειονεκτήματα που αναδείχθηκαν κατά τη λειτουργία των νέων δήμων δεν οφείλονται μόνο στην πλημμελώς προετοιμασμένη καθιέρωσή τους αλλά επίσης και στις επιλογές αυτών των αναδιοργανώσεων και στην εφαρμογή τους. Η εκτέλεση της μεταρρύθμισης ήταν προβληματική με τη δημιουργία δήμων πολλών ταχυτήτων. Επομένως, ενώ ως βάση για τους νέους δήμους τέθηκαν αρχικά τα συμβούλια περιοχής, που είχαν καθιερωθεί για τον σκοπό αυτό, τελικά επικράτησαν σε πολλές περιπτώσεις πελατειακά και τοπικιστικά κριτήρια. Στη συνέχεια ο Σωτηρέλης προσθέτει ότι στόχος της μεταρρύθμισης θα έπρεπε να είναι η οργάνωση ολιγάριθμων μεγάλων δήμων, με βάση την επαρχία και με αξιοποίηση των εδαφικών ορίων των παλαιών συμβουλίων περιοχής (Σωτηρέλης, 2006).

Επιπροσθέτως, και το ΙΤΑ αξιολογεί το πρόγραμμα ως μη επιτυχόν λόγω της ανεπάρκειας των διοικητικών μονάδων των νέων Δήμων, της απουσίας μεσοπρόθεσμης

οικονομικής πολιτειακής στήριξης και της απουσίας απόκτησης επιτελικού ρόλου των νέων Δήμων. Κάποια αρνητικά αποτελέσματα της μεταρρύθμισης οφείλονται στις επιλογές του νομοθέτη που ενσωματώνονται στον πυρήνα της μεταρρύθμισης. Η έλλειψη ορθολογικού χωρικού σχεδιασμού και η έλλειψη κριτηρίων ελάχιστης βιωσιμότητας οδήγησε στην δημιουργία ελαχίστων και οικονομικά αδύναμων δήμων. Στην ουσία σε αυτές τις περιπτώσεις η αναδιοργάνωση πέτυχε διαστολή των παλιών κοινοτήτων και ταυτόχρονα την αύξηση των αρνητικών στοιχείων τους (Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης-ΚΕΔΕ, 2008).

1.3.3. Η μεταρρύθμιση «Καλλικράτης» με τον Ν.3852/10

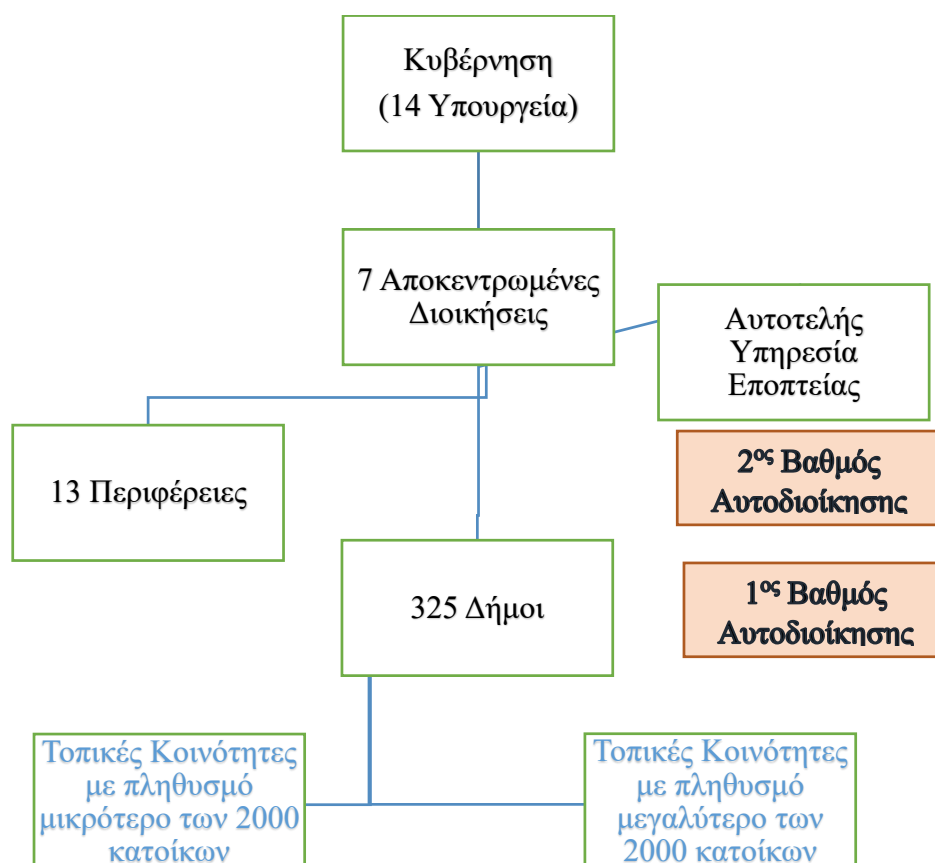
Ο Ν.3852/2010 του προγράμματος «Καλλικράτης», διατηρεί το σύστημα της ενδοδημοτικής αποκέντρωσης που εφαρμόστηκε στο πρόγραμμα «Καποδίστριας» καθώς και το σύστημα του Ν.1270/1982 για τα συμβούλια δημοτικού διαμερίσματος με κάποιες νεωτεριστικές επιλογές. Διακρίνει το σύνολο των δημοτικών ή τοπικών διαμερισμάτων σε δύο νέες ομοταξίες με βάση των πληθυσμό τους (Κατσούλης, 2010):

- ξεχωρίζει τις δημοτικές,
- και τις τοπικές κοινότητες.

Στις δημοτικές κοινότητες συνυπολογίζονται τα δημοτικά διαμερίσματα του Ν.1270/1982 και όλα τα τοπικά διαμερίσματα με πληθυσμό άνω των 2000 κατοίκων. Επίσης αναγνωρίζονται ως μονάδες ενδοδημοτικής αποκέντρωσης όλοι οι πρώην ΟΤΑ που καταργήθηκαν με τον Ν.2359/1997 ανεξαρτήτως εάν ήταν ή όχι έδρα του ΟΤΑ καθώς και οι οικισμοί ανεξαρτήτως πληθυσμού που αντιστοιχούσαν σε έναν και μόνο ΟΤΑ. Όλα τα τοπικά διαμερίσματα με πληθυσμό λιγότερο των 2000 κατοίκων ονομάζονται τοπικές κοινότητες και διακρίνονται από τις υπόλοιπες δημοτικές κοινότητες (Κατσούλης, 2010).

Το πρόγραμμα «Καλλικράτης» πραγματοποιεί τη συνταγματική επιταγή για τη συγκρότηση της τοπικής αυτοδιοίκησης σε δύο λειτουργικές βαθμίδες, τέτοιου μεγέθους ικανές να διευθύνουν με καλύτερο τρόπο τις τοπικές υποθέσεις και τις αρμοδιότητες που αποτελούν αποστολή του Κράτους. Ο συγκεκριμένος νόμος ορίζει κάποια κριτήρια, όπως ο πληθυσμός και δίνεται ο χαρακτήρας των Ο.Τ.Α. (πεδινός, ορεινός, νησιώτικος), το μήκος και η βατότητα του οδικού δικτύου, οι κλιματολογικές συνθήκες, το επίπεδο των κοινωνικών εξυπηρετήσεων και η δυνατότητα άντλησης τοπικών πόρων (Υπουργείο Εσωτερικών, 2010).

Εικόνα 2: Δομή της κρατικής διοίκησης και αυτοδιοίκησης μετά τον Καλλικράτη

Πηγή: (Υπουργείο Εσωτερικών, 2010), Ιδία επεξεργασία

Αναφορικά για τον αριθμό των νέων Ο.Τ.Α., οι πρωτοβάθμιοι φορείς μειώθηκαν δραστικά, αφού από 1.034 δήμους και κοινότητες του πρωτύτου καθεστώτος προέκυψαν 325 διευρυμένοι Δήμοι¹⁵. Από την άλλη, οι οργανισμοί της δευτεροβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης, δηλαδή οι 54 νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, οι 3 διευρυμένες Ν.Α. και τα 19 επαρχεία, συνολικά 76 διοικητικές ενότητες, μετασχηματίστηκαν σε 13 αιρετές Περιφέρειες¹⁶ στα γεωγραφικά όρια των πρώην κρατικών περιφερειών. Επομένως, οι νέες Περιφέρειες αποτελούν πλέον αυτοδιοικούμενα κατά τόπο νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και μετατράπηκαν από αποκεντρωτικές υπηρεσίες του κράτους σε δευτεροβάθμιους φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης (Παπακωνσταντίνου, 2010).

Ο νόμος διακατέχεται από τις βασικές αρχές (Υπουργείο Εσωτερικών, 2010):

¹⁵ Αναλυτικά περιγράφονται στο παράρτημα της εργασίας

¹⁶ Αναλυτικά περιγράφονται στο παράρτημα της εργασίας

- του περιορισμού των διοικητικών δομών σε δύο βαθμούς αυτοδιοίκησης και ενός βαθμού Αποκεντρωμένης Διοίκησης
- της οριοθέτησης των αρμοδιοτήτων των δύο βαθμών της αυτοδιοίκησης επί της αρχής της δοτής αρμοδιότητας.

Με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο νομοθέτης επιχειρεί να εξορθολογήσει τη κρατική δομή με την ύπαρξη σαφέστερης οριοθέτησης αρμοδιοτήτων σε κάθε επίπεδο, με την δημιουργία ισχυρών διοικητικών ενοτήτων, με την ενίσχυση της υπόστασης του χωριού και της γειτονιάς. Επίσης προχώρησε σε πολλές αλλαγές, ενδεικτικές και κύριες είναι οι εξής (Υπουργείο Εσωτερικών, 2010):

- δεν διασπάστηκαν τα όρια των συνενωμένων δήμων, των νομών και των περιφερειών,
- δεν συνενώθηκαν δήμοι χωρίς εδαφική συνέχεια,
- στα νησιά εφαρμόστηκε η αρχή «ένα νησί ένας Δήμος», πλην εύλογων εξαιρέσεων,
- ως ελάχιστο πληθυσμιακό μέγεθος για ένα δήμο τέθηκαν οι 10.000 μόνιμοι κάτοικοι σύμφωνα με την απογραφή που έγινε το 2001,
- η αποκεντρωμένη κρατική διοίκηση παύει να ασχολείται με τοπικές υποθέσεις και περιορίζεται σε κρατικά καθήκοντα και υποθέσεις σύμφωνα με το Σύνταγμα,
- περιορίζονται τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου και Ιδιωτικού Δικαίου των Ο.Τ.Α. σε 1.500 από 6.000,
- εισάγεται το τοπικό δημοψήφισμα για σοβαρά θέματα αρμοδιότητας της δημοτικής αρχής,
- εισάγεται το συμβούλιο ένταξης μεταναστών ως συμβουλευτικό όργανο του δήμου,
- δημιουργείται ένα νέο όργανο, η Εκτελεστική Επιτροπή, με σκοπό το περιορισμό συγκέντρωσης εξουσίας σε ένα μόνο πρόσωπο,
- ορίζονται τοπικοί αντιδήμαρχοι και αιρετοί αντιπεριφερειάρχες με τοπική αρμοδιότητα, προκειμένου να διασφαλιστεί η μέριμνα για τα ιδιαίτερα τοπικά συμφέροντα του δήμου και της περιφερειακής ενότητας αντίστοιχα,
- διασφαλίζεται η εκπροσώπηση στο δημοτικό και το περιφερειακό συμβούλιο όλων των συνενωμένων δήμων και κοινοτήτων και των καταργούμενων νομαρχιών,

- η Δημαρχιακή Επιτροπή αναβαθμίζεται και μετονομάζεται σε Οικονομική αποκτώντας περισσότερες αρμοδιότητες,
- θεσπίζεται η Επιτροπή Διαβούλευσης, ως ένας θεσμός διαβούλευσης για δήμους με πληθυσμό μεγαλύτερο των 10.000 κατοίκων και για όλες τις περιφέρειες,
- συγκροτούνται συμβούλια δημοτικών κοινοτήτων αντί για τα πρώην τοπικών διαμερισμάτων σε δήμους άνω των 2.000 κατοίκων που συνενώθηκαν με απώτερο σκοπό την ενδυνάμωση της δημοτικής αποκέντρωσης και την παροχή νέων και ουσιαστικών αρμοδιοτήτων. Ενώ, στα πρώην τοπικά διαμερίσματα με πληθυσμό μικρότερο των 2.000 κατοίκων συγκροτούνται συμβούλια τοπικών κοινοτήτων με ενισχυμένες αρμοδιότητες και οικονομικούς πόρους,
- στο επίπεδο της δευτεροβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης οι μέχρι τότε υφιστάμενες 13 διοικητικές περιφέρειες της χώρας μετατρέπονται σε αυτοδιοικούμενες αιρετές περιφέρειες, κατοχυρώνοντας την Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση με άμεσο αιρετό περιφερειακό συμβούλιο και περιφερειάρχη. Σε αυτήν ενσωματώθηκαν συγχρόνως ως διαμερίσματα οι νομοί. Οι δευτεροβάθμιοι Ο.Τ.Α. μειώθηκαν δραστικά σε αριθμό, αφού από τις, προ του προγράμματος «Καλλικράτης», 54 νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, τις 3 διευρυμένες νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις και τα 19 επαρχεία προέκυψαν οι περιφερειακές αυτοδιοικήσεις που αντικατέστησαν της 13 πρώην διοικητικές περιφέρειες,
- οι μητροπολιτικές λειτουργίες στην Αττική και τη Θεσσαλονίκη οργανώνονται στο πλαίσιο του β' βαθμού αυτοδιοίκησης, τις Περιφέρειες. Επιτυγχάνεται η αντιμετώπιση υπερτοπικού χαρακτήρα προβλημάτων με αποτέλεσμα την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των πολιτών. Συγκεκριμένα η Περιφέρεια Αττικής είναι στο σύνολό της Μητροπολιτική Περιφέρεια, ασκεί δηλαδή επιπλέον αρμοδιότητες που στην υπόλοιπη Ελλάδα ασκούνται από τους Δήμους, με 4 μητροπολιτικές επιτροπές, που αντιστοιχούν σε κάθε τομέα αρμοδιοτήτων. Αντίστοιχα, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας οι μητροπολιτικές λειτουργίες ασκούνται μόνο για τη Μητροπολιτική Ενότητα Θεσσαλονίκης.

Ως προς τη διοικητική δομή που υιοθετεί το πρόγραμμα «Καλλικράτης»:

- Οι περιφερειακές ενότητες είναι οι πρώην Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις,

- Οι 325 δήμοι¹⁷ αποτελούνται από 1034 δημοτικές ενότητες (οι δήμοι και οι κοινότητες του προγράμματος «Καποδίστριας»),
- Οι 1034 Δημοτικές Ενότητες αποτελούνται από Κοινότητες (δημοτικές και τοπικές, σύνολο 6100) οι οποίες αντιστοιχούν στα πρώην τοπικά διαμερίσματα,
- Οι Κοινότητες αποτελούνται από οικισμούς.

Συμπερασματικά, το πρόγραμμα «Καλλικράτης» φαίνεται ότι αδικεί χωροταξικά τους παλιούς δήμους που δεν είναι πλέον έδρες των νέων Καλλικρατικών Δήμων (Κάτσου, 2010). Αναδείχθηκαν προβλήματα οριοθέτησης των διοικητικών ορίων των νέων δήμων και όσο λαμβάνει χώρα η «απομάκρυνση» από την έδρα του δήμου, τόσο τα αποτελέσματα γίνονται πιο αρνητικά (Τσαντίλα, 2010), γεγονός το οποίο καταδεικνύει ότι οι επισημάνσεις που αφορούν την αδυναμία εφαρμογής του προγράμματος «Καποδίστριας» δεν λήφθηκαν υπόψη κατά τη σύνταξη της μεταρρύθμισης «Καλλικράτης».

¹⁷ Αναλυτικά περιγράφονται στο παράρτημα της εργασίας

1.3.4. Η μεταρρύθμιση «Κλεισθένης Ι» με τον Ν.4555/18

Το πρόγραμμα «Κλεισθένης Ι» με το Ν.4555/2018 διατηρεί και συμπληρώνει πολλά άρθρα του Ν.3852/2010 «Καλλικράτης», ενώ ενσωματώνει κάποιες καινούριες πτυχές. Γενικότερα, πρόκειται για ένα νομοθέτημα το οποίο προσανατολίζεται κυρίως στο εκλογικό τμήμα της νομοθεσίας της Τ.Α. Όμως, προσχώρησε και σε μια σειρά αλλαγών και σε άλλους τομείς. Όσον αφορά, στο πλαίσιο του συγκεκριμένου πονήματος, θα διατυπωθούν παρακάτω εκείνες οι αλλαγές, ενδεικτικά, οι οποίες συσχετίζονται με τη χωρική διάσταση της Τ.Α. ή τις αρμοδιότητες αυτής. Και αυτές είναι (Υπουργείο Εσωτερικών, 2018):

- Καθιερώνεται και επεκτείνεται η εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας στις περιφέρειες για να διεκπεραιώσει θέματα αρμοδιοτήτων και χρηματοδοτήσεων των Περιφερειών (άρθρο 1).
- Κατηγοριοποιούνται οι δήμοι, ανάλογα με τον πληθυσμό, οικονομικά χαρακτηριστικά και το νησιωτικό, ορεινό ή μη χαρακτήρα τους για τον καθορισμό αρμοδιοτήτων και την κατανομή της χρηματοδότησης εθνικών ή Ε.Ε. πόρων. Συγκεκριμένα, διακρίνονται σε έξι κατηγορίες: Δήμοι Μητροπολιτικών Κέντρων/ Μεγάλοι Ηπειρωτικοί Δήμοι και Δήμοι Πρωτεύουσες Νομών/ Μεσαίοι Ηπειρωτικοί Δήμοι/ Μικροί Ηπειρωτικοί και Μικροί Ορεινοί Δήμοι/ Μεγάλοι και Μεσαίοι Νησιωτικοί Δήμοι/ Μικροί Νησιωτικοί Δήμοι (άρθρο 2).
- Σε Κοινότητες μετονομάζονται τα προηγούμενα τοπικά διαμερίσματα που υπήρχαν για δήμους άνω των 100.000 κατοίκων, ή όσα προήλθαν από εθελοντικές συνενώσεις δήμων, ή των νησιών με πάνω από 1.000 κατοίκους ή προϋπάρχοντα διαμερίσματα νησιών (άρθρο 4).
- Οι κοινότητες άνω των 300 κατοίκων λειτουργούν με συμβούλια κοινότητας και κάτω από 300 μόνο με πρόεδρο κοινότητας (άρθρο 5).
- Στους δήμους άνω των 5.000 κατοίκων συγκροτείται Επιτροπή Διαβούλευσης με συμβουλευτικές αρμοδιότητες. Αυτή η επιτροπή μπορεί να εισηγείται διεξαγωγή δημοψηφίσματος ή να διατυπώνει «απλή γνώμη» για τον προϋπολογισμό ή άλλα θέματα (άρθρο 78).
- Σε κάθε δήμο συγκροτείται συμβούλιο ένταξης μεταναστών και προσφύγων με 11 μέλη (6 δημοτικούς συμβούλους και από έναν εκπρόσωπο από 5 αναγνωρισμένους φορείς μεταναστών στο δήμο) (άρθρο 79).

- Καθορίζονται οι αρμοδιότητες για τα συμβούλια κοινότητας και τους πρόεδρους τους (άρθρο 84).
- Συνίσταται μόνιμη επιτροπή ελέγχου αρμοδιοτήτων δήμων και περιφερειών από το Υπουργείο Εσωτερικών για τον έλεγχο και την παροχή γνώμης για τη μεταβολή αρμοδιοτήτων τους (άρθρο 212).
- Δίνεται η δυνατότητα ορισμού ενός αντιδημάρχου στους μικρούς νησιωτικούς Δήμους.
- Συγκροτείται Αυτοτελής Υπηρεσία Εποπτείας ΟΤΑ (Επόπτης ΟΤΑ) ως αποκεντρωμένη υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών, η οποία αναλαμβάνει από τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των ΟΤΑ και την εποπτεία εν γένει των φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
- Συνιστώνται μικτές Διυπουργικές Επιτροπές Ανακαθορισμού Αρμοδιοτήτων και Διαδικασιών με έργο την καταγραφή των αρμοδιοτήτων και διαδικασιών της κεντρικής διοίκησης, των αποκεντρωμένων διοικήσεων και της τοπικής αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού, ανά πεδίο δημόσιας πολιτικής κάθε Υπουργείου.
- Συνιστάται Μόνιμη Επιτροπή Ελέγχου Αρμοδιοτήτων Τοπικής Αυτοδιοίκησης, με αντικείμενο τον διαρκή έλεγχο, την εποπτεία και την παροχή γνώμης για κάθε ζήτημα σχετικό με τη μεταβολή του νομοθετικού πλαισίου καθορισμού των αρμοδιοτήτων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού.

1.3.5. Αποτύπωση της διαφορικής αποτελεσματικότητας των μεταρρυθμίσεων «Καποδίστριας» - «Καλλικράτης/Κλεισθένης Ι»

Η εφαρμογή των «Καποδιστριακών Δήμων» δεν επιτέλεσε τους επιδιωκόμενους στόχους λόγω της μη ριζικής αλλαγής του πολιτικού συστήματος, δηλαδή της μέχρι τότε πρόχειρης διοικητικής νομοθέτησης με μετέπειτα προβλήματα και ασάφειες εφαρμογής. Δεν υπήρξε απόδοση των προσδοκιών που είχαν δημιουργηθεί καθώς οι καποδιστριακοί δήμοι δεν αναπτύχθηκαν κατά το ευκαταίο, είτε λόγω πλημμελής προετοιμασίας είτε βιαστικής μεταρρύθμισης και εφαρμογής αυτής με αποτέλεσμα τη γένεση δήμων πολλαπλών ταχυτήτων. Μια σειρά από πολιτικές όπως τα ΤπΣ παρέμειναν χωρίς πόρους και δεν υπήρχε έκφραση των πολιτών (Σωτηρέλης, 2006). Το πρόγραμμα «Καλλικράτης» από την άλλη κινήθηκε εν καιρώ οικονομικής κρίσης στη σωστή πορεία, βέβαια με θέματα χρηματοδότησης και οικονομικής αυτοτέλειας των νέων δήμων. Παρακάτω διαφαίνονται οι διοικητικές αλλαγές που επέφεραν τα δύο προγράμματα και η μεταξύ τους σύγκριση.

Εικόνα 3: : Η μετάβαση από το πρόγραμμα "Καποδίστρια" στο "Καλλικράτη"

Συνταγματική υποχρέωση		Καποδίστριας	Καλλικράτης
Κρατική Διοίκηση (μετακλητοί)	Αποκέντρωση της κρατικής περιφέρειας	13 Περιφέρειες	7 Αποκεντρωμένες Διοικήσεις
Αυτοδιοίκηση (αιρετοί)	B' βαθμός της Τ.Α.	54 Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις	13 Περιφέρειες
	A' βαθμός της Τ.Α.	1034 Δήμοι & Κοινότητες	325 Δήμοι

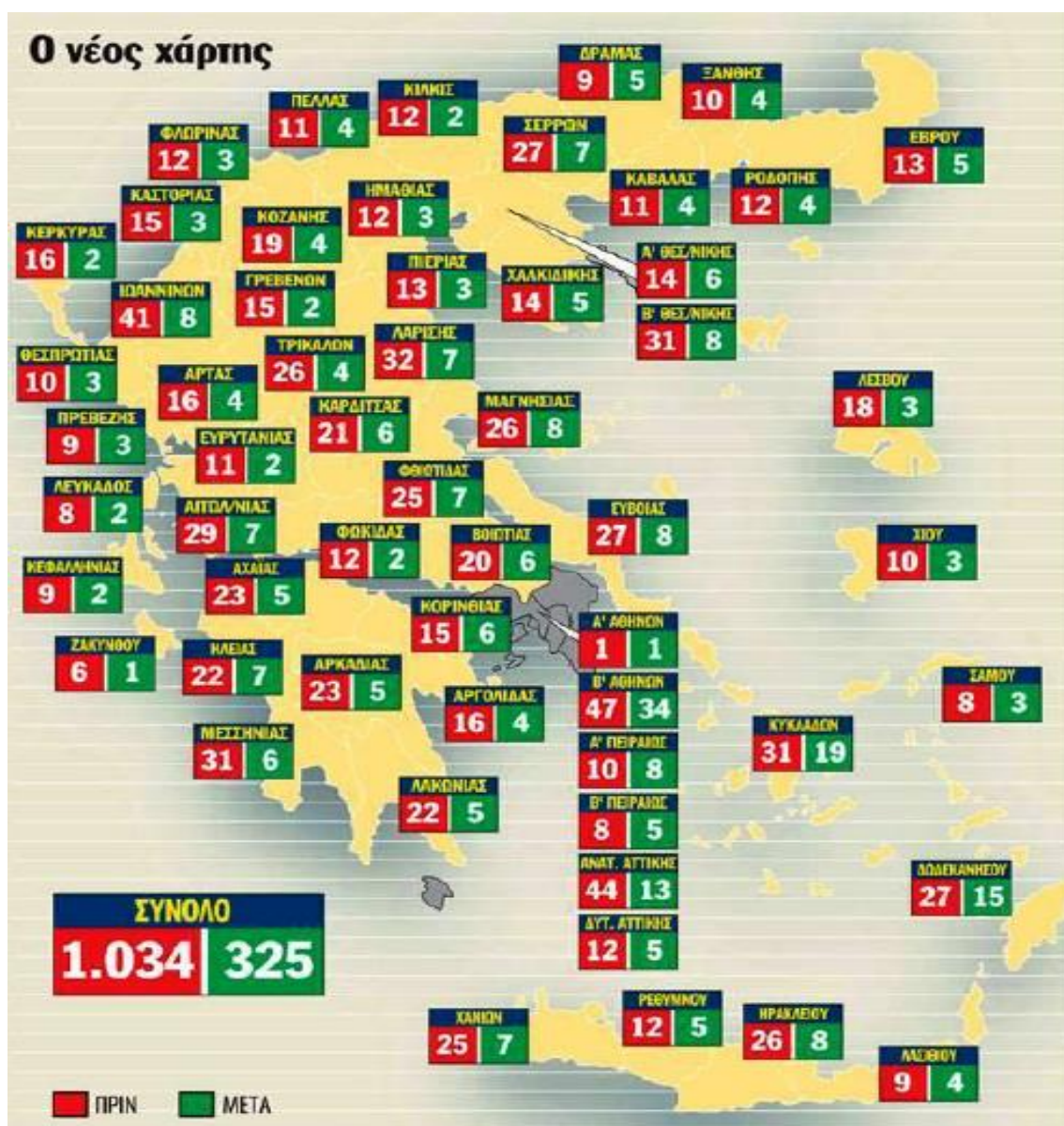
Πηγή: (Υπουργείο Εσωτερικών, 1997) (Υπουργείο Εσωτερικών, 2010), Ιδία επεξεργασία

Βέβαια, διοικητικά το πρόγραμμα «Καλλικράτης» εισήγαγε και το θεσμό του Συντονιστή της Αποκεντρωμένης Διοίκησης στη θέση του Γραμματέα, ο οποίος από το 2017 είναι μόνιμος δημόσιος υπάλληλος επιλεγμένος από το Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού, γεγονός που αναδεικνύει τον εκσυγχρονισμό της διοίκησης και την κατεύθυνση αποκέντρωσης της (Αυτοδιοίκηση, 2016).

Συνολικά, ο Ν.3852/2010 ενίσχυσε με περισσότερες από 220 αρμοδιότητες τους δήμους, ενώ στις περιφερειακές αυτοδιοικήσεις μεταφέρθηκαν 304 νέες αρμοδιότητες. Η αναδιάρθρωση αυτή των αρμοδιοτήτων μαζί με τη συγκέντρωση των δήμων έφερε μαζικές μετακινήσεις προσωπικού, μαζί με νέους πόρους (Ξένος, 2015).

Από την άλλη πλευρά, περνώντας στη χωρική διάρθρωση του προγράμματος όπως φαίνεται και από την εικόνα 4 παρακάτω, η μεγαλύτερη συνένωση δήμων έχει γίνει στα νησιά της χώρας όσον αφορά τον αριθμό των δήμων, και η μεγαλύτερη συνένωση πληθυσμιακά έγινε στην ηπειρωτική Ελλάδα με παράδειγμα τους δήμους του νομού Θεσσαλονίκης, Λαρίσης, Μαγνησίας και Αττικής.

Εικόνα 4: Σύγκριση αριθμού δήμων Καποδίστρια-Καλλικράτη

Στην εικόνα 5 φαίνεται ότι η συνένωση του προγράμματος «Καλλικράτης» έφερε αύξηση του ελάχιστου πληθυσμιακού μεγέθους των δήμων, καθώς και αύξηση του μέσου πληθυσμού των δήμων στο μέγεθος των 34.000 κατοίκων περίπου, συγκεντρώνοντας το μέσο πληθυσμό στη κλάση των 10.000 - 40.000 κατοίκων με 53,23% όπως φαίνεται στην εικόνα 6.

Εικόνα 5: Στατιστικά στοιχεία πληθυσμού (σύγκριση προγράμματος «Καποδίστριας»-«Καλλικράτης»)

Στατιστικά Μεγέθη	«Καποδίστριας»	«Καλλικράτης»
Πλήθος	1034	325
Ελάχιστη τιμή	2	81
Μέγιστη τιμή	789166	789166
Άθροισμα	10931796	10931796
Μέση τιμή	10572,34	33636,30

Πηγή: (Κυριακοπούλου, 2011)

Εικόνα 6: Κλάσεις Πληθυσμού προγράμματος «Καποδίστριας» και «Καλλικράτης»

Πληθυσμός	Ποσοστό Καποδιστριακών	Ποσοστό Καλλικρατικών
2-1000	10,35	5,23
1000-10000	69,25	18,77
10000-40000	15,09	53,23
40000-70000	3,09	10,77
70000-130000	1,55	9,54
130000-300000	0,48	1,85
300000-789166	0,19	0,62

Πηγή: (Κυριακοπούλου, 2011)

Στις εικόνες 7 έως 12 φαίνεται διαχρονικά η εξέλιξη της χωροταξικής διάρθρωσης των ΟΤΑ πρώτου και δευτέρου βαθμού, καθώς και οι Αποκεντρωμένες Διοικήσεις. Στην εικόνα 12 φαίνονται οι περίπου 5775 δήμοι και κοινότητες που υπήρχαν προ του προγράμματος «Καποδίστριας», στην εικόνα 11 οι ΟΤΑ με την εφαρμογή του προγράμματος «Καποδίστριας», ενώ στην εικόνα 10 εμφανίζονται οι 325 δήμοι του προγράμματος «Καλλικράτης». Στην εικόνα 9 εμφανίζονται οι 52 Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις που υπήρχαν μέχρι και πριν την εφαρμογή του προγράμματος «Καλλικράτης» ενώ μετέπειτα με τα ίδια όρια ονομάστηκαν Περιφερειακές Ενότητες της Αιρετής Περιφέρειας. Στην εικόνα 8 εμφανίζονται οι 13 Αιρετές Περιφέρειες του προγράμματος «Καλλικράτης», και τέλος στην εικόνα 7 εμφανίζονται οι 7 Αποκεντρωμένες Διοικήσεις της μεταρρύθμισης «Καλλικράτης». Ουσιαστικά διαφαίνεται μία συρρίκνωση του αριθμού των ΟΤΑ πρώτου βαθμού (από 5775 σε 325 δήμους).

Εικόνα 7: Διοικητική διαίρεση Αποκεντρωμένων Διοικήσεων

Εικόνα 8: Διοικητική διαίρεση Αιρετών Περιφερειών

Εικόνα 9: Διοικητική διαίρεση Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων και Περιφερειακών Ενοτήτων

Εικόνα 10: Διοικητική διαίρεση Καλλικρατικών Δήμων

Εικόνα 11: Διοικητική διαίρεση Καποδιστριακών Δήμων

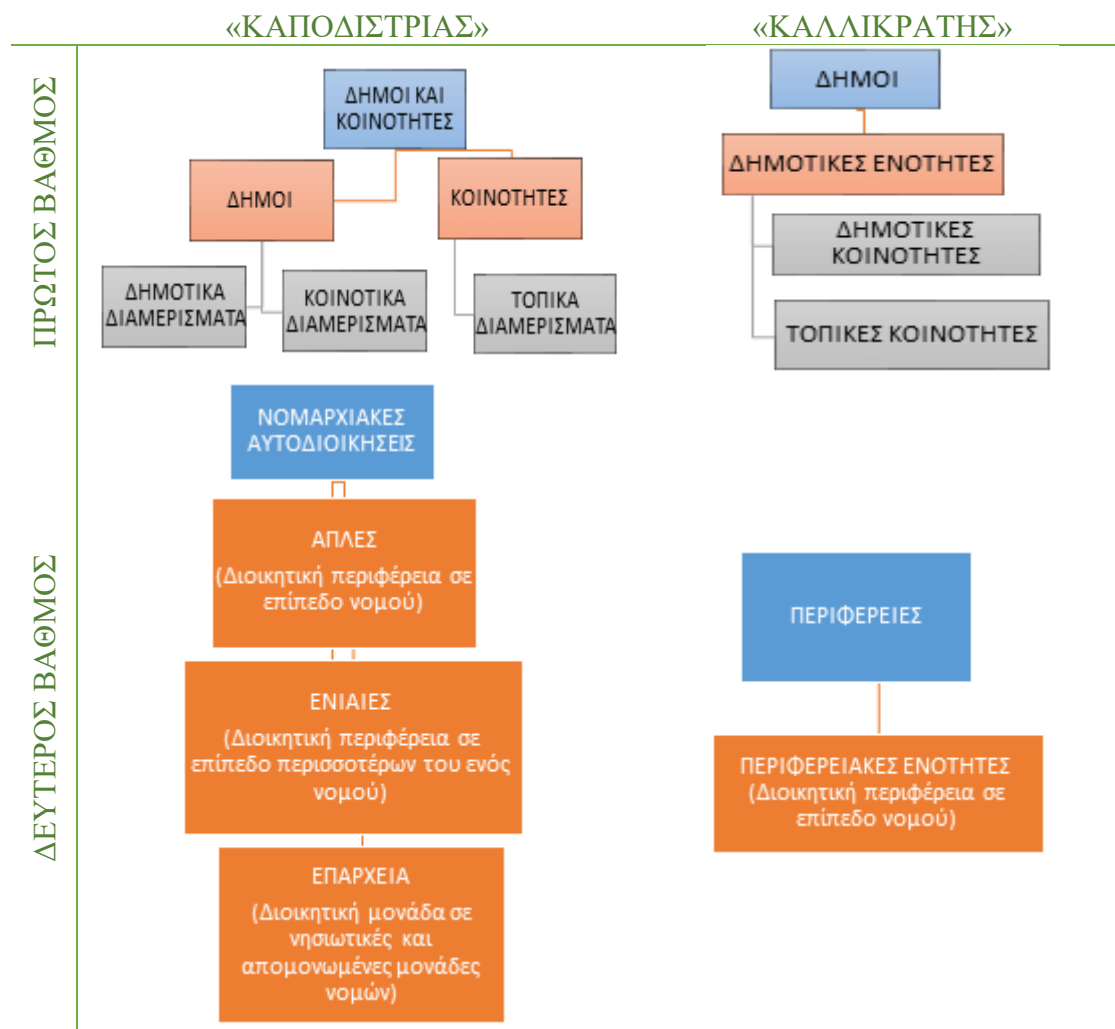

Εικόνα 12: Διοικητική διαίρεση Προ Καποδιστριακών Δήμων

Στην εικόνα 13, στο πρώτο βαθμό αυτοδιοίκησης, τονίζεται η κατάργηση των διαμερισμάτων στους δήμους και η αντικατάστασή τους από τις δημοτικές και τοπικές κοινότητες, και στην συνέχεια, στο δεύτερο βαθμό αυτοδιοίκησης, φαίνεται η αλλαγή των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων σε αυτοδιοικούμενες περιφέρειες σύμφωνα με τον Ν.3852/10.

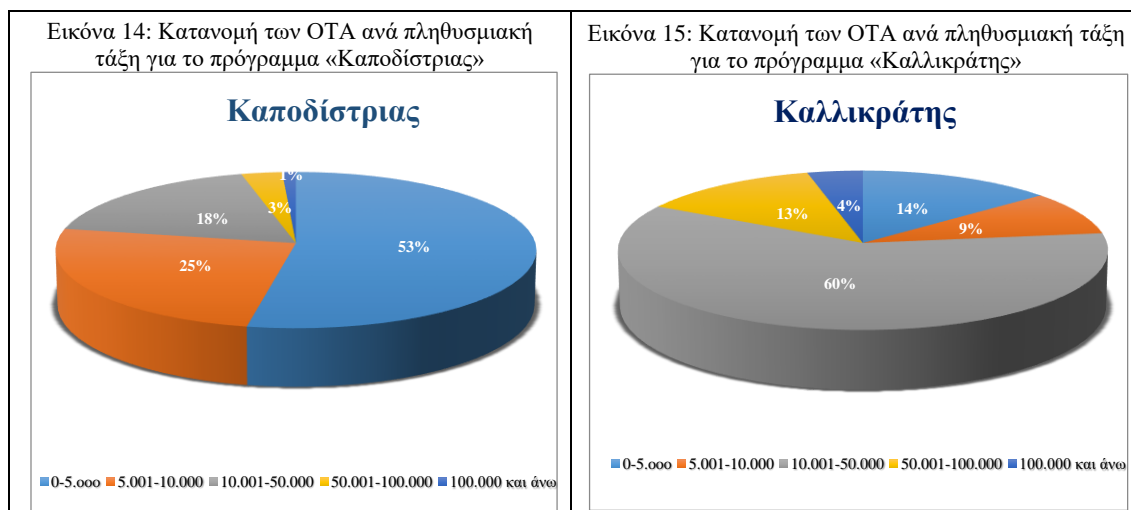
Εικόνα 13: Αλλαγή της διοικητικής δομής των πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων ΟΤΑ ανάμεσα στα προγράμματα "Καποδίστριας" και "Καλλικράτης"

Πηγή: (Υπουργείο Εσωτερικών, 2012)

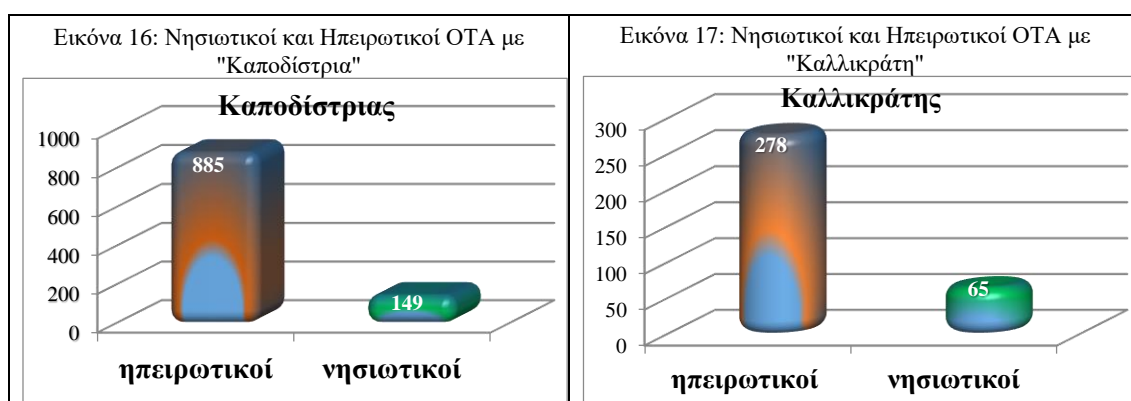
Η μετάβαση από το πρόγραμμα «Καποδίστριας» στο πρόγραμμα «Καλλικράτης» επέφερε και αλλαγές πληθυσμιακές στους δήμους:

- Οι εικόνες 14 και 15 δείχνουν ότι δημιουργήθηκαν δήμοι με μεγαλύτερο πληθυσμό ποσοστιαία,

Πηγή: (ΚΕΔΚΕ, et al., 2010), Ιδία επεξεργασία

- και οι εικόνες 16 και 17 δείχνουν την ένωση κυρίως των νησιωτικών δήμων με το δόγμα του «Καλλικράτη» ότι κάθε νησί πρέπει να είναι και ένας δήμος, εκτός των μεγάλων νήσων, και βεβαίως και την ραγδαία μείωση των ηπειρωτικών δήμων λόγω συνενώσεων.

Πηγή: (ΚΕΔΚΕ, et al., 2010), Ιδία επεξεργασία

Το πρόγραμμα «Καποδίστριας» βοήθησε στο να υπερβεί το κράτος την κατακερματισμένη Τ.Α. αλλά δεν την κατέστησε τόσο ισχυρή και αποτελεσματική. Με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» επιχειρήθηκε μια «ομοσπονδοποίηση» της χώρας, μέσω της δημιουργίας ισχυρών οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και της μεταφοράς αρμοδιοτήτων στην Περιφέρεια.

1.4. Οι αρμοδιότητες χωρικού σχεδιασμού της διοικητικής νομοθεσίας

Παρακάτω παρατίθεται πίνακας, με τους νεότερους διοικητικούς νόμους περί ΟΤΑ, περιλαμβάνοντας εκείνα τα άρθρα τα οποία υποκρύπτουν ή εμφανίζουν ενδείξεις, είτε εισαγωγής είτε επιβολής, χωρικών αρμοδιοτήτων (αναλυτικός πίνακας παρατίθεται στο παράρτημα της εργασίας).

Πίνακας 6: Κατανομή χωρικών αρμοδιοτήτων εντός διοικητικής νομοθεσίας

Νομοθεσία	Άρθρο	Ένδειξη χωρικών εργαλείων
N.1622/86 «Τοπική αυτοδιοίκηση – περιφερειακή ανάπτυξη και δημοκρατικός προγραμματισμός»	23 ^ο	Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση έχει αρμοδιότητες γνωμοδότησης για το χωροταξικό και αναπτυξιακό σχεδιασμό, για πολεοδομικό σχεδιασμό, πολεοδομικές εφαρμογές
N.2218/94 «Ίδρυση νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, τροποποίηση διατάξεων για την πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση και την περιφέρεια και άλλες διατάξεις»	48 ^ο	Συστήνονται "συμβούλια περιοχής" ως σύνδεσμοι των εδαφικών περιφερειών και υλοποιούν τον πολεοδομικό σχεδιασμό στα πλαίσια των εγκεκριμένων Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε.) ή των Ειδικών Χωροταξικών Μελετών
N.2503/97 «Διοίκηση, οργάνωση, στελέχωση της Περιφέρειας, ρύθμιση θεμάτων για την τοπική αυτοδιοίκηση και άλλες διατάξεις»	6 ^ο	Οι κρατικές περιφέρειες εισηγούνται για θέματα προέγκρισης χωροθέτησης έργων και δραστηριοτήτων, και για πολεοδόμηση περιοχών δεύτερης κατοικίας σε Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου. Επίσης συντονίζουν την υλοποίηση προγραμμάτων εκτέλεσης έργων που προβλέπονται από τα ΓΠΣ και τις πολεοδομικές μελέτες.
N.2539/97 «Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης - Πρόγραμμα Καποδίστριας»	16 ^ο 19 ^ο 24 ^ο	Κατάργηση των "συμβουλίων περιοχής" Κατάργηση των επαρχιών ως διοικητικές διαιρέσεις Προσαρμογές του Ν.2508/97 με αντικατάσταση των συμβουλίων περιοχής με τους νέους Δήμους. Το ΓΠΣ θα περιλαμβάνει την εδαφική περιφέρεια του νέου δήμου, στην οποία περιλαμβάνεται ένας τουλάχιστον οικισμός με πληθυσμό άνω των 2000 κατοίκων
N.3852/10 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης»	6 ^ο 8 ^ο 73 ^ο	Συστήνονται οι Αποκεντρωμένες Διοικήσεις Συστήνονται δημοτικές (από 10.000 κατοίκους και άνω) και τοπικές (από 300 κατοίκους και άνω μέχρι 2.000) κοινότητες Η επιτροπή ποιότητας ζωής λαμβάνει ειδική μέριμνα για θέματα καθορισμού χρήσεων γης, θέματα ρυθμιστικών σχεδίων, προγραμματισμού εφαρμογής ρυθμιστικών σχεδίων, οικιστικής οργάνωσης ανοικτών πόλεων, εφαρμογής Γενικού Πολεοδομικού

	Σχεδίου (Γ.Π.Σ.), πολεοδομικών μελετών, ανάπλασης περιοχών κ.α.
85°	Συστήνονται Συνελεύσεις κατοίκων τοπικής κοινότητας
94°	Υπάγεται στην αρμοδιότητα των Δήμων ο έλεγχος των ρυμοτομικών σχεδίων πριν τη τοποθέτηση πινακίδων εφαρμογής, η προκαταρκτική πρόταση ανάπλασης ορισμένης περιοχής σύμφωνα με τις ρυθμίσεις των άρθρων 9 και 10 του ν.2508/97
186°	Αρμοδιότητες Περιφερειών: Η παροχή γνώμης του περιφερειακού συμβουλίου για τη χωροθέτηση Β.Ε.ΠΕ., η ανάθεση εκπόνησης και η παρακολούθηση εφαρμογής Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων (Γ.Π.Σ.), Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. σύμφωνα με το άρθρο 6 του ν. 2508/1997, παροχή γνώμης του περιφερειακού συμβουλίου κατά τη διαδικασία κατάρτισης των περιφερειακών χωροταξικών σχεδίων κ.α.
280°	Η Αποκεντρωμένη Διοίκηση αναθέτει, παρακολουθεί και επιβλέπει της εκπόνησης, καθώς και της έγκρισης μελετών Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΓΠΣ) και των Σχεδίων Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.) κ.α.

Πηγές: Ν.1622/86, Ν.2218/94, Ν.2503/97, Ν.2539/97, Ν.3852/10

Συνοπτικά κάποια χωρικά εργαλεία που παρέχονται από τη διοικητική νομοθεσία, όπως φαίνεται από τον παραπάνω πίνακα, είναι με τον Ν.1622/86 να επιβάλλει στην Νομαρχία γνωμοδοτικές αρμοδιότητες για το χωροταξικό και αναπτυξιακό σχεδιασμό. Η διοικητική νομοθεσία συνεχίζει με τον Ν.2218/94 όπου συστήνονται τα «συμβούλια περιοχής» με τα οποία υλοποιείται ο πολεοδομικός σχεδιασμός εντός των Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου¹⁸ για πληθυσμό κάτω των 5.000 κατοίκων. Με τον μεταβατικό Ν.2503/97 η νομοθεσία επιτρέπει στις κρατικές περιφέρειες να εισηγούνται για θέματα προέγκρισης χωροθέτησης έργων και δραστηριοτήτων και για ΖΟΕ. Η μεγάλη εισαγωγή της διοικητικής νομοθεσίας στο χωρικό σχεδιασμό γίνεται με τα προγράμματα «Καποδίστριας» και «Καλλικράτης».

Με τον Ν.2539/97, ο οποίος ακολουθεί τον Ν.2508/97, καταργούνται τα συμβούλια περιοχής και γίνονται προσαρμογές εντός του Ν.2508/97. Το Γενικό Πολεοδομικό

¹⁸ Εφεξής ΖΟΕ

Σχέδιο¹⁹ περιλαμβάνει την εδαφική περιφέρεια του νέου δήμου και γενικότερα ο Ν.2539/97 (Καποδίστριας) τροποποιεί ορισμένα σημεία του Ν.2508/97 (χωρικός νόμος). Ο Ν.3852/10 συστήνει δημοτικές και τοπικές κοινότητες, ενώ εισαγάγει την επιτροπή ποιότητας ζωής η οποία μεριμνά εκτός των άλλων για θέματα ρυθμιστικών σχεδίων, εφαρμογής του ΓΠΣ και πολεοδομικών μελετών και χωροθετήσεων. Στις Περιφέρειες δίνονται αρμοδιότητες εκπόνησης ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ, γνωμοδότησης επί Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων²⁰ και Σχεδίων Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης²¹. Επίσης συστήνονται οι μητροπολιτικές περιφέρειες με αρμοδιότητες μητροπολιτικού χαρακτήρα εξειδικευμένων κατευθύνσεων χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού. Τέλος στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση δίνεται η έγκριση των ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ και η έγκριση των πολεοδομικών μελετών των Βιομηχανικών Επιχειρηματικών Περιοχών²².

Μετά το πρόγραμμα «Καλλικράτης», και με την βοήθεια της μεταρρύθμισης «Καποδίστριας», οι Δήμοι απέκτησαν αρμοδιότητες στο πολεοδομικό τομέα, και μεταξύ άλλων (Μπεριάτος, 2013):

- ❖ να σχεδιάζουν τον αναπτυξιακό προγραμματισμό της εδαφικής περιοχής τους μέσα από τη μελέτη, διαχείριση και εκτέλεση προγραμμάτων οικιστικής και πολεοδομικής ανάπτυξης (άρθ.94 Ν.3852/2010) και (άρθ.203 Ν.3463/2006)
- ❖ να αναθέτουν, να παρακολουθούν και να επιβλέπουν μελέτες ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ (άρθ.18 Ν.4071/12 – τροποποίηση νόμου «Καλλικράτης»).

Το πρόγραμμα «Καλλικράτης» χαρακτηρίστηκε από την μεταβίβαση των αρμοδιοτήτων των πρώην Πολεοδομικών Υπηρεσιών των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων στους Δήμους (άρθρο 94) όπως της έκδοσης των οικοδομικών αδειών, του ελέγχου και της επιβολής προστίμων σε αυθαίρετες κατασκευές, του ελέγχου και της εφαρμογής πολεοδομικών σχεδίων κ.α. Στο διοικητικό σύστημα οργάνωσης του χωρικού σχεδιασμού οι αρμοδιότητες των 13 Διευθύνσεων Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού των πρώην Κρατικών Περιφερειών ανήκουν πλέον στις 13 Διευθύνσεις Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού των 7 Αποκεντρωμένων Διοικήσεων, 1 ανά Περιφέρεια, που διατηρούν τα ίδια τμήματα με τις ίδιες κατά κανόνα αρμοδιότητες με τις πρώην Υπηρεσίες των Κρατικών Περιφερειών. Παράλληλα δημιουργούνται 7 Γενικές

¹⁹ Εφεξής ΓΠΣ

²⁰ Εφεξής ΠΟΑΠΔ

²¹ Εφεξής ΣΟΑΠ

²² Εφεξής ΒΕΠΕ

Διευθύνσεις Χωροταξικής και Περιβαλλοντικής Πολιτικής (Βεζυριαννίδου & Λαλένης, 2018).

Στους Δήμους η νομοθεσία μεταφέρει αποφασιστικές αρμοδιότητες που αφορούν στον πολεοδομικό σχεδιασμό και στην εφαρμογή του, καθώς και στην αδειοδότηση κτιρίων και εγκαταστάσεων, όπως έκδοση οικοδομικών αδειών, εφαρμογή πολεοδομικού σχεδιασμού, σύνταξη προκαταρκτικής πρότασης ανάπλασης περιοχής και προστασία της γεωργικής γης από άλλες χρήσεις και ιδιαίτερα αυτές με υψηλή παραγωγικότητα.

Στις νέες Αυτοδιοικητικές Περιφέρειες μεταφέρεται η ευθύνη της εκπόνησης και της παρακολούθησης της εφαρμογής των Γ.Π.Σ. και Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π, ο συντονισμός της υλοποίησης των προγραμμάτων εκτέλεσης έργων που προβλέπονται από τα Γ.Π.Σ. και Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π, η παρακολούθηση της εφαρμογής Ειδικών Χωροταξικών Μελετών και ΖΟΕ, η κύρωση των πράξεων εφαρμογής πολεοδομικής μελέτης και η σύνταξη, η παρακολούθηση της εφαρμογής και της αξιολόγησης των κανονισμών διοίκησης και λειτουργίας και των σχεδίων διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών. Επίσης, γνωμοδοτούν ή εισηγούνται για τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, για το χαρακτηρισμό και την οριοθέτηση εκτάσεων ως Π.Ο.Α.Π.Δ., για το χαρακτηρισμό Περιοχών Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων²³, για τα Σ.Ο.Α.Π. και για τη χωροθέτηση Βιομηχανικών Περιοχών²⁴.

Ενώ οι Αποκεντρωμένες Διοικήσεις έχουν την ευθύνη για την ανάθεση, παρακολούθηση και επίβλεψη της εκπόνησης, καθώς και της έγκρισης των Γ.Π.Σ. και των Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π., το συντονισμό και τη διατύπωση άποψης σε ό,τι αφορά σε προγράμματα μελετών Γ.Π.Σ. και πολεοδομικών μελετών, την κύρωση πράξεων εφαρμογής πολεοδομικής μελέτης, την έγκριση πολεοδομικών μελετών σε περιοχές Β.Ι.ΠΕ και την έγκριση πράξεων τακτοποίησης και πράξεων αναλογισμού, και τέλος για την εξειδίκευση των γενικών κατευθύνσεων και οδηγιών στα θέματα πολεοδομικού σχεδιασμού, οικιστικής πολιτικής και κατοικίας (Λαλένης, 2015).

Γενικότερα παρουσιάζεται η αίσθηση ότι το πρόγραμμα «Καλλικράτης» δημιούργησε προβλήματα κάνοντας την εφαρμογή των ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ ασαφή και δυσλειτουργική συνδυασμένη με την υποχρηματοδότηση ελέω οικονομικής κρίσης. Επίσης η συμμετοχή των τοπικών πολιτικών προσώπων, όπως των δημάρχων και περιφερειάρχων, δεν ήταν η

²³ Εφεξής ΠΕΧΠ

²⁴ Εφεξής ΒΠΠΕ

αναμενόμενη και η πλέον ενδεδειγμένη για τις προσδοκίες του νομοθετήματος (Lalenis, 2002).

2^ο Κεφάλαιο: Ο χωρικός σχεδιασμός στην Ελλάδα

Η νομική παράδοση στην Ελλάδα, όσον αφορά το χωρικό σχεδιασμό, αποτελείται από έναν συνδυασμό της Γερμανικής και της Ναπολεόντειας κουλτούρας, με συγκεντρωτική διοίκηση και πολύπλοκο σύστημα νομοθεσίας (Λαλένης, 2015).

Ο χωροταξικός και ο πολεοδομικός σχεδιασμός είναι τα δύο επίπεδα του σχεδιασμού, τον οποίο αποκαλούμε ως «χωρικό σχεδιασμό». Βέβαια, ο πολεοδομικός σχεδιασμός προηγήθηκε του χωροταξικού στην Ελλάδα με το Ν.Δ του 1923. Από την άλλη, ο χωροταξικός και ο πολεοδομικός σχεδιασμός αποτελούν συνταγματική υποχρέωση με το άρθρο 24 (Ασπρογέρακας, 2016). Ως εκ τούτου, το σύνολο των χωροταξικών και πολεοδομικών σχεδίων είναι υποχρεωτικά στην εφαρμογή τους και υπάρχει υποχρέωση προσαρμογής των κατωτέρων επιπέδων προς τα ανώτερα (π.χ. εθνικά). Επομένως, η έγκριση των χωρικών σχεδίων εξαρτάται από το βαθμό δέσμευσης που επιβάλλουν οι ρυθμίσεις του ανωτέρου επιπέδου σχεδίου (Λαλένης, 2015).

Ο χωρικός σχεδιασμός της Ελλάδας, σύμφωνα με τον Ν.4447/2016, ο οποίος θεσπίζει νέο σύστημα χωρικού σχεδιασμού, κατά ρητή κατάργηση του προ ισχύσαντος Ν.4269/2014, ασκείται σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και διακρίνεται, ανάλογα με τον χαρακτήρα του, σε στρατηγικό ή ρυθμιστικό, και διαρθρώνεται σε τρία επίπεδα (Ένωση Ελλήνων Νομικών, 2017):

- Το πρώτο επίπεδο περιλαμβάνει τον Στρατηγικό Χωρικό Σχεδιασμό (Χωροταξικός Σχεδιασμός) και αποτελείται από τα Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια (αρθ. 5) και τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια (αρθ. 6).
 - Τα Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια ορίζουνε τους στρατηγικούς προσανατολισμούς σε εθνικό επίπεδο, ιδίως, για:
 - τη χωρική διάρθρωση των κλάδων παραγωγικών δραστηριοτήτων εθνικής σημασίας και τη δομή του οικιστικού δικτύου της χώρας,
 - τη διαμόρφωση πολιτικής γης,
 - την προστασία του πολιτιστικού και φυσικού τοπίου κ.α.
 - Τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια αφορούν στη χωρική ανάπτυξη και οργάνωση σε περιφερειακό επίπεδο, ιδίως, για:
 - την ανάδειξη ιδιαίτερων αναπτυξιακών και χωρικών χαρακτηριστικών κάθε Περιφέρειας,

- τη χωρική διάρθρωση των βασικών παραγωγικών τομέων και κλάδων,
 - την ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς,
 - την προστασία του πολιτιστικού και φυσικού τοπίου κ.α.
- Το δεύτερο επίπεδο περιλαμβάνει τον Ρυθμιστικό Χωρικό Σχεδιασμό πρώτου επιπέδου (Πολεοδομικός Σχεδιασμός Α' βαθμού) και αποτελείται από τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια (αρθ. 7) τα οποία ρυθμίζουν τη βιώσιμη χωρική ανάπτυξη και οργάνωση της εδαφικής περιφέρειας ενός ΟΤΑ, και τα Ειδικά Χωρικά Σχέδια (αρθ. 8) τα οποία αποτελούν υποδοχείς σχεδίων, έργων και προγραμμάτων ανεξαρτήτως διοικητικών ορίων.
- Τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια καθορίζουν το πρότυπο χωρικής οργάνωσης και ανάπτυξης, τις χρήσεις γης, τους όρους και περιορισμούς δόμησης ενός πρωτοβαθμίου ΟΤΑ.
 - Τα Ειδικά Χωρικά Σχέδια καταρτίζονται για τη χωρική οργάνωση και ανάπτυξη περιοχών ανεξαρτήτως διοικητικών ορίων που μπορεί να λειτουργήσουν ως υποδοχείς σχεδίων, έργων και προγραμμάτων υπερτοπικής κλίμακας ή στρατηγικής σημασίας ή για τις οποίες απαιτείται ειδική ρύθμιση των χρήσεων γης και των λοιπών όρων ανάπτυξής τους.
- Το τρίτο επίπεδο περιλαμβάνει τον Ρυθμιστικό Χωρικό Σχεδιασμό δευτέρου επιπέδου (Πολεοδομικός Σχεδιασμός Β' βαθμού) και αποτελείται από τα Πολεοδομικά Σχέδια Εφαρμογής, τα οποία περιλαμβάνουν τα Πολεοδομικά Σχέδια και τις Πράξεις Εφαρμογής (αρθ. 10) τα οποία αποτελούν την εξειδίκευση και εφαρμογή του πρώτου επιπέδου πολεοδομικού σχεδιασμού.
- Τα Πολεοδομικά Σχέδια Εφαρμογής (Π.Σ.Ε.) απαιτούνται για την πολεοδόμηση ορισμένης περιοχής, με τα οποία εξειδικεύονται, σε κλίμακα πόλης ή οικισμού ή τμημάτων αυτών ή σε ζώνες και περιοχές ειδικών χρήσεων, οι ρυθμίσεις των Τοπικών ή Ειδικών Χωρικών Σχεδίων περί χρήσεων γης και όρων δόμησης και καθορίζονται επακριβώς οι κοινόχρηστοι, κοινωφελείς και οικοδομήσιμοι χώροι της προς πολεοδόμησης περιοχής καθώς και τα διαγράμματα των δικτύων υποδομής.

2.1. Ιστορική αποτύπωση της νομοθεσίας επί του χωρικού σχεδιασμού της Ελλάδας

Παρακάτω παρατίθεται πίνακας με τα νεότερα νομοθετήματα που αφορούν τον χωρικό σχεδιασμό, από το 1983 και έπειτα, καθώς και ενδεικτικές προτάσεις που εισήγαγαν (αναλυτικός πίνακας από το 1923 έως σήμερα παρατίθεται στο παράρτημα της εργασίας).

Πίνακας 7: Ιστορικός κατάλογος θεσμικού πλαισίου του χωρικού σχεδιασμού στην Ελλάδα

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ	
N.1337/1983	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων, οικιστική ανάπτυξη και σχετικές ρυθμίσεις ✓ Κανονιστικοί όροι δόμησης ✓ 3 στάδια πολεοδόμησης
N.1515/1985 N.1561/1985	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας & Θεσσαλονίκης N.1577/1985 ✓ Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός
N.2508/1997	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη των πόλεων και οικισμών της χώρας και άλλες διατάξεις ✓ 2 επίπεδα & 4 βαθμίδες σχεδιασμού
N.3894/2010	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Επιτάχυνση και διαφάνεια υλοποίησης Στρατηγικών Επενδύσεων ✓ Φιλικότερο επενδυτικό περιβάλλον σε διάφορους τομείς ✓ Ειδικά Σχέδια Χωρικής Ανάπτυξης Στρατηγικών Επενδύσεων
N.3986/2011	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015 ✓ Ειδικό Σχέδιο Χωρικής Ανάπτυξης του Δημοσίου Ακινήτου
N.4067/2012	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Νέος Οικοδομικός Κανονισμός
N.4269/2014	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Χωροταξική και Πολεοδομική Μεταρρύθμιση – Βιώσιμη Ανάπτυξη ✓ 2 κατηγορίες χώρου (ρυθμιστικός και στρατηγικός σχεδιασμός)
N.4277/2014	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Νέο ρυθμιστικό σχέδιο Αθήνας – Αττικής και άλλες διατάξεις
N.4447/2016	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Περιφερειακά και ειδικά χωροταξικά σχέδια ✓ Τοπικά και ειδικά χωρικά σχέδια ✓ Πολεοδομικά σχέδια εφαρμογής

Πηγή: (Μπαμπούκα, 2010) (Χαραλαμπίδου, 2016)

2.2. Χωροταξικός και πολεοδομικός σχεδιασμός

Σήμερα, όταν γίνεται αναφορά στη χωροταξική πολιτική, πάντα αναφέρονται οι δύο νόμοι οι οποίοι επηρέασαν την Ελλάδα, και αυτοί είναι ο Ν.3852/10 του σχεδίου «Καλλικράτης» και ο Ν.4014/11 που αφορά την περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων.

Το πρώτο νομοθέτημα περί πολεοδομικής πολιτικής ήταν του 1923 «Περί Σχεδίων Πόλεων, Κωμών και Συνοικισμών του Κράτους και οικοδομής αυτών», μια προσπάθεια άσκησης κοινωνικής πολιτικής μέσα από τις διαδικασίες σχεδιασμού, το οποίο διέκρινε τον ελληνικό χώρο σε περιοχές εκτός σχεδίου με εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο, σε οικισμούς προ του 1923 χωρίς εγκεκριμένο σχέδιο πόλης, και στις εκτός σχεδίου πόλης και εκτός οικισμών προ του 1923. Μετέπειτα, και αφού είχε θεσπιστεί το Σύνταγμα του 1975, εκδόθηκε ο Ν.947/1979 «περί οικιστικών περιοχών» ο οποίος προώθησε ένα πλαίσιο αναμόρφωσης της πολιτικής και των θεσμών άσκησης πολεοδομικής πολιτικής, με δράσεις όπως η εισφορά σε γη και χρήμα για δημιουργία κοινοχρήστων χώρων και κατασκευή βασικών κοινόχρηστων πολεοδομικών έργων (Γιαννακούρου, 1999).

Γενικότερα, η Τ.Α. στην Ελλάδα πάντα είχε περιορισμένες αρμοδιότητες στη πολεοδομία. Ο Ν.947/1979 έφερε μία συμμετοχή της Τ.Α. στον αστικό σχεδιασμό με την προετοιμασία του σχεδίου και την υποβολή της πρότασής της στο Υπουργείο, και με τον Ν.1337/1983 αποκτά δικαίωμα τελικής έγκρισης για αναθεώρηση ή επέκταση του σχεδίου στο πλαίσιο του ΓΠΣ. Με την ΕΠΑ δημιουργήθηκαν οι Πολεοδομικές Επιτροπές Γειτονιάς με συμβουλευτικό χαρακτήρα. Φτάνοντας στον Ν.2508/1997 η τοπική συμμετοχή έγινε πιο έντονη με αυξημένες ευθύνες και ενισχύσεις για την υποστήριξη των ΡΣ και την υποστήριξη των ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ από τα νομαρχιακά συμβούλια με συντονισμό από τα δημοτικά συμβούλια. Γεγονός που οδήγησε το Συμβούλιο της Επικρατείας να κρίνει ότι η έγκριση των Πολεοδομικών Μελετών από την Τ.Α. ήταν αντισυνταγματική και ότι πρέπει να είναι αυστηρά κρατική υπόθεση (Lalenis, 2000).

Ο Ν.1337/1983, κοινώς γνωστός ως νόμος Τρίτση, εισήγαγε επεκτάσεις ή εντάξεις πολεοδομικών σχεδίων σε περιοχές κύριας κατοικίας, ρυθμίσεις ανάπτυξης με κανονιστικούς όρους δόμησης, πρόβλεψη εκτεταμένων συμμετοχικών διαδικασιών πληθυσμού στις φάσεις σχεδιασμού και αποφάσεων (Αραβαντινός, 2007). Κατά το νόμο «Τρίτση» θεσμοθετήθηκαν για πρώτη φορά τα δύο διακριτά επίπεδα σχεδιασμού, όπου στο πρώτο εκπονείται το ΓΠΣ για οικισμούς άνω των 2000 κατοίκων, και στο δεύτερο

εκπονείται η Πολεοδομική Μελέτη εξειδίκευσης των ρυθμίσεων των ΓΠΣ. Ο Ν.1337/1983 στηρίχθηκε και στην Επιχείρηση Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης της χώρας (ΕΠΑ), όπου ήταν ένα πρόγραμμα αστικού προγραμματισμού υπό το οποίο πραγματοποιήθηκαν 453 ΓΠΣ, με μειονέκτημα όμως την ακριβή, πολύπλοκη και δυσχερή διαδικασία (Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 2006).

Ο Ν.2508/97 εισήχθη ως ο νέος νόμος πολεοδομικού σχεδιασμού ορίζοντας τα δύο επίπεδα σχεδιασμού όπου στο μεν πρώτο τοποθέτησε το Ρυθμιστικό Σχέδιο²⁵, το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο και το Σχέδιο Χωρικής Οργάνωσης και Οικιστικής Ανάπτυξης Ανοιχτής Πόλης, ενώ στο δεύτερο επίπεδο τοποθετεί τη πολεοδομική μελέτη και την πράξη εφαρμογής. Στην ευθύνη του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων²⁶ υπάγονται το ΡΣ, το ΓΠΣ Αθήνας και Θεσσαλονίκης, το Σχέδιο Ανάπτυξης Περιοχών Β' Κατοικίας και οι ΠΕΡΠΟ, στην ευθύνη της τότε Κρατικής Περιφέρειας υπάγονται τα ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, η τότε Νομαρχία έχει την ευθύνη της οριοθέτησης οικισμών 2000 κατοίκων πριν το 1983, ενώ ο Δήμος έχει την ευθύνη της Πράξης Εφαρμογής, ενώ με μεταβίβαση από τον Νομάρχη μπορεί να επιληφθεί επί των Πολεοδομικών Μελετών.

Βασικός στόχος του Ν.2508/97 είναι ο εφοδιασμός των Καποδιστριακών Δήμων με ολοκληρωμένα πολεοδομικά σχέδια που συνδυάζουν στοιχεία και τοπικού χωροταξικού σχεδιασμού. Το ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ συνιστά τον σύνδεσμο μεταξύ υπερτοπικού και τοπικού χωρικού σχεδιασμού, και σε αντίθεση με τα ΓΠΣ του Ν.1337/83 που αφορούσαν μόνο τον αστικό χώρο, τα νέα ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ επεκτείνονται και στον περιαστικό και αγροτικό χώρο, με σκοπό να συνθέσουν ισότιμα τις περιβαλλοντικές και οικιστικές παραμέτρους των πρωτοβαθμίων ΟΤΑ. Γενικότερα τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ του Ν.2508/1997 στόχευαν στην αποκέντρωση των διαδικασιών κατάρτισης και έγκρισης, στη συνολική ρύθμιση του χώρου, στην ενσωμάτωση της αναπτυξιακής προοπτικής του τοπικού σχεδιασμού και στην ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στο σχεδιασμό υπό το πρίσμα της αρχής της αειφορίας.

Τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ του Ν.2508/97 (άρθρα 4 και 5) θεωρήθηκαν τοπικά χωροταξικά σχέδια διότι περιλάμβαναν όχι μόνο αστικές και περιαστικές περιοχές αλλά και τον εξωαστικό/αγροτικό χώρο, με την δεσμευτικότητα τους να μην είναι ομοιογενής κι αυτό γιατί δε θεωρούνται αμιγώς στρατηγικά σχέδια αλλά υβριδικά (Οικονόμου, 2007).

²⁵ Εφεξής ΡΣ

²⁶ Εφεξής ΥΠΕΧΩΔΕ

Με τον προ τετραετίας νόμο για το χωρικό σχεδιασμό το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής²⁷ θεσμοθέτησε τον Ν.4269/2014 «Χωροταξική και Πολεοδομική Μεταρρύθμιση (ΧΩ.ΠΟ.ΜΕ.) - Βιώσιμη Ανάπτυξη», στο πλαίσιο εφαρμογής του Μνημονίου. Αυτός ο νόμος προσπαθεί να συνδυάσει το χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό σε ένα ενιαίο θεσμικό πλαίσιο, με στόχευση στη διαμόρφωση της ισόρροπης ανάπτυξης. Επίσης, στον Ν.4269/14 τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ μετονομάστηκαν σε Τοπικά Χωρικά Σχέδια²⁸ κι αποτέλεσαν σχέδια εφαρμογής των κατευθύνσεων των ανώτερων επιπέδων σχεδιασμού και σχέδια εφαρμογής της αναπτυξιακής πολιτικής ενός Δήμου.

Ο νέος νόμος επιχείρησε να αντιμετωπίσει τις δυσκαμψίες του χωρικού σχεδιασμού της Ελλάδας λαμβάνοντας υπόψη την μεταβαλλόμενη οικονομική κατάσταση και προώθησε μια σειρά ζητημάτων όπως (Γουργιώτης & Τσιλιμίγκας, 2016):

- έγινε μια προσπάθεια μείωσης των επιπέδων σχεδιασμού με την υιοθέτηση των Τοπικών Χωρικών Σχεδίων,
- αποδυναμώθηκε το ΓΠΧΣΑΑ χωρίς να εγκρίνεται από τη Βουλή,
- τα ΕΠΧΣΑΑ μετονομάστηκαν σε Εθνικά,
- καταργήθηκαν τα Ρυθμιστικά Σχέδια ενσωματωμένα στα ΠΠΧΣΑΑ,
- αντιστοιχήθηκαν τα επίπεδα σχεδιασμού με τα επίπεδα άσκησης αναπτυξιακού προγραμματισμού,
- έγινε ελάφρυνση του κεντρικού κράτους από τον τεράστιο όγκο λεπτομερειακών ρυθμίσεων τεχνικού χαρακτήρα,
- υιοθετήθηκαν ειδικές ρυθμίσεις αναθεώρησης του σχεδιασμού για ειδικούς και εξαιρετικούς λόγους.

Με την θέσπιση του Ν.4269/14 δόθηκε η δυνατότητα στα νέα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ (ΤΧΣ) να καλύπτουν την έκταση μίας ή και περισσότερων Δημοτικών Ενοτήτων²⁹ ή και το σύνολο της έκτασης του οικείου Δήμου χωρίς να καθορίζονται κριτήρια. Γενικότερα, υπήρχαν Δήμοι στους οποίους η εδαφική περιφέρεια του Καλλικρατικού Δήμου και της ΔΕ ταυτίζονταν. Όμως υπήρχαν δήμοι όπου εμπεριείχαν περισσότερες ΔΕ, και ενυπήρχε το ζήτημα της ισόρροπης ανάπτυξης του συνόλου του Δήμου και όχι της επιλεκτικής ανάπτυξης κάποιων ΔΕ ή μεμονωμένων ΔΕ.

Με την νομοθέτηση του Ν.4447/16 τα ΤΧΣ καλύπτουν την έκταση ενός Δήμου. Μπορεί

²⁷ Εφεξής ΥΠΕΚΑ

²⁸ Εφεξής ΤΧΣ

²⁹ Εφεξής ΔΕ

επίσης να εκπονούνται σε διαδημοτικό επίπεδο, έπειτα από σχετικές αποφάσεις των οικείων Δημοτικών Συμβουλίων. Τα ΤΧΣ εναρμονίζονται με τις κατευθύνσεις των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων και περιέχουν τις αναγκαίες ρυθμίσεις για την επίτευξη των σκοπών τους.

Στο κομμάτι του πολεοδομικού σχεδιασμού, με βάση τις τελευταίες νομοθετικές ρυθμίσεις Ν.4269/2014 και Ν.4777/2016, για τη χωροταξική και πολεοδομική αναδιάρθρωση, η κλίμακα της πολεοδομικής παρέμβασης αναφέρεται στον ρυθμιστικό σχεδιασμό, ενώ ο στρατηγικός σχεδιασμός αφορά τη χωροταξία.

2.3. Τα εργαλεία χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού και οι αρμοδιότητες άσκησής τους

Στο παρόν υποκεφάλαιο παρουσιάζεται η χωρική νομοθεσία του ελληνικού κράτους. Παρακάτω παρατίθεται πίνακας, με τους νεότερους χωρικούς νόμους, με τα πιο σημαντικά χωρικά άρθρα (στο παράρτημα της εργασίας υπάρχει αναλυτικός πίνακας).

Οι νεότεροι χωροταξικοί και πολεοδομικοί νόμοι, που παρουσιάζονται παρακάτω, έχουν μερικές αναφορές σε διοικητικές αρμοδιότητες σε αντίθεση με το υποκεφάλαιο της διοικητικής νομοθεσίας, όπου διατυπώθηκαν αρκετές χωρικές αρμοδιότητες. Αρχικά, ο Ν.1337/83 στο άρθρο 14 αναθέτει στους δήμους να συμμετέχουν με ίδια συμμετοχή σε δαπάνες κοινόχρηστων χώρων, ενώ υπάρχει συνταγματική επιταγή της αυτοτέλειας και ανεξαρτησίας των ΟΤΑ. Συνεχίζοντας, ο Ν.2508/97 με το άρθρο 13 προτρέπει το δημοτικό συμβούλιο να απαλλάξει από δημοτικά τέλη ιδιοκτήτη ή ενοικιαστή ακινήτου σε περιοχή ανάπλασης. Ο Ν.2742/99 με το άρθρο 11 υπεισέρχεται σε υποθέσεις τοπικού ενδιαφέροντος όπως είναι ο καθορισμός ΠΕΧΠ και εξουσιοδοτεί Υπουργούς για τον καθορισμό τους και όχι τους ΟΤΑ. Εν συνέχεια, ο Ν.4269/14 και ο Ν.4447/16 δεν παρουσίασαν κάποια καινούρια διοικητική αρμοδιότητα.

Πίνακας 8: Κύριες χωρικές αρμοδιότητες των χωρικών νομοθετημάτων

N.1337/83 Επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων, οικιστική ανάπτυξη και σχετικές ρυθμίσεις	N.2508/97 Βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη των πόλεων και οικισμών της χώρας και άλλες διατάξεις	N.2742/99 Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη & άλλες διατάξεις	N.4269/14 Χωροταξική και πολεοδομική μεταρρύθμιση –Βιώσιμη ανάπτυξη	N.4447/16 Χωρικός σχεδιασμός – Βιώσιμη ανάπτυξη και άλλες διατάξεις
<ul style="list-style-type: none"> • Άρθρο 3: Η διαδικασία σύνταξης του ΓΠΣ γίνεται από τον οικείο Δήμο ή το Υπουργείο Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος εγκρίνεται με απόφαση του Υπουργού • Άρθρο 6 & 7: Η διαδικασία σύνταξης πολεοδομικής μελέτης γίνεται από τον οικείο Δήμο ή το Υπουργείο Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος και εγκρίνεται με ΠΔ μετά από πρόταση του Υπουργού • Άρθρο 10: Η κίνηση καθορισμού περιοχής ως ΖΕΠ ή ΖΑΑ γίνεται με πρωτοβουλία του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων • Άρθρο 16: Ο Νομάρχης με σύμφωνη γνώμη της αρμόδιας πολεοδομικής υπηρεσίας μπορεί να εξαιρέσει, ή όχι, οριστικά της κατεδάφισης τα εκτός σχεδίου πόλεων ή οικισμών προ του 1923 αυθαίρετα κτίσματα που εντάσσονται σε πολεοδομικό σχέδιο και βρίσκονται σε δομήσιμους χώρους 	<ul style="list-style-type: none"> • Άρθρο 2: Ο Υπουργός Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων με απόφαση καθορίζει τα όρια ρυθμιστικών σχεδίων και προγραμμάτων προστασίας περιβάλλοντος • Άρθρο 4: Η έγκριση και αναθεώρηση ΓΠΣ γίνεται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας • Άρθρο 4: Τα ΓΠΣ των ρυθμιστικών Σχεδίων της Αθήνας και Θεσσαλονίκης εγκρίνονται και αναθεωρούνται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων • Άρθρο 5: Η έγκριση και αναθεώρηση ΣΧΟΟΑΠ γίνεται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας • Άρθρο 7: Η έγκριση της ΠΜ γίνεται με απόφαση του οικείου νομάρχη 	<ul style="list-style-type: none"> • Άρθρο 6, 7, 8: Το Γενικό Πλαίσιο, τα Ειδικά Πλαίσια και Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης καταρτίζονται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων • Άρθρο 10: Η πολεοδομική μελέτη εγκρίνεται με ΠΔ μετά από πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων • Άρθρο 12: Η σύνταξη των Σχεδίων Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (ΣΟΑΠ) κινείται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων. Τα ΣΟΑΠ εγκρίνονται με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και των κατά περίπτωση αρμοδίων υπουργών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Άρθρο 3: Η Εθνική Χωροταξική Στρατηγική συντάσσεται υπό την ευθύνη και εποπτεία του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής • Άρθρο 5 & 6: Τα Εθνικά και Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια εκπονούνται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής • Άρθρο 7 & 8: Η σύνταξη των Τ.Χ.Σ. και Ε.Χ.Σ γίνεται είτε από τον οικείο δήμο είτε από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ή από την οικεία περιφέρεια για τα Ε.Χ.Σ.). Η έγκριση τους γίνεται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής 	<ul style="list-style-type: none"> • Άρθρο 5 & 6: Τα Ειδικά και Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια εκπονούνται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας και εγκρίνονται με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας και των κατά περίπτωση αρμοδίων Υπουργών • Άρθρο 7 & 8: Η σύνταξη των Τ.Χ.Σ. και Ε.Χ.Σ γίνεται είτε από τον οικείο Δήμο είτε από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ή την οικεία Περιφέρεια για τα Ε.Χ.Σ.) και η έγκριση γίνεται με ΠΔ που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας (και των κατά περίπτωση αρμόδιων Υπουργών για τα Ε.Χ.Σ.). • Άρθρο 10: Η κίνηση της διαδικασίας σύνταξης των Πολεοδομικών Σχεδίων Εφαρμογής γίνεται από τον οικείο Δήμο ή την Αποκεντρωμένη Διοίκηση και η έγκριση με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας.

Πηγή: N.1337/83, N.2508/97, N.2742/99, N.4269/14, N.4447/16

2.4. Τα εργαλεία του Στρατηγικού Σχεδιασμού και το διοικητικό επίπεδο εφαρμογής τους ανά χωροταξική και πολεοδομική νομοθεσία

Στους παρακάτω πίνακες 9 και 10, διαφαίνεται διαχρονικά η λειτουργία σύνταξης-εκπόνησης και έγκρισης των χωρικών εργαλείων, της εκάστοτε χωρικής νομοθεσίας, από τα αρμόδια κρατικά ή αυτοδιοικητικά όργανα. Αρχικά, στον πίνακα 9 βλέπουμε το Ρυθμιστικό Χωρικό Σχεδιασμό με τους Ν.1337/83, Ν.2508/97, Ν.4269/14 και Ν.4447/16. Οι κυριότερες αλλαγές που συμβαίνουν κατά τη μετάβαση των νόμων είναι οι εξής:

- Στο ΡΣ και μετέπειτα ΤΧΣ, τη σύνταξη αρχίζοντας από τον Ν.2508/97 την κατέχει το αρμόδιο ΝΠΔΔ ενώ στους μετέπειτα νόμους με τα ΤΧΣ περνάει στο ΥΠΕΚΑ/ΥΠΕΝ, ενώ την έγκριση την διακατέχει διαχρονικά το ΥΠΕΧΩΔΕ/ΥΠΕΚΑ/ΥΠΕΝ με ΠΔ.
- Στο ΓΠΣ και μετέπειτα ΤΧΣ, η σύνταξη παραμένει στα ίδια όργανα με μία αντικατάσταση του Υπουργείου Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος³⁰ από τη Κρατική Περιφέρεια μέχρι τον Ν.2508/97 ενώ με τους επόμενους νόμους περνάει στο ΥΠΕΚΑ/ΥΠΕΝ με τα νέα ΤΧΣ, ενώ η έγκριση μεταβιβάζεται από το ΥΧΟΠ στο Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας (των Αθηνών και Θεσσαλονίκης παραμένουν στο ΥΠΕΧΩΔΕ), και με τα νέα ΤΧΣ καταλήγουν στο ΥΠΕΚΑ/ΥΠΕΝ.
- Στα Ειδικά Χωρικά Σχέδια η έγκριση και η εκπόνηση παραμένει τα ίδια όργανα και στον Ν.4269/14 και στον Ν.4447/16.
- Στη ΠΜ ή μετέπειτα Ρυμοτομικό Σχέδιο Εφαρμογής, η σύνταξη παραμένει στα ίδια όργανα με αντικατάσταση στους δύο τελευταίους νόμους του ΥΧΟΠ από την Αποκεντρωμένη Διοίκηση, ενώ η έγκριση ενώ γινόταν από τον Υπουργό (Ν.1337/83) και τον από το Νομάρχη (Ν.2508/97), κατέληξε στον Γενικό Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης με τους τελευταίους νόμους.

Στον πίνακα 10 φαίνεται ο Στρατηγικός Χωρικός Σχεδιασμός τους Ν.2742/99, Ν.4269/14 και Ν.4447/16 και οι κυριότερες αλλαγές είναι οι εξής:

- Στο Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. η εκπόνηση διατηρείται από το αρμόδιο υπουργείο, ενώ η έγκριση σταδιακά μεταβιβάζεται από την Ολομέλεια της Βουλής προς το Υπουργικό

³⁰ Εφεξής ΥΧΟΠ

Συμβούλιο.

- Στα Ειδικά Πλαίσια (και μετέπειτα Εθνικά) η εκπόνηση διατηρείται από το αρμόδιο υπουργείο, και η έγκριση μεταβιβάζεται από την Επιτροπή Συντονισμού της Κυβερνητικής Πολιτικής στη διυπουργική απόφαση του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας³¹ και αρμοδίων υπουργών.
- Στα Περιφερειακά Πλαίσια, η σύνταξη γίνεται πάντα από το αρμόδιο υπουργείο και αποκόπτεται η δυνατότητα της Περιφέρειας μετά τον Ν.4269/14, όπως και με την έγκριση όπου στον Ν.4447/16 απλά παρέχει γνώμη το περιφερειακό συμβούλιο και την ευθύνη την έχει το ΥΠΕΝ.

³¹ Εφεξής ΥΠΕΝ

Πίνακας 9: Ο Ρυθμιστικός Χωρικός Σχεδιασμός (πολεοδομικά σχέδια τοπικής κλίμακας) και η αρμοδιότητα σύνταξης και έγκρισής των χωρικών εργαλείων του

ΧΩΡΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ	ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	Ν.1337/83 Επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων, οικιστική ανάπτυξη και σχετικές ρυθμίσεις	Ν.2508/97 Βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη των πόλεων και οικισμών της χώρας και άλλες διατάξεις	Ν.4269/14 Χωροταξική και πολεοδομική μεταρρύθμιση –Βιώσιμη ανάπτυξη	Ν.4447/16 Χωρικός σχεδιασμός – Βιώσιμη ανάπτυξη και άλλες διατάξεις	
1ο ΕΠΙΠΕΔΟ	Ρυθμιστικό σχέδιο	Σύνταξη	(Αρθ.3) Το κατά τόπο αρμόδιο ΝΠΔΔ που δημιουργείται με ΠΔ από πρόταση του ΥΠΕΧΩΔΕ	Σύνταξη: (Αρθ 7) Δήμος ή ΥΠΕΚΑ	Σύνταξη: (Αρθ 7) Δήμος είτε ΥΠΕΝ	
		Έγκριση	(Αρθ.2) ΠΔ με πρόταση του ΥΠΕΧΩΔΕ			
	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ)	Σύνταξη	(Αρθ.3) Δήμος, Κοινότητα ή ΥΧΟΠ	(Αρθ.4) Δήμος ή Κοινότητα είτε η αρμόδια υπηρεσία της Περιφέρειας	Μετονομασία και ενσωμάτωση των τριών σχεδίων στα «Τοπικά Χωρικά Σχέδια» (ΤΧΣ)	Έγκριση: (Αρθ. 7) ΠΔ με πρόταση του ΥΠΕΚΑ
		Έγκριση	(Αρθ.3) ΥΧΟΠ (Αρθ.33) Νομάρχης μετά από μεταβίβαση αρμοδιότητας με ΠΔ από ΥΧΟΠ	(Αρθ.4) Γ.Γ. Περιφέρειας, Τα ΓΠΣ Αθήνας και Θεσσαλονίκης εγκρίνονται από το ΥΠΕΧΩΔΕ		
		Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοιχτής Πόλης (ΣΧΟΟΑΠ)	Σύνταξη	(Αρθ.5) Γ.Γ. Περιφέρειας και ΥΠΕΧΩΔΕ για ΣΧΟΟΑΠ που θα χρησιμοποιηθούν ως πρότυπα		
	Ειδικά Χωρικά Σχέδια (ΕΧΣ)	Σύνταξη	Έγκριση	(Αρθ.5) Γ.Γ. Περιφέρειας	(Αρθ. 8) ΥΠΕΚΑ ή Δήμος ή Περιφέρεια είτε φορέας υλοποίησης του σχεδίου	(Αρθ. 8) ΥΠΕΝ ή Δήμος ή Περιφέρεια ή φορέας υλοποίησης του σχεδίου
Έγκριση		(Αρθ. 8) ΠΔ με πρόταση του ΥΠΕΚΑ και των κατά περίπτωση αρμόδιων Υπουργών		(Αρθ. 8) ΠΔ με πρόταση του ΥΠΕΝ και των κατά περίπτωση αρμόδιων Υπουργών		
2ο ΕΠΙΠΕΔΟ	Πολεοδομική Μελέτη (ΠΜ)	Σύνταξη	(Αρθ.6) Δήμος, Κοινότητα είτε ΥΧΟΠ	(Αρθ. 10) Δήμος ή Αποκεντρωμένη Διοίκηση	(Αρθ. 10) Δήμος ή Αποκεντρωμένη Διοίκηση	
		Έγκριση	(Αρθ.7) ΠΔ μετά από πρόταση του Υπουργού (Αρθ.33) Νομάρχης ή δημοτικό (ή κοινοτικό) συμβούλιο μετά από μεταβίβαση αρμοδιότητας με ΠΔ από ΥΧΟΠ	(Αρθ.7) Νομάρχης. Η πράξη εφαρμογής εγκρίνεται από το Δήμο όταν μεταβιβάζεται η αρμοδιότητα, αλλιώς από το Νομάρχη.	(Αρθ. 10) Γενικός Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης	(Αρθ. 10) Γενικός Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης

Πηγές: Ν.1337/83, Ν.2508/97, Ν.4269/14, Ν.4447/16

Πίνακας 10: Ο Στρατηγικός χωρικός σχεδιασμός και η αρμοδιότητα σύνταξης και έγκρισής των χωρικών εργαλείων του

ΧΩΡΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ	ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	Ν.2742/99 Χωροταξικός σχεδιασμός και αιεφόρος ανάπτυξη & άλλες διατάξεις	Ν.4269/14 Χωροταξική και πολεοδομική μεταρρύθμιση –Βιώσιμη ανάπτυξη	Ν.4447/16 Χωρικός σχεδιασμός – Βιώσιμη ανάπτυξη και άλλες διατάξεις
Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης	Σύνταξη	(Αρθ. 6) ΥΠΕΧΩΔΕ σε συνεργασία με άλλα Υπουργεία	(Αρθ. 3) ΥΠΕΚΑ σε συνεργασία με αρμόδια Υπουργεία	(Αρθ. 3) ΥΠΕΝ σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία
	Έγκριση	(Αρθ. 6) Ολομέλεια της Βουλής	(Αρθ. 3) Υπουργικό Συμβούλιο	(Αρθ. 3) Υπουργικό Συμβούλιο
Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης	Σύνταξη	(Αρθ. 7) ΥΠΕΧΩΔΕ	(Αρθ. 5) ΥΠΕΚΑ	(Αρθ. 5) ΥΠΕΝ
	Έγκριση	(Αρθ. 7) Επιτροπή Συντονισμού της Κυβερνητικής Πολιτικής στον τομέα του Χωροταξικού Σχεδιασμού και της Αειφόρου Ανάπτυξης	Μετονομασία σε «Εθνικά Χωροταξικά Πλαίσια» (Αρθ. 5) Κοινή απόφαση του ΥΠΕΚΑ και των κατά περίπτωση αρμοδίων Υπουργών	(Αρθ. 5) Κοινή απόφαση του ΥΠΕΝ και των κατά περίπτωση αρμοδίων Υπουργών.
Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης	Σύνταξη	(Αρθ. 8) ΥΠΕΧΩΔΕ ή Περιφέρεια	(Αρθ. 6) ΥΠΕΚΑ	(Αρθ. 6) ΥΠΕΝ
	Έγκριση	(Αρθ. 8) ΥΠΕΧΩΔΕ ή Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας	(Αρθ. 6) ΥΠΕΚΑ	(Αρθ. 6) ΥΠΕΝ

Πηγές: Ν.2742/99, Ν.4269/14, Ν.4447/16

2.5. Η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας επί της δράσης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο χωρικό σχεδιασμό

Το Συμβούλιο της Επικρατείας, μετά την καθιέρωση της Αιρετής Νομαρχίας το 1994 στη θέση της κρατικής Νομαρχίας (η οποία είχε θέση κρατικού φορέα άσκησης αρμοδιοτήτων του σκληρού πυρήνα εξουσιών), κατά καιρούς έχει εκδικάσει υποθέσεις, η έκβαση των οποίων αντιτίθεται στη δικαιοδοσία της Τ.Α. επί της πολεοδομίας ή της χωροταξίας. Μερικές περιπτώσεις είναι οι εξής: ΣτΕ,3440/1998, ΣτΕ ,3194/1990, ΣτΕ,2318/1999, ΣτΕ,888/1997, ΣτΕ,5062/1997. Στο σύνολο των περιπτώσεων εκδίκασης το ΣτΕ γνωμοδοτούσε κατά της αρμοδιότητας της Τ.Α. ενδεικτικά με τις αιτιολογίες:

- Ο νομάρχης αποτελεί πλέον όργανο της τοπικής αυτοδιοίκησης δευτέρου βαθμού και οι σχετικές διατάξεις για την εν λόγω αρμοδιότητά του είναι αντισυνταγματικές. **Ακύρωση της πράξεως εγκρίσεως τροποποιήσεως σχεδίου πόλεως.**
- Στις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, οι οποίες αποτελούν ΟΤΑ δεύτερης βαθμίδας, **παρέχεται από το Σύνταγμα μόνο αυτοδιοίκηση, δηλαδή εξουσία να αποφασίζουν επί τοπικών υποθέσεων νομαρχιακού επιπέδου και όχι επί γενικών–κρατικών υποθέσεων**, οι οποίες ανήκουν αποκλειστικά και μόνο στο κράτος, η άσκηση ορισμένων από τις οποίες μπορεί να ανατεθεί από τον κοινό νομοθέτη στους ΟΤΑ και δεν καθιερώνεται τεκμήριο αρμοδιότητας υπέρ των ΝΑ
- **Τροποποίηση ρυμοτομικού σχεδίου** με πράξη νομάρχη. Συνιστά **πολεοδομική ρύθμιση** η οποία **ασκείται μόνο από το κράτος** και δεν δύναται να μεταβιβασθεί σε όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ακυρωτέα η πράξη ως εκδοθείσα από αναρμόδιο όργανο.

Μια παράμετρος που οδήγησε στην περιθωριοποίηση της Τ.Α. είναι η εξαιρετικά στενή οριοθέτηση της έννοιας της «τοπικής υπόθεσης», που αποτελεί την βάση για την οργάνωση και την λειτουργία της τοπικής αυτοδιοίκησης. Το πρόβλημα δεν εντοπίζεται τόσο στον συγκεκριμένο καθορισμό των τοπικών υποθέσεων, αλλά σε έναν απρόσφορο διαχωρισμό τους από τις «κρατικές υποθέσεις», οι οποίες μόνο κατ' ανάθεση νοείται να ασκούνται από την αυτοδιοίκηση. Και αυτό επειδή όταν ετέθη σε ισχύ το Σύνταγμα του 1975, το Ν.Δ. του 1923, που ρύθμιζε τον πολεοδομικό σχεδιασμό, προέβλεπε τόσο για την έγκριση, τροποποίηση και επέκταση του σχεδίου πόλεως (άρθρα 1-3) όσο και για τον καθορισμό των όρων και περιορισμών δόμησης και των χρήσεων γης (άρθρο 9 και 11),

την έκδοση διατάγματος. Ήδη όμως πριν από το 1975, με τον Α.Ν. 314/1968, ορισμένες αρμοδιότητες πολεοδομικού σχεδιασμού είχαν μεταβιβασθεί στους νομάρχες, που ήταν τότε περιφερειακά κρατικά όργανα.

Και σύμφωνα με τη νομολογία του ΣτΕ με την οποία ήταν ανεπίτρεπτη, κατά το Σύνταγμα, όπως ίσχυε πριν από την αναθεώρηση του έτους 2001, η μεταβίβαση πολεοδομικών αρμοδιοτήτων στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης οποιουδήποτε βαθμού, με το άρθρο 29 του Ν.2831/2000 οι αρμοδιότητες πολεοδομικού σχεδιασμού ανατίθενται σε όργανα του Κράτους και κατά βάση στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και τον Γενικό Γραμματέα Περιφέρειας, ρητώς δε καταργείται κάθε διάταξη με την οποία είχαν μεταβιβαστεί σχετικές αρμοδιότητες στους νομάρχες και σε δημοτικά ή κοινοτικά συμβούλια.

Το επόμενο έτος, 2001, αναθεωρείται το Σύνταγμα και στο άρθρο 102 παρ. 1 ρητώς προβλέπεται ότι «Με νόμο μπορεί να ανατίθεται στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης η άσκηση αρμοδιοτήτων που συνιστούν αποστολή του Κράτους». Ακολουθεί ο επίμαχος Ν.3044/2002 και ανατρέπεται ο πάγιος κανόνας του νόμου του 1923 για τη θέσπιση των βασικών πολεοδομικών ρυθμίσεων με την έκδοση προεδρικού διατάγματος και μεταβιβάζονται αρμοδιότητες πολεοδομικού σχεδιασμού σε άλλα, εκτός του Προέδρου της Δημοκρατίας, όργανα της Διοίκησης, είτε της κρατικής, κεντρικής και περιφερειακής, (Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ - Γενικοί Γραμματείς Περιφερειών), είτε της τοπικής αυτοδιοίκησης δευτέρου βαθμού (Νομάρχες). Επειδή, κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 24 του Συντάγματος, ο πολεοδομικός σχεδιασμός, δηλαδή η πολεοδομική οργάνωση των πόλεων και των οικισμών της Χώρας οποιουδήποτε μεγέθους κατά τρόπο που να εξυπηρετεί τη λειτουργικότητα και την ανάπτυξή τους και να επιτυγχάνει την εξασφάλιση των καλύτερων δυνατών όρων διαβίωσης σε αυτούς, έχει ευρύτερες συνέπειες, που δεν περιορίζονται στα όρια του συγκεκριμένου οικισμού, αλλά εκτείνονται σε ολόκληρη την επικράτεια, εν όψει της αλληλεπιδράσεως του τρόπου οργανώσεως κάθε οικισμού με τους υπολοίπους και των επεμβάσεων στο φυσικό και το πολιτιστικό περιβάλλον, τις οποίες αφεύκτως συνεπάγεται η πολεοδομική οργάνωση μιας περιοχής.

3^ο Κεφάλαιο: Ο ρόλος και η συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο χωρικό σχεδιασμό

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση, κατά τη διάρκεια ύπαρξης του ελληνικού κράτους, έχει συμβάλλει στη διαμόρφωση της χωρικής νομοθεσίας είτε άμεσα μέσω της διοικητικής νομοθεσίας είτε έμμεσα εμπλεκόμενη ασκώντας και εφαρμόζοντας χωρικά εργαλεία ή παρέχοντας γνωμοδοτήσεις επί αυτών. Αυτές οι συνέργειες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης επί του χωρικού σχεδιασμού και των χωρικών αρμοδιοτήτων κυρίως εμφανίζονται στη νεότερη ιστορία, ειδικά τη περίοδο που εξετάζει η παρούσα εργασία, τουτέστιν από το 1983 και έπειτα.

Οι κύριες σύγχρονες μεταρρυθμίσεις που εφαρμόστηκαν στη Τοπική Αυτοδιοίκηση, τόσο αυτή του προγράμματος «Καποδίστριας» όσο και του «Καλλικράτης» πέτυχαν σε κάποιους τιθέμενους στόχους, αλλά απέτυχαν και σε κάποιους άλλους. Ενδεικτικά θα μπορούσαν να προταθούν, βάσει των προειρημένων σε προηγούμενα κεφάλαια και της βιβλιογραφίας, οι εξής προγραμματικοί στόχοι:

Πίνακας 11: Ενδεικτικοί, ολοκληρωμένοι και μη, στόχοι των διοικητικών μεταρρυθμίσεων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΜΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ
1) Μείωση του αριθμού των ΟΤΑ και του κατακερματισμού της Αυτοδιοίκησης	1) Μη σταθερό νομοθετικό πλαίσιο τόσο αρμοδιοτήτων όσο και χρηματοδοτήσεων
2) Μείωση του βάρους που έφερε ο δεύτερος βαθμός αυτοδιοίκησης	2) Οι ΟΤΑ συνεχίζουν να αντιμετωπίζονται από το κεντρικό κράτος ως κατώτερο κομμάτι της Διοίκησης, τόσο στο τομέα γνωμοδότησης όσο και στην εφαρμογή χωρικών εργαλείων
3) Αναβαθμίστηκε το τοπικό πολιτικό σύστημα μέσω τοπικών συμβουλίων και κοινοτήτων, μειώνοντας τον βαθμό «δημαρχοκεντρισμού» του παρελθόντος	3) Συνεχίζεται η αναντιστοιχία αρμοδιοτήτων και ευθυνών των ΟΤΑ (αποδέκτης παραπόνων για θέματα κεντρικής εξουσίας)
4) Επήλθε η διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια των ΟΤΑ	4) Μη εύρυθμη χρηματοδότηση και οικονομικές ενισχύσεις προς κάλυψη των λειτουργικών δαπανών των ΟΤΑ
5) Επήλθε ικανοποιητικός βαθμός νομιμότητας και διαφάνειας της δράσης των ΟΤΑ	5) Μη εξορθολογισμός θεσμικού πλαισίου
6) Προέκυψε μείωση εμπλοκής της Αποκεντρωμένης Διοίκησης επί των θεμάτων αρμοδιότητας των	6) Μη καταπολέμηση πελατειακού κράτους
	7) Διατήρηση τοπικιστικών αντιλήψεων
	8) Επέκταση του φαινομένου της έλλειψης επιστημονικού προσωπικού στους ΟΤΑ
	9) Μη συνταγματικά κατοχυρωμένη μεταφορά αρμοδιοτήτων

ΟΤΑ	10) Μερικώς πολιτική επιλογή πρωτεύουσών δήμων
7) Επήλθε μείωση των νομικών προσώπων των ΟΤΑ	11) Δημιουργήθηκαν δήμοι πολλών ταχυτήτων
8) Δημιουργήθηκαν δομές οι οποίες μείωσαν την εξουσία του δημάρχου (πχ εκτελεστική επιτροπή)	12) Δημιουργήθηκαν πολλοί δήμοι οι οποίοι εξυπηρετούσαν πολιτικές σκοπιμότητες και η δημιουργία τους δεν υπάγονταν σε κοινά γεωγραφικά, πολιτιστικά, οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά
9) Ορίστηκαν τοπικά αυτοδιοικητικά όργανα προς διασφάλιση ανάδειξης των τοπικών θεμάτων (τοπικοί αντιδήμαρχοι και αντιπεριφερειάρχες)	13) Οι δήμοι δεν εξοπλίστηκαν με επιτελικούς ρόλους
10) Επήλθε αύξηση του πληθυσμού κάθε νέου δήμου και της έκτασης κάλυψης του οδηγώντας σε μείωση λειτουργικού κόστους	14) Η «καλλικρατική» επιλογή «1 δήμος για κάθε νήσο» οδήγησε σε δυσλειτουργία στις περισσότερες περιπτώσεις
11) Μειώθηκε ο αριθμός νησιωτικών δήμων (και δευτερευόντως των ηπειρωτικών) με αποτέλεσμα τη μείωση λειτουργικού κόστους λόγω οικονομικών κλίμακας	15) Η πρωτεύουσα του νέου δήμου σε πολλές περιπτώσεις απέχει από τα όρια επικράτειάς του δημιουργώντας προβλήματα
	16) Απονεμήθηκαν επιπλέον αρμοδιότητες στους ΟΤΑ χωρίς εγγυημένους υλικοτεχνικούς και χρηματικούς πόρους

Πηγή: Ν.2539/97, Ν.3852/10, Ν.4555/18, (Υπουργείο Εσωτερικών, 2017), (Υπουργείο Εσωτερικών, 2018)

Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι οι διοικητικές μεταρρυθμίσεις μέχρι σήμερα δεν επιτέλεσαν το ρόλο που τους είχε ανατεθεί. Μπορεί να δημιούργησαν ορισμένες ευνοϊκές συνθήκες, αλλά στη πλειονότητα απέτυχαν να ολοκληρώσουν το στόχο τους, κυρίως λόγω της λανθασμένης οριοθέτησης της στοχοθεσίας τους εκ μέρους του κεντρικού κράτους η οποία στηρίχθηκε σε οικονομικούς όρους και όχι τόσο σε κοινωνικούς που θα ήταν πιο λογικό, εξαιτίας των κοινωνικών δεσμών που αναπτύσσονται εντός μίας κοινωνίας, κοινότητας, δήμου.

Από την άλλη πλευρά, όσον αφορά τον χωρικό σχεδιασμό και την συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε αυτόν, διαφαίνεται μέσω της βιβλιογραφίας αυτή η συμμετοχή είτε με τους χωρικούς νόμους οι οποίοι παρείχαν αρμοδιότητες στην ΤΑ είτε με τους νόμους διοικητικών μεταρρυθμίσεων. Ενδεικτικά, ήδη με τον Ν.1337/83 η ΤΑ εμφανίζεται στα χωρικά θέματα ως εξής:

- Δίνεται η αρμοδιότητα σύνταξης του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου στους ΟΤΑ και όταν αυτή γίνεται από το ΥΧΟΠ, τότε απαιτείται η γνωμοδότηση του Δήμου ή της Κοινότητας.

- Δίνεται η αρμοδιότητα σύνταξης της Πολεοδομικής Μελέτης από τους ΟΤΑ, και όταν κινεί τη διαδικασία το ΥΧΟΠ τότε ενημερώνεται πρώτα ο Δήμος.
- Η Πολεοδομική Μελέτη εγκρίνεται ύστερα από γνωμοδότηση του Νομαρχιακού Συμβουλίου.
- Οι ΟΤΑ μπορούν να προτείνουν στο ΥΠΕΧΩΔΕ περιοχές ως ΖΕΠ ή ΖΑΑ ή ΖΕΕ.
- Ο Νομάρχης μπορεί να εξαιρέσει αυθαίρετα προ του 1923 από κατεδάφιση.
- Κατά περιπτώσεις, ΓΠΣ και ΠΜ μπορούν να εγκριθούν από Νομάρχη ή και Δημοτικό Συμβούλιο.

Με τον Ν.1622/86:

- Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση αποκτά αρμοδιότητες γνωμοδότησης για το χωροταξικό και αναπτυξιακό σχεδιασμό.

Με τον Ν.2218/94:

- Δημιουργούνται τα «συμβούλια περιοχής» που αναλαμβάνουν να υλοποιούν το πολεοδομικό σχεδιασμό εντός περιοχών ΖΟΕ.

Με τον Ν.2508/97

- Γνωστοποιείται στο Νομάρχη η εκπόνηση ΣΧΟΟΑΠ εκ μέρους του ΥΠΕΧΩΔΕ.
- Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση συστήνει νομικό πρόσωπο για εφαρμογή των ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ και ΖΟΕ του νομού.
- Η ΠΜ εγκρίνεται από το Νομάρχη.
- Τα νομαρχιακά, δημοτικά και κοινοτικά συμβούλια έχουν δυνατότητα γνώμης επί περιοχών ΠΕΡΠΟ και ΓΠΣ-ΣΧΟΟΑΠ-ZEE αντίστοιχα.
- Όσοι ΟΤΑ έχουν οργανωμένη πολεοδομική υπηρεσία μπορούν να υλοποιούν και να εξειδικεύουν ΓΠΣ και να εγκρίνουν ΠΜ.

Με τον Ν.2742/99:

- Το Νομαρχιακό Συμβούλιο γνωμοδοτεί επί Περιοχών Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων.
- Οι ΟΤΑ πρώτου ή δευτέρου βαθμού καταρτίζουν τα Σχέδια Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (ΣΟΑΠ).

Με τον Ν.3852/10:

- Η Επιτροπή Ζωής των Δήμων άνω των 10.000 κατοίκων μεριμνά για χρήσεις γης, ρυθμιστικά σχέδια, εφαρμογή των ΓΠΣ και ΠΜ αλλά και έγκριση των ΠΜ.
- Οι Αιρετές Περιφέρειες παρέχουν γνώμη επί χωροθέτησης ΒΕΠΕ, ΠΟΑΠΔ, ΣΟΑΠ, αναθέτουν εκπονήσεις ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ, εγκρίνουν σημειακές-εντοπισμένες τροποποιήσεις των εγκεκριμένων ρυμοτομικών σχεδίων.
- Τα Δημοτικά Συμβούλια παρέχουν γνώμη προς το Υπουργείο Εσωτερικών για αλλαγή των ορίων των Δήμων με πληθυσμό μεγαλύτερο των 100.000 κατοίκων.

Με τον Ν.4269/14:

- Το Περιφερειακό Συμβούλιο γνωμοδοτεί επί των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων που εκπονεί το ΥΠΕΚΑ.
- Οι ΟΤΑ συντάσσουν τα ΤΧΣ και το Δημοτικό Συμβούλιο παρέχει γνώμη επί του ΠΔ με το οποίο εγκρίνονται τα ΤΧΣ.
- Οι ΟΤΑ επίσης μπορούν και συντάσσουν τα ΕΧΣ και τα Ρυμοτομικά Σχέδια Εφαρμογής.

Με τον Ν.4447/16:

- Το Περιφερειακό Συμβούλιο γνωμοδοτεί υποχρεωτικά για την έγκριση του Περιφερειακού Χωροταξικού Πλαισίου.
- Οι Δήμοι μπορούν να συντάσσουν τα ΤΧΣ και ΕΧΣ.
- Επίσης οι Δήμοι συντάσσουν τα Πολεοδομικά Σχέδια Εφαρμογής.

Συμπερασματικά, η Τοπική Αυτοδιοίκηση, σε όλο το εύρος της νομοθεσίας που άπτεται του χωρικού σχεδιασμού, εμπλέκεται άμεσα κυρίως στα κατώτερα χωρικά εργαλεία. Το επίρρημα «άμεσα» προσδιορίζει την ενεργό συμμετοχή στη σύνταξη και στην εφαρμογή των χωρικών εργαλείων, όπως ήταν τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια και τα ΣΧΟΟΑΠ και τα μετέπειτα Τοπικά και Ειδικά Χωρικά Σχέδια των νεότερων χωροταξικών νόμων.

Αντίθετα, στα ανώτερα χωρικά εργαλεία, όπως είναι τα πρώην Ρυθμιστικά Σχέδια, τα Περιφερειακά και Ειδικά Χωροταξικά Σχέδια, η Τοπική Αυτοδιοίκηση καλείται να παρέχει γνώμη επί των εκπονημένων σχεδίων, είτε μέσω των Αιρετών σήμερα Περιφερειών, είτε μέσω των πρώην Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, είτε μέσω των Δήμων με τα Δημοτικά και Περιφερειακά Συμβούλια. Δηλαδή η Τοπική Αυτοδιοίκηση

περισσότερο παρέχει γνώμη επί των χωρικών σχεδίων, παρά τα εκπονεί (με εξαίρεση τη σύνταξη των ΓΧΣ), εγκρίνει και εφαρμόζει.

Δηλαδή μέσω της νομοθεσίας, και παρά της πληθώρας διοικητικής νομοθεσίας η οποία παρείχε χωρικές αρμοδιότητες, η Τοπική Αυτοδιοίκηση υποβιβάζεται σε γνωμοδοτικό κυρίως όργανο επί των χωρικών υποθέσεων, τόσο σε ανώτερο επίπεδο όπως είναι το εθνικό, αλλά και τόσο και σε κατώτερο επίπεδο όπως είναι το περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

4^ο Κεφάλαιο: Η χωρική αποτύπωση της μετάβασης από το πρόγραμμα «Καποδίστριας» στο πρόγραμμα «Κλεισθένης»

Η γενικότερη χωρική και διοικητική νομοθεσία της Ελλάδας έχει τις απαρχές της, η μεν δεύτερη από την έναρξη ύπαρξης του ελληνικού κράτους και η δεύτερη μετά τη μεταπολίτευση, και η διαμόρφωσή τους είναι συνεχής. Λόγω του δαιδαλώδους νομικού καθεστώτος είναι λογικό, οι δύο μορφές νομοθεσίας να αλληλοσυμπληρώνονται αλλά και να αλληλεπικαλύπτονται η μία της άλλης. Από τα προειρημένα είναι δυνατό να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι η διοικητική νομοθεσία εμπλέκεται περισσότερο στους τομείς της χωρικής πολιτικής, παρά το αντίστροφο, ιδίως με τις μεταρρυθμίσεις «Καποδίστριας» και «Καλλικράτης».

Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι το ελληνικό σύστημα χωρικού σχεδιασμού, το υπερβολικά συγκεντρωτικό, έχει δημιουργήσει ενδογενείς αδυναμίες και προβλήματα (Αγγελοπούλου, 2013), όπως:

- Πολυνομία και πολύπλοκες διαδικασίες
- Αδυναμία εφαρμογής του σχεδιασμού λόγω αναίρεσης των επιδιώξεων στη πράξη
- Απόσταση μεταξύ σχεδίασης και τοπικής εφαρμογής προδικάζοντας την αναποτελεσματικότητα
- Χρονοβόρες διαδικασίες κατάρτισης, έγκρισης χωρικών εργαλείων λόγω συγκέντρωσης της εξουσίας στο κεντρικό κράτος
- Κυριαρχία του δημόσιου τομέα στη ρύθμιση του χώρου αποκλείοντας απόψεις και προτεραιότητες του ιδιωτικού τομέα
- Λόγω απόστασης του επιπέδου απόφασης και εφαρμογής υπήρξε αδυναμία προσαρμογής στις μεταβαλλόμενες συνθήκες και στην αλλαγή των χωροθετικών ρυθμίσεων
- Μη πλήρης εναρμόνιση μεταξύ των επιπέδων σχεδιασμού, κυρίως λόγω καθυστερήσεων των διαδικασιών επικαιροποίησης
- Πολλές προσφυγές στο Συμβούλιο της Επικρατείας για την εφαρμογή των

χωρικών εργαλείων

- Συχνή επικάλυψη μελετών χωρικών εργαλείων με αποτέλεσμα τη γραφειοκρατία και την αποτροπή επενδύσεων
- Επιπρόσθετη επικάλυψη πολεοδομικών και περιβαλλοντικών σχεδιασμών
- Μη συμπίεση με την ανάπτυξη των αντίστοιχων ευρωπαϊκών φορέων
- Ασαφής επιβολή πολεοδομικών ρυθμίσεων και σχεδιασμών με αποτέλεσμα την αποτροπή επιχειρηματικότητας
- Πληθώρα απαιτούμενων δικαιολογητικών και πολεοδομικών και χωροθετικών αδειών για την έναρξη μίας επιχείρησης
- Δυσπιστία εκ μέρους των πολιτών προς το κεντρικό κράτος για ρύθμιση των «τοπικών» υποθέσεων.

Ο Ν.2539/97 με τις εδαφικές περιφέρειες των ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ, και ο Ν.3852/10 με την επιτροπή ποιότητας ζωής, την αρμοδιότητα των Δήμων επί ρυμοτομικών σχεδίων, την αρμοδιότητα των Περιφερειών επί ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ, ΠΟΑΠΔ και ΣΟΑΠ, τις μητροπολιτικές περιφέρειες και τις αρμοδιότητες των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων επί εγκρίσεων πολεοδομικών και χωροταξικών σχεδίων, πολεοδομικών μελετών ΒΕΠΕ και πολεοδομικού σχεδιασμού οικιστικής πολιτικής και κατοικίας, και πολλών άλλων, υιοθετούν πολλές χωρικές αρμοδιότητες στην διοικητική τους νομοθεσία. Επίσης, ο Ν.2539/97 («Καποδίστριας») προσαρμόζει διοικητικά, όντας διοικητικός νόμος, έναν χωρικό νόμο τον Ν.2508/97 ως προς τα περιεχόμενα του, είτε καταργεί κάποια άρθρα είτε τα αναθεωρεί. Ειδικότερα, στο άρθρο 24 του Ν.2539/97 γίνονται προσαρμογές του Ν.2508/97 όπως:

- Καταργούνται η παρ.1 αρθ 4 του 2508/97 και το τέταρτο εδάφιο της παρ. 2 του αρθ. 5 του 2508/97 που μιλούν για τα ΓΠΣ.
- Στο δεύτερο εδάφιο της παρ. 2 του άρθ. 2 του 2508/97 οι λέξεις "των συμβουλίων περιοχής του αστικού συγκροτήματος της περιοχής, εφόσον έχουν συσταθεί" διαγράφονται, και γενικά διαγράφονται τα συμβούλια περιοχής στον 2508/97.

Από την άλλη πλευρά, οι χωρικοί νόμοι πολύ λιγότερο υπεισέρχονται στη διοικητική νομοθεσία, παρά μόνο για να εφαρμόσουν τις διατάξεις τους.

Γενικότερα, υπάρχει η αίσθηση ότι η Αυτοδιοίκηση θα πρέπει να εισπράξει ό,τι της

οφείλεται συνταγματικά αλλά και ό,τι θα πρέπει να εισπράξει ώστε η λειτουργία της χώρας να επιταχυνθεί προς το καλύτερο. Η Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας (2018) αναφέρει ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση οφείλει να γίνει «γνήσιος θεσμικός εκφραστής ενός νέου Κράτους κοινωνικής αλληλεγγύης και συνοχής, αλλά και βασικός πυλώνας μιας νέας παραγωγικής και αναπτυξιακής πορείας της χώρας». Αλλά για να πραγματοποιηθεί θα πρέπει η Αυτοδιοίκηση να ενισχυθεί ώστε οι ΟΤΑ πρώτου και δευτέρου βαθμού να γίνουν φορείς του περιφερειακού χωροταξικού σχεδιασμού και του τοπικού πολεοδομικού σχεδιασμού ώστε να προωθηθεί η βιώσιμη ανάπτυξη σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο (ΚΕΔΕ, 2018).

Για να πραγματοποιηθεί αυτό το εγχείρημα θα πρέπει να εφαρμοστούν ορισμένες δράσεις, όπως να γίνει διοικητική μεταφορά των αποκεντρωμένων υπηρεσιών της Κεντρικής και της Αποκεντρωμένης Δημόσιας Διοίκησης που είναι χωροθετημένες σε περιφερειακό ή δημοτικό επίπεδο, προς την Αυτοδιοίκηση, ιδιαίτερα εκείνες οι αρμοδιότητες που αφορούν «τοπικές υποθέσεις» όπως για παράδειγμα οι «χρήσεις γης», η έγκριση των τοπικών και ειδικών χωρικών σχεδίων και τα περιφερειακά χωροταξικά πλαίσια στο επίπεδο της Αιρετής Περιφέρειας. Όμως αυτές οι δράσεις για να λάβουν χώρα θα πρέπει να υπάρξει αναθεώρηση του Συντάγματος, ειδικά του άρθρου 24 περί χωροταξικής και πολεοδομικής πολιτικής, και των άρθρων 101 και 102 τα οποία ασχολούνται με τη Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Η διεύρυνση του ρόλου που διαδραματίζει η Τοπική Αυτοδιοίκηση για το χωρικό σχεδιασμό θα επιτελέσει και συμβολή στην παραγωγική ανασυγκρότηση και ανάπτυξη του κράτους. Η, εκ των θεμελίων, σχεδίαση των προγραμμάτων περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης, η χωροθέτηση και λειτουργία επενδύσεων περιφερειακής και τοπικής κλίμακας με εξωτερικές οικονομίες κλίμακας θα συμβάλλουν στην εξωστρέφεια της Ελλάδας, σχεδιασμός ο οποίος προέχεται από τα κάτω προς τα πάνω, σε αντίθεση με το συγκεντρωτικό μοντέλο που ισχύει μέχρι και σήμερα στην Ελλάδα (ΚΕΔΕ, 2018).

Οι ΟΤΑ, και ειδικά οι Δήμοι, θα πρέπει να επωμιστούν με ευθύνες ένεκα του χωρικού σχεδιασμού. Θα πρέπει να σχεδιάζουν, να καταρτίζουν, να εγκρίνουν και να εφαρμόζουν όλα εκείνα τα χωρικά εργαλεία που άπτονται της χωροθέτησης τους και αποτελούν «τοπική» τους υπόθεση. Ο εκάστοτε Δήμος θα πρέπει να αναπτύξει την επικράτεια του σύμφωνα με τις προδιαγραφές, να αξιοποιήσει τα εχέγγυα του και να ελέγχει την έκταση του και τον χαρακτηρισμό αυτής.

Εάν θα ήταν επιθυμητή μία νέα κατεύθυνση του χωρικού σχεδιασμού της Ελλάδας, τότε αυτή θα πρέπει να εξυπηρετεί κάποιες προτεραιότητες. Ο σχεδιασμός θα πρέπει να εστιάζει στην υλοποίηση, τόσο ως προς τη σκοπιμότητα των ρυθμίσεων όσο και ως προς την εφικτότητα της εφαρμογής του. Θα πρέπει ο σχεδιασμός να αποβάλλει τη πολυπλοκότητα των διαδικασιών που σήμερα υπάρχει λόγω των πολλών επιπέδων διοίκησης και να γίνει μικρότερο το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ εκπόνησης και εφαρμογής του σχεδιασμού. Και αυτό μπορεί να επιτευχθεί μεταβιβάζοντας την ευθύνη εκπόνησης και εφαρμογής των χωρικών εργαλείων προς τη Τοπική Αυτοδιοίκηση, ειδικά εκείνων που αποτελούν τοπικές υποθέσεις είτε της Περιφέρειας είτε των Δήμων.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι να μεταφερθεί η σύνταξη και η τροποποίηση των ΤΧΣ στις Περιφέρειες. Εντός των παλαιότερων ΓΠΣ και νυν ΤΧΣ και άλλων χωρικών εργαλείων έχει αναμειχθεί πολλές φορές με τη νομολογία του το ΣτΕ. Όπως προελέχθη, το ΣτΕ έχει προκαλέσει πολλάκις την αναστολή του σχεδιασμού με αποτέλεσμα τη κωλυσιεργία των κατοίκων αλλά και των ΟΤΑ. Με το παρόν καθεστώς, κάποιες αλλαγές χρήσεως δημοσίου χώρου, για παράδειγμα δημιουργίας σχολικού κτιρίου σε έκταση χαρακτηρισμένη ως «κατοικίας», απαιτείται προεδρικό διάταγμα και απαιτούμενη διαδικασία μετατροπής της χρήσης γης χρονικής διάρκειας μεγαλύτερης του ενός έτους (Μπαϊμπά-Ουάλλας, et al., 2005).

Σε σύμπλευση των προειρημένων, η λογική της διαχείρισης των ΤΧΣ και ΕΧΣ αλλά και των χρήσεων γης από την Αυτοδιοίκηση έχει μία λογική η οποία εδράζεται και στο οικονομικό κομμάτι. Πολλές επενδύσεις, κυρίως ιδιωτικές, αποτρέπονται από το να τοποθετηθούν στην Ελλάδα λόγω των χρονοβόρων διαδικασιών που επιφέρουν τα γρανάζια της κεντρικής εξουσίας. Μεταβιβάζοντας αυτές τις αρμοδιότητες στην Αυτοδιοίκηση, ναι μεν επέρχεται και η συνταγματική αποκέντρωση, αλλά επέρχεται και η επίτευξη των διαδικασιών λόγω των λιγότερων γραφειοκρατικών επιπέδων και της εκτενέστερης γνώσης της τοπικής υπόθεσης.

Επιπροσθέτως, η διασπορά των δομών που επιτελούν το χωρικό σχεδιασμό μεταξύ των ΟΤΑ δευτέρου βαθμού και των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων έχει κατευθύνει το χωρικό σχεδιασμό στο να διασπαστεί, χωρίς να μπορεί να συνδέσει την ανάπτυξη με το επίπεδο σχεδιασμού, πολλαπλασιάζει την γραφειοκρατία και προκαλεί την υποβάθμιση της ποιότητας των Νομαρχιακών Συμβουλίων Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων (ΣΥΠΟΘΑ).

Εάν επέλθει αποκέντρωση των χωρικών εργαλείων προς την Αυτοδιοίκηση, η Ελλάδα θα μπορεί να συμμετέχει σε διαδικασίες και στα όργανα διαμόρφωσης της ευρωπαϊκής πολιτικής όσον αφορά το χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό, και σε διακρατικά και διαπεριφερειακά δίκτυα ανταλλαγής χωροταξικών καλών πρακτικών με γειτονικές και ευρωπαϊκές χώρες. Σε εθνικό επίπεδο θα μπορεί το αρμόδιο υπουργείο να κάνει τις επαφές του με τους αντίστοιχους φορείς των άλλων εταίρων και οι αρμόδιες διευθύνσεις των Αιρετών Περιφερειών θα συνδιαλέγονται με τους αντίστοιχους εταίρους, με αποτέλεσμα την εκατέρωθεν εκπαίδευση, ανταλλαγή απόψεων και καλών πρακτικών.

Με την επιδιωκόμενη αποκέντρωση των χωρικών εργαλείων όμως δημιουργούνται κάποια προβλήματα στην Αιρετή Αυτοδιοίκηση, όπως:

- η πολιτεία θα πρέπει να βρει τους απαραίτητους πόρους ώστε να χρηματοδοτηθεί η Αυτοδιοίκηση για να επιτελέσει το χρέος της,
- οι ΟΤΑ θα πρέπει να εφοδιαστούν με το απαραίτητο επιστημονικό προσωπικό και με την υλικοτεχνική υποδομή για να ανταπεξέλθουν των χωρικών εργαλείων,
- θα πρέπει να γίνεται σωστός προγραμματισμός σε τοπικό επίπεδο, κάτι που δεν συμβαίνει σήμερα παρά κάποιων εξαιρέσεων, ώστε να προτάσσονται και να πραγματοποιούνται εκείνα τα μέτρα εντός των χωρικών εργαλείων τα οποία είναι αναγκαία και επωφελή για τους ΟΤΑ,
- θα πρέπει η Αιρετή Αυτοδιοίκηση να αποτάξει το «δημαρχοκεντρικό» και «πελατειακό» καθεστώς ώστε να μην ικανοποιούνται τα ιδιωτικά συμφέροντα των «ημετέρων» εις βάρος του τοπικού οφέλους,
- θα πρέπει επίσης η Αιρετή Αυτοδιοίκηση να αποβάλλει τις πολεοδομικές και μικροχωροταξιακές ρυθμίσεις οι οποίες ελάμβαναν χώρα κατά τη περίοδο των πρώην νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων προς όφελος κάποιων και εκλεκτών.

Με την μέχρι τώρα αντιμετώπιση του χωρικού σχεδιασμού από κεντρικό κράτος, στο τομέα των αρμοδιοτήτων, έχει παρατηρηθεί ότι το ΥΠΕΝ (ή ΥΠΕΧΩΔΕ ή ΥΠΟΧ), δηλαδή το κεντρικό κομμάτι του κράτους, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη λήψη της απόφασης, από το εθνικό και ανώτερο επίπεδο μέχρι και το τοπικό επίπεδο. Η γνωμοδότηση που ζητείται από την Αυτοδιοίκηση έχει κάποιο χρονικό διάστημα ζωής, με το πέρασμα του οποίου παρέρχεται η δυνατότητα της Αυτοδιοίκησης στη γνωμοδότηση και η διαδικασία εκπόνησης και έγκρισης του χωρικού εργαλείου συνεχίζει

κανονικά, αντίθετα με ό,τι συμβαίνει με το κεντρικό ΣΧΟΠ για το οποίο δεν υπάρχει καθορισμένο χρονικό διάστημα ανταπόκρισης με αποτέλεσμα να δημιουργείται κωλυσιεργία των διαδικασιών. Επίσης, είναι ενδεικτικός ο μικρός ρόλος των Περιφερειών και των περιφερειακών συμβουλίων κατά την έγκριση των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων. Απαιτείται μόνον η προηγούμενη γνώμη του Περιφερειακού Συμβουλίου, και όχι η σύμφωνη γνώμη, και αν παρέλθει άπρακτο διάστημα δύο μηνών, τότε η απαίτηση αναιρείται.

Γενικότερα, η πολιτική που ακολουθήθηκε από το κεντρικό κράτος στη χωροθέτηση δραστηριοτήτων με τον Ν.4269/14 είχε ως στόχο τη ρύθμιση του χώρου σε ένα στάδιο αυτού του Τοπικού Χωρικού Σχεδίου, παραμερίζοντας το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο και την Πολεοδομική Μελέτη των προηγούμενων νόμων. Η έγκριση της Πολεοδομικής Μελέτης ειδικά, λόγω της νομολογίας του ΣτΕ, έπρεπε να γίνει μέσω Προεδρικού Διατάγματος, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα τη χρονοβόρα διαδικασία της εφαρμογής. Με το νέο νόμο 4447/16 τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια εγκρίνονται και πάλι με Προεδρικό Διάταγμα ενσωματώνοντας τη γνωμοδότηση του ΣτΕ για το σύνολο της έκτασης του Δήμου κάνοντας την εφαρμογή τους πιο εύκολη, και τα Πολεοδομικά Σχέδια Εφαρμογής που εγκρίνονται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας, λογικά θα συντόμευαν τη διαδικασία εφαρμογής τους έναντι των χωρικών εργαλείων των προηγούμενων νόμων.

Αν και η νομοθετική προσπάθεια ήταν γενναία, η πραγματικότητα δεν αντιστοιχήθηκε με τις επιδιώξεις. Το μεγάλο χρονικό διάστημα που παρεμβάλλεται μεταξύ ανάθεσης εκπόνησης μελέτης Τοπικού Χωρικού Σχεδίου από τον οικείο Δήμο μέχρι τη δημοσίευση του αντίστοιχου ΦΕΚ είναι πολύ μεγάλο. Μέχρι και τον Ιούνιο του 2018 δεν είχε εγκριθεί κανένα Τοπικό Χωρικό Σχέδιο με τις διατάξεις των δύο τελευταίων χωροταξικών νόμων και είχαν προκηρυχθεί ελάχιστες μελέτες εκπόνησης ΤΧΣ. Όσον αφορά τα Ειδικά Χωρικά Σχέδια, η μεγαλύτερη προσοχή δίνεται σε αυτά που αφορούν τουριστική ανάπτυξη περιοχών ανά την Ελλάδα και την ίδρυση εμπορικών κέντρων (Παπαθανασίου, 2018).

Συμπερασματικά, από τα προηγούμενα γίνεται κατανοητό ότι εφόσον η Αυτοδιοίκηση στερείται ενός κεντρικού ρόλου εντός του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, αυτό το γεγονός θα οδηγήσει στην απομάκρυνση των τοπικών κοινωνιών από τα προσωπικά τους «χωροζητήματα». Εφόσον η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι η πιο κοντινή βαθμίδα διοίκησης στους πολίτες, αυτή θα πρέπει να συναναστρέφεται και να εμπλέκεται

για ζητήματα ανάπτυξης του τοπικού χώρου. Αντίθετα σε αυτό, η Τοπική Αυτοδιοίκηση μόνο γνωμοδοτεί και γίνεται φορέας είσπραξης των παραπόνων των πολιτών οι οποίοι δεν μπορούν να προσεγγίσουν τους φορείς του κεντρικού κράτους οι οποίοι επιλαμβάνονται των ανωτέρων και μεσαίων χωρικών εργαλείων (Σαπουντζάκη, 2014).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπερασματικά, έχει γίνει η διαπίστωση της προφανής αδυναμίας του υφιστάμενου συστήματος λόγω της επικάλυψης αρμοδιοτήτων και της ασάφειας του εύρους άσκησης διοικητικού επιπέδου. Οι υποχρεωτικές συνενώσεις του προγράμματος «Καποδίστριας» και της μεταρρύθμισης «Καλλικράτης» δεν μπόρεσαν να αποβάλλουν τον «δημαρχοκεντρισμό» αλλά την υπερσυγκέντρωση εξουσιών από το κεντρικό κράτος, κάνοντας τις νέες χωρικές πολιτικές να οδηγούνται σε απλή ανακατανομή αρμοδιοτήτων χωρίς εξέταση της ποιότητας αυτών.

Βέβαια, η αναγνώριση των πληθυσμιακών, γεωγραφικών, αναπτυξιακών και λοιπών χαρακτηριστικών των Δήμων ήταν θετικό στοιχείο των μεταρρυθμίσεων, όμως είναι αναγκαία η διεύρυνση των ρόλων των περιφερειών και των δήμων για την καλύτερη χωροθέτηση των δραστηριοτήτων με μια σύγχρονη αποβολή της υπερτροφικής νομοθεσίας η οποία κινείται εναντίον της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Αντίθετα, το άκρως συγκεντρωτικό διοικητικό σύστημα της Ελλάδας, οδήγησε πολλές διοικητικές μεταρρυθμίσεις στην μερική αποτυχία, κυρίως λόγω υποχρηματοδότησης και μη απονομής αρμοδιοτήτων, αλλά και λόγω της επιβίωσης του «καναλιού επικοινωνίας» μεταξύ των τοπικών πολιτευτών με το σύστημα των πολιτικών κομμάτων. Επιπροσθέτως, όλες οι μεταρρυθμίσεις ξεκίνησαν και εφαρμόστηκαν στο βωμό της δημιουργίας οικονομικών κλίμακας και εξοικονόμησης πόρων, αντί να επιδιωχθεί η εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων σε συνδυασμό με την «ανωτατικοποίηση» των παρεχόμενων υπηρεσιών εκ μέρους των ΟΤΑ, με την ποιοτική απόδοση αρμοδιοτήτων στους ΟΤΑ με οικονομικά και υλικοτεχνικά εχέγγυα, με την εγκαθίδρυση τοπικών, δημοτικών και δημοκρατικών διαδικασιών και την αναβάθμιση του τοπικού πολιτικού συστήματος.

Ναι μεν κατά τη διάρκεια των μεταρρυθμίσεων μειώθηκαν οι ΟΤΑ, αλλά αυτή η μείωση οδήγησε σε δήμους πολλών ταχυτήτων, αμφισβητήσιμης βιωσιμότητας και φερεγγυότητας. Η απονομή των χωρικών αρμοδιοτήτων που απήλαυσαν οι ΟΤΑ ήταν σαφώς κάτω των προσδοκιών, και αυτό επειδή επήλθε διαχρονικά μία μέθοδος υποβιβασμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης εκ μέρους του κεντρικού κράτους, ενώ είναι ευρέως γνωστό και αποδεκτό ότι η χωρική διακυβέρνηση, για να ανταπεξέλθει των

στόχων της, απαιτεί τον οριζόντιο συντονισμό των πολιτικών και την συνεχή συνέργεια όλων των φορέων διοίκησης και των νομοθεσιών.

Επίσης, η επαναλαμβανόμενη αναδιανομή αρμοδιοτήτων κατά τη νομοθέτηση, όπως συνέβη με τη νομοθέτηση των νεότερων διοικητικών και χωρικών μεταρρυθμίσεων, δεν κινείται προς όφελος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αλλά και ούτε προς όφελος του. Η δημιουργία λιγότερων χωρικών εργαλείων προς αποφυγή γραφειοκρατίας δεν επέφερε τα αναμενόμενα όταν αυτά τα χωρικά εργαλεία συντάσσονται, εκπονούνται, εγκρίνονται και παρακολουθούνται από ανώτερους και ανώτατους φορείς του κεντρικού κράτους, όπως τα αρμόδια υπουργεία. Επομένως, η συσσώρευση αρμοδιοτήτων στο κεντρικό κράτος αντί να επιφέρει πλεονεκτήματα, αντίθετα προκάλεσε καλλιέργεια στο επενδυτικό, οικονομικό, αυτοδιοικητικό και κοινωνικό τομέα. Επιπροσθέτως, όσον αφορά τη διοικητική και χωρική νομοθεσία, σαφώς θα πρέπει να υπάρχει αλληλεπίδραση, σύνδεση και αναφορά μεταξύ τους. Όπως το κράτος έχει συνέχεια, έτσι και η μεταγενέστερη νομοθεσία θα πρέπει να στηρίζεται σε προηγούμενη, χωρίς όμως να δημιουργούνται ασυνέχειες μεταξύ των συντακτών τους, κυρίως όταν προέρχονται από διαφορετικές δομές, όπως υπουργεία.

Η αναθεώρηση του Συντάγματος στα άρθρα που αφορούν τη πολεοδομική και χωροταξική πολιτική του κράτους είναι επιβεβλημένη έτσι ώστε το ΣτΕ να σταματήσει να παράγει νομολογία κατά της παραχώρησης αρμοδιοτήτων στα κατώτερα επίπεδα διοίκησης, η οποία νομολογία ούτε ωφέλιμη δεν κρίνεται αλλά ούτε και ορθή σύμφωνα με τις κείμενες συνθήκες. Και αυτό γιατί ο νομοθέτης και η νομολογία του ΣτΕ δεν λαμβάνουν υπόψη ότι αναγκαία συνθήκη για την άριστη εφαρμογή των χωροταξικών και πολεοδομικών σχεδίων είναι η εμπλοκή των τοπικών κοινωνιών και των τοπικών αυτοδιοικητικών οργάνων στη διαδικασία.

Η μέλλουσα επιδίωξη του κράτους θα έπρεπε να είναι η άνθιση της σχεδιαστικής κουλτούρας, η ολική σύνδεση της χωρικής πολιτικής με τους αναπτυξιακούς στόχους, η ρήξη με τα θεσμικά καθεστάτα, τις ιστορικές προκαταλήψεις και τις πολιτικονομικές παραδόσεις, η αναθεώρηση της ερμηνείας μεταξύ υποχρεώσεων και σχεδιαστικών ευθυνών και η ενεργοποίηση της «από κάτω προς πάνω» διακυβέρνησης του χωρικού σχεδιασμού. Άλλωστε ο αυστηρός zoning χωρικός σχεδιασμός (European Commission, 1997) με τη πολλαπλότητα των νόμων, την αναντιστοιχία προτεραιοτήτων πολιτικής και δημόσιας αποδοχής, τον κεντρικό σχεδιασμό με την αυθαίρετη ανάπτυξη, τις επικαλυπτόμενες αρμοδιότητες και τον υποβιβασμό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ένεκα

της οικονομικής δυσπραγίας, και την κυβερνητική αδιαλλαξία περί μεταβίβασης αρμοδιοτήτων, οδήγησαν στην ανυπαρξία της κοινωνίας των πολιτών κατά τη διαμόρφωση του χωρικού σχεδιασμού, στην ανάπτυξη πελατειακών και συντεχνιακών σχέσεων και στην καθυστέρηση υιοθέτησης νέων χωρικών εργαλείων και νομοθεσίας.

Σήμερα, με την θεσμοθέτηση του προγράμματος «Κλεισθένης Ι» δίνονται εκείνες οι ευκαιρίες με τις οποίες η Τοπική Αυτοδιοίκηση θα μπορούσε να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στο χωρικό σχεδιασμό, αν τις δοθούν αρμοδιότητες ανώτερων χωρικών εργαλείων. Το εκλογικό σύστημα της απλής αναλογικής δημιουργεί εν τη γενέσει του ένα ελεγκτικό σώμα της αυτοδιοίκησης. Όλες οι αποφάσεις της αυτοδιοίκησης, στη παρούσα εργασία, επί του χωρικού σχεδιασμού θα εξετάζονται από ποικιλόμορφο πολιτικά σώμα και η ιστορικά πεπατημένη οδός του «δημαρχοκεντρισμού» και της «εξυπηρέτησης των ημετέρων» δεν θα είναι δυνατή.

Τέλος, στα χάρια της Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας Ο.Τ.Α. θα μπορούσε να ενταχθεί η νομιμότητα της Αυτοδιοίκησης και στο τομέα του χωρικού σχεδιασμού, ενώ με την συνταγματική κατοχύρωση μίας Ανεξάρτητης Αρχής επί Χωρικού Σχεδιασμού, τη στιγμή που το περιβάλλον και οι χρήσεις γης είναι τόσο σημαντικές για ένα κράτος, θα μπορούσε να διασφαλιστεί η αρμονία εφαρμογής του νόμου και από τους κατώτερους θεσμούς διοίκησης αλλά και από την Αυτοδιοίκηση.

Τελικά, ναι μεν η Αυτοδιοίκηση διαχρονικά δεν έχει επιδείξει και τον «καλύτερο χαρακτήρα» ώστε να επιζητεί μεγαλύτερες και ευρύτερες αρμοδιότητες επί του χωρικού σχεδιασμού, όμως αυτό το τετελεσμένο επιτελέστηκε εξαιτίας των πράξεων του κεντρικού κράτους και των πολιτικών κομμάτων. Σήμερα υπάρχουν όλες εκείνες οι προϋποθέσεις, νομικές και όχι μόνο, οι οποίες θα μπορούσαν να υποβοηθήσουν την Τοπική Αυτοδιοίκηση να επιτελέσει το συνταγματικό της καθήκον, αυτό της διοίκησης των τοπικών υποθέσεων εντός της επικράτειας της.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Christoffersen, H. & Larsen, K. B., 2007. *Economies of scale in Danish municipalities*, s.l.: s.n.

Daft, R. L., 2004. *Organization Theory and Design*. 8η επιμ. s.l.:South Western.

De Senarchlens P., 1998. Governance and the Crisis in the International Mechanisms of Regulation. *International Social Science Journal*, pp. 91-104.

Derksen, W., 1988. *Municipal amalgamation and the doubtful relation between size and performance*, s.l.: s.n.

Enikonomia.gr, 2017. *Χουλιάρáκης: Η παιδική φτώχεια είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα της χώρας*, Αθήνα: s.n.

European Commission, 1997. *The EU compendium of spatial planning systems and policies*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

Federal Office for Building and Regional Planning, 2001. *Spatial Development and Spatial Planning in Germany*. Bonn: Federal Office for Building and Regional Planning.

Hood, C., 1998. *The Art of the State*. Oxford: Clarendon Press.

Lalenis, K., 2000. *Local Administration and Urban Planning in Greece at the Turn of the Century: Developments, Conflicts, and Perspectives*. Brno, Czech Republic.

Lalenis, K., 2001. *Planning by degree: incompatibilities of planning laws and planning policies in Greece, during the 20th century. Analysis, Perspectives..* Shanghai, China, World Planning School Congress.

Lalenis, K., 2002. Families of Nations and Institutional Transplantation. Στο: *The Theory and Practice of Institutional Transplantation*. s.l.:Kluwer Academic Publishers..

Lalenis, K., 2002. *Reforming Local Administration in Greece to achieve decentralization and effective management of space: the failure of good intentions*. Florence, s.n.

Lalenis, K., 2007. Typology of EU national governance and spatial planning systems. *PLUREL WP2.2*.

Peters B. G. & Pierre J., 1998. Governance Without Government? Rethinking Public Administration. *Journal of Public Administration Research and Theory*, pp. 223-243.

Swianiewicz, P., 2010. *If Territorial Fragmentation is a Problem, is Amalgamation a Solution? An East European Perspective*, s.l.: s.n.

Wagle U., 2000. The Policy Science of Democracy: The Issues of Methodology and Citizen Participation. *Policy Sciences*, pp. 207-223.

Υπουργείο Διοικητικής Ανασυγκρότησης, n.d. *ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑΥΓΕΙΑ*.

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://diavgeia.gov.gr/>

[Πρόσβαση 16 Σεπτέμβριος 2018].

Αγγελίδης, Μ., 2000. *Χωροταξικός σχεδιασμός και βιώσιμη ανάπτυξη*. Αθήνα: Εκδόσεις Συμμετρία.

Αγγελοπούλου, Δ.-Β., 2013. *Η στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση: Μία κριτική προσέγγιση της εφαρμογής στο ελληνικό σύστημα χωρικού σχεδιασμού*. Διπλωματική εργασία επιμ. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-Πολυτεχνική Σχολή-Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών.

Αθανασάς, Π., 2001. *Ο Θεσμός των τοπικών συμβουλίων. Δυνατότητες και προοπτικές για την εξέλιξη του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Το παράδειγμα του Δήμου Μεγαλόπολης*. Καλαμάτα: ΤΕΙ Πελοποννήσου.

Ανδρικοπούλου, Ε., 2000. Η πολιτική συνοχής και οι προοπτικές στο νέο Ευρωπαϊκό χώρο. Στο: *Ο νέος ευρωπαϊκός χάρτης. Η διεύρυνση και η γεωγραφία της ευρωπαϊκής ανάπτυξης*. Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο.

Ανδρικοπούλου, Ε., Γιαννακού, Α., Καυκαλάς, Γ. & Πιτσιάβα, Μ., 2014. *Πόλη και πολεοδομικές πρακτικές: για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Αποκεντ. Διοίκηση Θεσσαλίας-Στερεάς Ελλάδας, n.d. *Αποκεντρωμένη Διοίκηση Θεσσαλίας-Στερεάς Ελλάδας*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <http://www.apdthest.gov.gr/Intro/Default.aspx>

[Πρόσβαση 03 04 2018].

- Αραβαντινός, Α., 2007. *Πολεοδομικός Σχεδιασμός : για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου*. Αθήνα: Συμμετρία.
- Ασπρίδης, Γ., 2013. *Εισαγωγή στην πολιτική και διοικητική οργάνωση του Ελληνικού Κράτους*. Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός.
- Ασπρογέρακας, Ε., 2016. *Η αναπτυξιακή διάσταση της Χωροταξίας: Προοπτικές και προϋποθέσεις εφαρμογής του νέου Ρυθμιστικού Σχεδίου Αττικής*. Αθήνα, 14ο ΤΑΚΤΙΚΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ERSΑ-GR.
- Ασπρογέρακας, Ε., 2016. Προσεγγίσεις ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων στην Ελλάδα: Εργαλεία και στοιχεία διακυβέρνησης. *Αειχώρος*, Issue 26, pp. 4-36.
- Ασπρογέρακας, Ε. & Ζαχαρή, Β., 2012. Η αναζήτηση χωρικής πολιτικής για την ΕΕ και η προοπτική ολοκληρωμένων προσεγγίσεων σχεδιασμού στην Ελλάδα. Στο: *Κείμενα Περιφερειακής Επιστήμης*. s.l.:s.n., pp. 87-105.
- Αυτοδιοίκηση, 2016. www.aftodioikisi.gr. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://www.aftodioikisi.gr/ipourgeia/ti-allazei-stis-apokentromenes-dioikiseis-pos-kai-pote-tha-oloklirothei-i-endoaftodioikitiki-kinitikotita-egkiklios/>
[Πρόσβαση 30 10 2018].
- Βασενχόβεν, Λ., 2004. *Θεωρία του Σχεδιασμού του Χώρου*. Διδακτικό εγχειρίδιο επιμ. Αθήνα: Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο.
- Βεζυριαννίδου, Σ., 2015. *Διοικητικές και Χωρικές Μεταρρυθμίσεις στην Α' Βάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση. Από τον «Καποδίστρια» στον «Καλλικράτη»*. Βόλος, 4ο πανελλήνιο συνέδριο Πολεοδομίας-Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης.
- Βεζυριαννίδου, Σ. & Λαλένης, Κ., 2018. *Το Διοικητικό Σύστημα Οργάνωσης του Χωρικού Σχεδιασμού στην Ελλάδα με τη μεταρρύθμιση «Καλλικράτης»*, Αθήνα: Πανελλήνια Ομοσπονδία Ενώσεων Μηχανικών Δημοσίων Υπαλλήλων Διπλωματούχων Ανωτάτων Σχολών.
- Βουλή των Ελλήνων, n.d. *Συνταγματική Ιστορία*, Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων.
- Βουρνού, Μ., 2011. *Χωροταξικός σχεδιασμός στην Ελλάδα - Θεσμοί και πρακτικές*. Αθήνα: Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης.

Βραχάτη, Ε., 2011. *Συγκριτική οικονομική ανάλυση εγκεκριμένου προϋπολογισμού πέντε ομοπληθυσμιακών δήμων*. Αθήνα: Εθνική Σχολή Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Γεράρδη, Κ. & Γιαλύρη, Θ., 2003. *Ο Σχεδιασμός της Χωρικής Ανάπτυξης ως Αναγκαίο Εργαλείο της Στρατηγικής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη του Εθνικού Χώρου*. Αθήνα: Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο.

Γιαννακού, Α. & Καυκαλάς, Γ., 1999. Τάσεις χωροθέτησης του τριτογενούς τομέα και η ρύθμιση της αστικής ανάπτυξης: Μαθήματα από την περίπτωση της Θεσσαλονίκης. Στο: *Η Ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων*. Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας - Guttenberg, pp. 93-115.

Γιαννακούρου, Γ., 2008. Το θεσμικό πλαίσιο του χωροταξικού σχεδιασμού στην Ελλάδα: Επίκαιρα διλήματα και προκλήσεις για το μέλλον. *Νόμος και Φύση*, 02.

Γιαννακούρου, Γ., 1999. Το θεσμικό πλαίσιο του σχεδιασμού των πόλεων στην Ελλάδα: Ιστορικές μεταμορφώσεις και σύγχρονα αιτήματα. Στο: *Ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων*. Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας - Gutenberg.

Γιαννακούρου, Γ. & Καυκαλάς, Γ., 2014. Επανεξετάζοντας τη χωροταξία σε περίοδο κρίσης: αναγκαιότητα, περιεχόμενο και προϋποθέσεις της μεταρρύθμισης. Στο: *Ανταγωνιστικότητα για Ανάπτυξη: προτάσεις πολιτικής*. Αθήνα: Ελληνική Ένωση Τραπεζών, pp. 511-522.

Γουργιώτης, Α. & Τσιλιμίγκας, Γ., 2016. Μια νέα προσέγγιση για το χωροταξικό σχεδιασμό στην Ελλάδα. *Αειχώρος*, Issue 26, pp. 103-122.

Γραφείο Διασύνδεσης (KS-DGV), Ε. τ. Ε. Σ., 2014. *Δομή και λειτουργία των Δήμων στην Ελλάδα*. Βερολίνο: Ελληνογερμανική Συνέλευση.

Δεκλερής, Μ., 2000. *Το δίκαιο της βιώσιμης ανάπτυξης*. Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σακκουλάς.

Ελληνικό Ινστιτούτο Διοικητικών Επιστημών, 2001. *Η Δημόσια Διοίκηση στην Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

ΕΛΣΤΑΤ, 1996,1991. *Διοικητικές διαιρέσεις της 31ης Ιανουαρίου 1996, Πληθυσμός απογραφής της 17ης Μαρτίου 1991*, Αθήνα: ΕΛΣΤΑΤ.

Ένωση Ελλήνων Νομικών, 2017. *e-ΘΕΜΙΣ*. [Ηλεκτρονικό]
 Available at: <https://www.ethemis.gr/dimosio-dikaio-nomothesia/2017/04/04/%CE%BD-44472016-%CF%87%CF%89%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CF%83%CF%87%CE%B5%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CE%B2%CE%B9%CF%8E%CF%83%CE%B9%CE%BC%CE%B7-%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%80%CF%84%C>
 [Πρόσβαση 7 12 2018].

Ιατρού, Σ., Κουδούνη, Α., Νικολακοπούλου, Μ. & Χασομέρη, Σ., 2005. *Δομή και λειτουργία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης*, Αθήνα: ΤΕΕ.

Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 2006. *Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης-ΚΕΔΕ*. [Ηλεκτρονικό]
 Available at: <https://www.ita.org.gr/el/index.php/meletes-ita>
 [Πρόσβαση 28 10 2018].

Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 2006. *Πολεοδομικός Σχεδιασμός: Προβλήματα εφαρμογής και προτάσεις μεταρρύθμισης: Έκθεση Επιστημονικής Επιτροπής*, Αθήνα: Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 2007. *Σχετικά με την χάραξη νέων διοικητικών ορίων για τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και την παροχή των αντίστοιχων κινήτρων*, Αθήνα: Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης-ΚΕΔΕ, 2008. *Η πρόκληση μιας νέας μεταρρύθμισης της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης*. Αθήνα: s.n.

Ιωαννίδης, Π. Γ., 2014. *Η Επίδραση των Θεσμικών Μεταρρυθμίσεων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην οργάνωση και την ανάπτυξη του Οικονομικού χώρου: από τον «Καποδίστρια» στον «Καλλικράτη»*. Κομοτηνή: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (ΔΠΘ). Σχολή Κοινωνικών, Πολιτικών & Οικονομικών Επιστημών. Τμήμα Οικονομικών Επιστημών.

Καρανίκας, Ι., 2010. Εμπειρικά συμπεράσματα από τα ΣΧΟΟΑΠ – ΓΠΣ σε σχέση με την ύπαιθρο χώρα. Ο σχεδιασμός αντιμέτωπος με την "εκτός σχεδίου δόμηση". *Αειχώρος*, Issue 13, pp. 4-29.

Κατσούλης, Δ., 2010. *Καλλικράτης - Ενδοδημοτική Αποκέντρωση*. Αθήνα: ΕΕΤΑΑ.

- Κάτσου, Χ., 2010. Πρόγραμμα Καλλικράτης: Χωροταξία και χωροτακτικό. *Φιλελεύθερη Έμφαση*, Τόμος 43.
- ΚΕΔΕ, 2018. *Μεταρρύθμιση Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΜΕ.Τ.Α.)*. Αθήνα: ΚΕΔΕ.
- ΚΕΔΚΕ, Παρατηρητήριο Τοπικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης & ΕΕΤΑΑ, 2010. *Από τον Καποδίστρια στον Καλλικράτη – Συγκριτικά στοιχεία και χάρτες*. Αθήνα: s.n.
- Κλαμπατσέα, Ε., 2011. *Χωρικά αποτυπώματα και προκλήσεις σχεδιασμού σε συνθήκες κρίσης: η ελληνική περίπτωση*. Αθήνα, ERSΑ-GR και Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης Παντείου Πανεπιστημίου.
- Κλαμπατσέα, Ε., 2012. *Ο σχεδιασμός του χώρου ως μέσο διαχείρισης της κρίσης στην Ελλάδα*. Βόλος, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης., pp. 163-169.
- Κουσιδώνης, Χ., 2009. Η ρητορεία για την παραγωγή του χώρου στην Ελλάδα και η γοητεία του υπερκείμενου σχεδίου. Στο: *25 κείμενα για το σχεδιασμό και την ανάπτυξη του χώρου - συλλογικός τόμος για τα 20 χρόνια λειτουργίας του τμήματος ΜΧΠΠΑ*. Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, pp. 195-214.
- Κουτσούρης, Δ. & Γκέκας, Ρ., 2007. Η ιστορική διαδρομή των συνενώσεων των δήμων στην Ελλάδα. *Περιοδικό Θεώρηση*, 11.
- Κυβέλου, Σ., 2010. *Από τη χωροταξία στη χωροδιαχείριση*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- Κυριακοπούλου, Ν., 2011. *Από τον Καποδίστρια στον Καλλικράτη: Μεθοδολογικό πλαίσιο αξιολόγησης διοικητικών περιφερειών με χρήση μεθόδων ποσοτικής χωρικής ανάλυσης σε περιβάλλον GIS*. Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.
- Λαδή, Σ., 2010. Συμμετοχή των πολιτών στη δημόσια πολιτική: από τη θεωρία στην πράξη. *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, Τόμος 24, pp. 79-98.
- Λαδιάς, Χ. & Κόφφα, Ό., 2015. *ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ: Η νέα αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης*. Λιβαδειά: Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας.
- Λαλένης, Κ., 2015. *Χωρικά σχέδια και εγκρίσεις τους: ανατροπές νομικών ιεραρχήσεων*, Βόλος: s.n.

- Μέλισσας, Δ., 2002. *Θεμελιώδη ζητήματα της χωροταξίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Ε.Ε..
- Μέλισσας, Δ., 2014. Πρώτες σκέψεις για τον Ν. 4269/2014 . Στο: *Πρακτικά επιστημονικής εσπερίδας «Χρήσεις Γης». Ρύθμιση του Χώρου για την Ανάπτυξη..* Αθήνα: Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ, Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας., pp. 93-101.
- Μπαϊμπά-Ουάλλας, Α., Σερράος, Κ., Τσακιροπούλου, Ε. & Χατζοπούλου-Τσαλαβούτα, Β., 2005. *Μελέτη συστημάτων και επιπέδων σχεδιασμού σε χώρες της Ευρώπης*. Αθήνα: ΤΕΕ.
- Μπαμπαλιούτας, Λ., 2007. *Το σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο της ελληνικής δημόσιας διοίκησης*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε..
- Μπαμπούκα, Μ., 2010. *Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στον πολεοδομικό σχεδιασμό*. Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Μπεριάτος, Η., 1994. Η Διοικητική αναδιάρθρωση σε τοπικό επίπεδο: η πολιτική της αναकुττάρωσης των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (1984-1994). *ΤΟΠΟΣ: Επιθεώρηση αστικών και περιφερειακών μελετών*.
- Μπεριάτος, Η., 2012. *Η Διοικητική Αναδιάρθρωση-Πρόγραμμα Καλλικράτης: Μια χωροταξική και γεωγραφική προσέγγιση*. Βόλος, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, pp. 2-9.
- Μπεριάτος, Η., 2013. *Χωροταξικός σχεδιασμός και εδαφικές-διοικητικές δομές: Ζητήματα χωρικής διακυβέρνησης σε τοπική κλίμακα*. Αθήνα, Ενδέκατο επιστημονικό συνέδριο (ERSA-GR).
- Μπέσιλα - Βήκα, Ε., 2004. *Τοπική αυτοδιοίκηση: Θεσμικό πλαίσιο, ευρωπαϊκή διάσταση: Υπό το πρίσμα του αναθεωρημένου Συντάγματος και των προτάσεων για την τροποποίηση του Δ.Κ.Κ.*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε..
- Μπούτλας, Γ. & Ασπρογέρακας, Ε., 2016. *Η προσέγγιση της διακυβέρνησης στη χωρική ανάπτυξη: Η περίπτωση των ολοκληρωμένων χωρικών επενδύσεων*. Λαμία, 19ο Επιστημονικό Συνέδριο του Συνδέσμου Ελλήνων Περιφερειολόγων.
- Ξένος, Α., 2015. *Αρμοδιότητες των ΟΤΑ, Θεωρητική ανάλυση και μελέτη περίπτωσης του Δήμου Καλαμάτας*. Καλαμάτα: ΑΤΕΙ Καλαμάτας.

Οικονόμου, Δ. & Πετράκος, Γ., 2007. Πολιτικές αστικής ανάπτυξης και πολεοδομικής οργάνωσης στην Ελλάδα. Στο: *Η ανάπτυξη των ελληνικών πόλεων. Διεπιστημονικές προσεγγίσεις αστικής ανάλυσης και πολιτικής*. Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, pp. 413-446.

Οικονόμου, Δ., 2007. *Η σχέση των επιπέδων και των βαθμίδων του πολεοδομικού σχεδιασμού*, Βόλος: Νόμος και Φύση.

Παπαθανασίου, Ε., 2018. *Η προοπτική ολοκλήρωσης του χωρικού σχεδιασμού στην Ελλάδα μετά τη δημοσίευση των νόμων 4447/2016 και 4495/2017*. Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.

Παπακωνσταντίνου, Α., 2010. Η συνταγματική οριοθέτηση της ευχέρειας του νομοθέτη στην αναδιοργάνωση της τοπικής αυτοδιοίκησης μέσω συνενώσεων και κατάργησης πρωτοβάθμιων οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης: Το παράδειγμα του προγράμματος Καλλικράτη. Στο: *Θεωρία και πράξη διοικητικού δικαίου*. Αθήνα: Νομική βιβλιοθήκη.

Παπαπετρόπουλος, Α., 2004. Εισαγωγικές παρατηρήσεις στο θεσμικό πλαίσιο και στη νομολογία για τη βιώσιμη χωρική ανάπτυξη. *Νόμος και Φύση*, 05.

Πολύζος, Σ. & Αθάνατος, Σ., 2010. *Μια πρόταση για τη νέα διοικητική διαίρεση του Ν. Καρδίτσας*. Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Πολυτεχνική Σχολή - Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περ. Ανάπτυξης.

Προβατάς, Δ., 2003. *Ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου. Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Σαπουντζάκη, Κ., 2014. *Τα ζητούμενα από το σχεδιασμό του χώρου στην Ελλάδα: Το χάσμα μεταξύ κράτους και κοινωνίας*, Αθήνα: s.n.

Σκουμπρής, Α., 2015. *Η κατανομή των αρμοδιοτήτων του πολεοδομικού σχεδιασμού*. Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Συνήγορος του Πολίτη, 2017. *Επισημάνσεις του Συνηγόρου του Πολίτη επί του νομοσχεδίου «Έλεγχος και Προστασία του Δομημένου Περιβάλλοντος»*, Αθήνα: Συνήγορος του Πολίτη.

Συνήγορος του πολίτη, 2018. *Επισημάνσεις επί του νομοσχεδίου "Κλεισθένης Ι"*, Αθήνα: s.n.

- Συνήγορος του Πολίτη, 2018. *Επισημάνσεις του Συνηγόρου του Πολίτη επί του προγράμματος "ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ"*, Αθήνα: Συνήγορος του Πολίτη.
- Σωτηρέλης, Γ., 2006. *Η Μεταρρύθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήσης.
- Τασοπούλου, Α., 2012. Προσεγγίζοντας τη διακυβέρνηση και τα θεωρητικά της διλήμματα. *Αειχώρος - Κείμενα Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Ανάπτυξης*, Τόμος 12, pp. 4-33.
- Τομαρά-Σιδέρη, Μ., 1999. *Η ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήσης.
- Τρομπούκη, Δ., 2002. *Οι σχέσεις κράτους - πολίτη στην σύγχρονη ελληνική δημόσια διοίκηση*. Αθήνα: Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης.
- Τσανίδου, Ι., 2010. *Ψηφιακός Αναλφαβητισμός & Επικοινωνιακή Αγωγή*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Τσαντίλα, Π., 2010. Η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. *Φιλελεύθερη Έμφαση*, Τόμος 43, p. 110.
- Υπουργείο Εσωτερικών, 1997. *Πρόγραμμα "Ιωάννης Καλλικράτης"*. Αθήνα: Υπουργείο Εσωτερικών.
- Υπουργείο Εσωτερικών, 2010. *Αιτιολογική έκθεση προγράμματος "Καλλικράτης"*. Αθήνα: Υπουργείο Εσωτερικών.
- Υπουργείο Εσωτερικών, 2012. *Δομή και λειτουργία της τοπικής και περιφερειακής δημοκρατίας*. Αθήνα: Υπουργείο Εσωτερικών.
- Υπουργείο Εσωτερικών, 2017. *Πρόταση αναθεώρησης του θεσμικού πλαισίου της τοπικής Αυτοδιοίκησης*. Αθήνα: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ - ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ (άρ. 5 ν. 4368/2016).
- Υπουργείο Εσωτερικών, 2018. *Αιτιολογική έκθεση προγράμματος "Καλλικράτης"*. Αθήνα: Υπουργείο Εσωτερικών.
- Υπουργείο Εσωτερικών, 2018. *Αιτιολογική έκθεση προγράμματος "Κλεισθένης Ι"*. Αθήνα: Υπουργείο Εσωτερικών.

- Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, n.d. *Χωροταξικός σχεδιασμός εθνικού επιπέδου*, Αθήνα: Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας.
- Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, n.d. *Χωροταξικός σχεδιασμός περιφερειακού επιπέδου*, Αθήνα: Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας.
- Φλογαίτης, Σ., 1982. *Θεμελιώδεις έννοιες διοικητικής οργάνωσης*. Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Φλογαίτης, Σ., 1987. *Το ελληνικό διοικητικό σύστημα*. Αθήνα- Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα.
- Χαραλαμπίδου, Β., 2016. *Θεσμικό πλαίσιο και πολιτικές του χωροταξικού σχεδιασμού*. Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Χαρχαλάκης, Ε., 2018. *Με αφορμή τον «Κλεισθένη» - Θέσεις για την Τοπική Αυτοδιοίκηση*, Κύθηρα: s.n.
- Χλέπας, Ν.-Κ., 1999. *Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα. Ο διαλεκτικός ανταγωνισμός της αποκέντρωσης με την αυτοδιοίκηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Χλέπας, Ν.-Κ., 2000. Αυτοδιοίκηση και αποκέντρωση: Προς αναδιάταξη της "ανταγωνιστικής συναλληλίας";. *Ελληνική επιθεώρηση πολιτικής επιστήμης*, Τόμος 15.
- Χλέπας, Ν.-Κ., 2006. Η κατανομή των πολεοδομικών αρμοδιοτήτων κατά το Σύνταγμα. *Νόμος και Φύση*.
- Χλέπας, Ν.-Κ., 2008. *Το σύστημα διακυβέρνησης των νέων πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α. ,* Αθήνα: Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης-ΚΕΔΕ.
- Χρυσανθάκης, Χ., 1998. *Η θεσμική μεταρρύθμιση της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης. Το σχέδιο «Ιωάννης Καποδίστριας»..* Αθήνα: Εκδόσεις Σακκούλα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Αναλυτική ιστορική αναδρομή στις θεσμικές εξελίξεις της τοπικής αυτοδιοίκησης

ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ
1821	Ψηφίζονται ή επικυρώνονται ο Διοικητικός Οργανισμός της Δυτικής Ελλάδας, ο Καταστατικός Οργανισμός με τον τίτλο ‘Νομική Διάταξη της Ανατολικής Χέρσου Ελλάδος’ και ο Οργανισμός της Πελοποννησιακής Γερουσίας (τοπικά Συντάγματα) (Ιατρού, et al., 2005).
Ν. 12/30-4-1822	Καθιερώνεται η Επαρχία ως περιφερειακή διοικητική μονάδα, με επικεφαλής το διοριζόμενο έπαρχο, εντολοδόχο και αντιπρόσωπο της εθνικής εξουσίας από την οποία διοριζόταν. Κάθε Επαρχία χωριζόταν σε πόλεις και χωριά (Ιατρού, et al., 2005).
Νόμος της 13ης Απριλίου 1828	Στην περιφερειακή διοίκηση επέρχονται σημαντικές μεταρρυθμίσεις. Καθιερώνεται με το Νόμο της 13ης Απριλίου 1828 το σύστημα διοίκησης των Έκτακτων Επιτροπών. Η επικράτεια διαιρέθηκε σε 7 Τμήματα (μεγάλες διοικητικές Περιφέρειες). Οι επίτροποι είναι εντολοδόχα όργανα του Κυβερνήτη. Ενισχύεται το σύστημα των δημογερόντων και καθιερώνεται σύστημα εκλογής-ανάδειξης τους, που βασίζεται στη εμπιστοσύνη των πολιτών (κοινοτική διοίκηση) (Ιατρού, et al., 2005).
Διάταγμα της Αντιβασιλείας 3/4/1833	Αντιγράφει πιστά τη γαλλική διοικητική διαίρεση. Η επικράτεια διαιρείται σε Νομούς, κάθε νομός σε Επαρχίες και οι επαρχίες σε Δήμους ή Κοινότητες. Αρκούν 300 άτομα για να συγκροτήσουν Δήμο. Οι Νομάρχες και οι Έπαρχοι αναλαμβάνουν τη διοικητική διεύθυνση. Προβλέπονται και αιρετά συλλογικά όργανα, τα νομαρχιακά και επαρχιακά συμβούλια, για την υποβοήθηση του έργου του νομάρχη και του έπαρχου. (Ιατρού, et al., 2005)

<p>N. 27/12/1833 «Περί συστάσεως των Δήμων»</p>	<p>Είναι διάταγμα περί Συστάσεως των Δήμων και εφαρμόζεται, επίσης για πρώτη φορά, ο θεσμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Κάθε χωριό που έχει τουλάχιστον 300 κατοίκους μπορεί να σχηματίζει Δήμο με δική του δημοτική αρχή (Ασπρίδης, 2013). Η ελληνική επικράτεια διαιρέθηκε σε 10 νομούς, 47 επαρχίες, και 750 Δήμους. Οι τελευταίοι ήταν χωρισμένοι σε τρεις κατηγορίες (Α, Β και Γ), ανάλογα με τον πληθυσμό τους. Στο τέλος της περιόδου αυτής και μετά από ενοποιήσεις πολλών Δήμων, ο αριθμός τους μειώθηκε σε 442, με μέσο πληθυσμό άνω των 5000 κατοίκων, που ήταν από τους μεγαλύτερους στην Ευρώπη. Από τα ανωτέρω επίπεδα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, μόνο οι εκπρόσωποι του πρώτου επιπέδου (Δήμοι), ήταν αιρετοί, ενώ για τα άλλα δύο επίπεδα, ήταν διορισμένοι από την κεντρική κυβέρνηση (Μπεριάτος, 1994).</p>
<p>Β.Δ. της 4-3-1835</p>	<p>Ο κύριος στόχος του παρόντος διατάγματος είχε να κάνει με τη διασφάλιση των πολύ βασικών αναγκών των αστικών κατασκευών και πιο συγκεκριμένα, τη διασφάλιση της δημόσιας υγείας. Για την οργάνωση του χώρου δεν γίνεται χρήση καμιάς μεθόδου σχεδιασμού, αλλά με την καθοδήγηση της αστυνομίας. Η έννοια των χρήσεων γης αναφέρονται χωρίς γεωγραφικές ή άλλες κατευθυντήριες γραμμές και αφήνονται στις πρωτοβουλίες των πολιτών. Από την άποψη της τοπικής διοίκησης που εμπλέκονται στον αστικό σχεδιασμό, δεν υπάρχει καμία αναφορά σε κανενός είδους συμμετοχή από το κοινό ή από τις τοπικές αρχές. Τοπικές πολιτικές προσωπικότητες, βέβαια, θα μπορούσε εύκολα να επηρεάσουν το σχεδιασμό, όπως η πολιτική πίεση και οι πελατειακές σχέσεις, οι οποίες ήταν οι συνήθεις πρακτικές (Lalenis, 2000).</p>
<p>Διάταγμα περί Διοικητικού Οργανισμού της 20-06-1836</p>	<p>Καθιερώνεται νέο σύστημα περιφερειακής διοίκησης. Με το Διάταγμα περί Διοικητικού Οργανισμού διατηρήθηκε η διαίρεση της επικράτειας σε Νομούς και Επαρχίες αλλά καταργήθηκε η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση. Συνιστώνται 30 διοικήσεις και 18 υποδιοικήσεις με ισάριθμες θέσεις διοικητών</p>

	και υποδιοικητών, οι οποίοι είναι όργανα της κεντρικής εξουσίας. (Ιατρού, et al., 2005)
N. ΚΕ'/1845 «Περί διαιρέσεως των Νομαρχιακών και Επαρχιακών Αρχών»	Επαναφέρεται το νομαρχιακό σύστημα. Η Επικράτεια διαιρείται σε 10 Νομούς και 49 Επαρχίες (Ασπρίδης, 2013). Σε εκτέλεση του νόμου αυτού εκδίδεται το από 5-12-1845 Διάταγμα για τα καθήκοντα των Νομαρχών και της υπηρεσίας τους και εμφανίζεται έτσι η πρώτη ουσιαστική εκδήλωση για την εφαρμογή αποκεντρωτικού συστήματος στην κρατική διοίκηση (Ιατρού, et al., 2005).
N. 1622/1886	Εισάγεται ο Β' βαθμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης αλλά ποτέ δεν ενεργοποιήθηκε με το αναγκαίο Προεδρικό Διάταγμα (Ιατρού, et al., 2005).
N. ΑΦΞΑ'/1887 και N. ΑΦΝC'/1887	Επαναφέρεται στην επικαιρότητα το θέμα της αποκέντρωσης. Ο δεύτερος νόμος αναγνώριζε το Νομό ως Νομικό Πρόσωπο και προέβλεπε τη σύσταση Νομαρχιακού Συμβουλίου, το οποίο θα εκλέγονταν κάθε τέσσερα χρόνια (Ασπρίδης, 2013).
N. ΑΩΟΧ/1-1-1891 N. ΑΩΟΖ'/31-12-1890	Καταργείται ο θεσμός των Νομαρχιακών Συμβουλίων και επαναφέρεται η Επαρχιακή διοίκηση, με το αιτιολογικό ότι είναι ο θεσμός που προσαρμόζεται ευκολότερα στην ελληνική πραγματικότητα (Ιατρού, et al., 2005).
N. ΒΧΕ/8-7-1899 περί Νομών και των διοικήσεων αυτών	Προβλέπονται τα Νομαρχιακά Συμβούλια του 1887, ενώ παραχωρούνται στα συλλογικά όργανα διοίκησης του Νομού ευρύτετες και αποφασιστικές αρμοδιότητες, που αφορούν δραστηριότητες στο γεωργικό τομέα, στην κτηνοτροφία και στην εκπαίδευση. Παραχωρούνται και οικονομικοί πόροι. Ρυθμίζονται θέματα εποπτείας και ελέγχου των αποφάσεων (Ιατρού, et al., 2005).
N. ΒΨΜΗ'/8 Απριλίου 1900	Καταργούνται τα επαρχιακά συμβούλια (Ιατρού, et al., 2005).
N. ΔΝΖ'/1912 περί συστάσεως δήμων και κοινοτήτων	Τερματίζεται το σύστημα που είχαν καθιερώσει οι Βαυαροί. (Ασπρίδης, 2013). Η χρονιά αυτή χαρακτηρίστηκε βασικός σταθμός για την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Εγκαθιδρύθηκε

	<p>επισημως ως διοικητική περιφέρεια η Κοινότητα. Δίνεται μεγάλη αυτονομία και περιορίζεται ο έλεγχος σκοπιμότητας των πράξεων των Δημοτικών και Κοινοτικών Συμβουλίων. Η Κοινότητα αποτελεί πλέον αυθύπαρκτο τοπικό οργανισμό, που έχει δική του έκταση και περιουσία. Ο συγκεντρωτισμός διασπάται, οι πολίτες μπορούν να έχουν ενεργό ανάμειξη στα κοινά (Γατρού, et al., 2005).</p>
<p>N. ΔΡΛΔ/1913 και 524/1914</p>	<p>Επαναφέρεται ο θεσμός των Γενικών Διοικήσεων. Η Μακεδονία, η Ήπειρος και τα νησιά του Αιγαίου (νέες Γενικές Διοικήσεις) μπορούν να υποδιαιρεθούν και σε Υποδιοικήσεις. (Γατρού, et al., 2005)</p>
<p>Β.Δ. της 9/5/1923</p>	<p>Ο Νομός αναγορεύεται σε νομικό πρόσωπο προς αυτοδιοίκηση με κύρια όργανα το Νομάρχη, τη Νομαρχιακή Επιτροπή και το Νομαρχιακό Συμβούλιο, τα μέλη του οποίου θα εκλέγονταν άμεσα από το λαό σε εκλογές που θα διενεργούνταν ταυτόχρονα για την ανάδειξη των δημοτικών και των κοινοτικών αρχών. (Ασπρίδης, 2013)</p>
<p>Σύνταγμα του 1925</p>	<p><i>«Το Κράτος διαιρείται εις περιφέρειας, εντός των οποίων οι πολίται διαχειρίζονται απ' ευθείας τας τοπικάς υποθέσεις. Η κοινότης αποτελεί απαραιτήτως την κατώτατην βαθμίδα των τοιούτων οργανισμών της τοπικής αυτοδιοικήσεως, οι οποίοι πρέπει να είναι κατ' ελάχιστον όρον δύο βαθμών, ανεξαρτήτως των δήμων και των συνδέσμων των κοινοτήτων»</i> (Ασπρίδης, 2013). Γίνεται για πρώτη φορά αναφορά του όρου αποκέντρωση. Ωστόσο, αυτό δεν εφαρμόστηκε ποτέ (Χλέπας, 1999).</p>
<p>Σύνταγμα του 1927</p>	<p>Τέθηκε σε σωστές βάσεις ο θεσμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, εισήχθη η προστασία της (Βουλή των Ελλήνων, n.d.). Θεσπίζεται η Αυτοδιοίκηση δύο βαθμίδων, κατ' ελάχιστο όριο, και ορίζεται ως πρώτη βαθμίδα η Κοινότητα. Γίνεται αναφορά στη διαίρεση του κράτους κατά Περιφέρειες ευρύτερης εδαφικής έκτασης, αυτής των Δήμων</p>

	και των Κοινοτήτων. Περιορίζεται η εποπτεία του κράτους (Ιατρού, et al., 2005).
Ν. 4393/1929, άρθρο 1	Γίνεται ουσιαστική αναφορά στο θεσμό των Γενικών Διοικήσεων (Ασπρίδης, 2013).
Αναγκαστικός Νόμος 44/1936	Συγκροτείται οργανισμός με τον τίτλο «Διοικήσεις Πρωτεύουσας». Έχει δικαιοδοσία στους Δήμους και στις Κοινότητες που προήλθαν από τους Δήμους Αθηναίων και Πειραιώς και εξουσίες όμοιες με εκείνες του Υπουργείου Εσωτερικών (Ιατρού, et al., 2005).
Β.Δ. της 5/8 Οκτωβρίου 1949	Δημιουργούνται 49 νομαρχίες (Ιατρού, et al., 2005).
Ν. 3200/1955 Περί διοικητικής αποκέντρωσης	Καταργούνται οι Γενικές Διοικήσεις αλλά οι διανομαρχιακές υπηρεσίες παρέμειναν σε ισχύ (Ασπρίδης, 2013). Διευρύνει το ρόλο και τις αρμοδιότητες του Νομάρχη και συστήνει σε κάθε Νομαρχία ίδιο Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου με την επωνυμία «Νομαρχιακό Ταμείο» (Ιατρού, et al., 2005).
Ν.Α.532/1970	Ορίζεται η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από τους Υπουργούς στο Νομάρχη ενώ η αφαίρεση αρμοδιοτήτων από το Νομάρχη θα ήταν δυνατή μόνο με διάταξη νόμου. Επιπλέον, ο νόμος προχώρησε στην οργανωτική ενοποίηση των κρατικών υπηρεσιών στο νομό (οι αρμοδιότητες των περιφερειακών οργάνων μεταβιβάζονται στο Νομάρχη και η νομαρχία ως ενιαία διοικητική μονάδα σε επίπεδο νομού περιέλαβε το σύνολο των οργανωτικά διάσπαρτων υπηρεσιών των διαφόρων Υπουργείων) (Χλέπας, 1999).
Ν.Α. 957/1971	Συνιστώνται επτά Περιφερειακές Διοικήσεις με επικεφαλής υπαγόμενο στον υπουργό Εσωτερικών η κρατική επ' αυτών εποπτεία, η οποία όμως «δεν πρέπει να παρεμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση τους». Το κράτος αναλαμβάνει την ευθύνη για την εξασφάλιση των αναγκαίων πόρων, χρηματοδοτώντας τους ΟΤΑ από τον κρατικό προϋπολογισμό (Ιατρού, et al., 2005).

Ν.Α. 1147/72	Δημιουργούνται στο Νομό Αττικής τέσσερα Νομαρχιακά Διαμερίσματα (Ιατρού, et al., 2005).
Ν.108/75	Επανιδρύονται τα επαρχεία. Συνιστώνται τα Επαρχεία Καλύμνου, Καρπάθου, Κω και Λήμνου (Ιατρού, et al., 2005).
Σύνταγμα του 1975	Προσδιορίζεται το πλαίσιο της οργάνωσης και της λειτουργίας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Είναι φανερό ότι στο θέμα του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης επικεντρώνεται κατά κύριο λόγο η αντιπαράθεση των προτύπων ανάπτυξης και των αντιλήψεων στρατηγικής μορφής για τη σχέση του διοικητικού μηχανισμού με την κοινωνία και τους αντιπροσωπευτικούς θεσμούς (Ιατρού, et al., 2005).
Ν.1235/1982- Διορισμός Νομαρχών από το κράτος	Γίνεται επαναφορά του νομαρχιακού συμβουλίου, με την απονομή σημαντικών αποφασιστικών αρμοδιοτήτων σε αυτό σε συνδυασμό με την ανασύνθεσή του σε όργανο συμμετοχής των εκπροσώπων των ΟΤΑ και ορισμένων επαγγελματικών τάξεων (Ιατρού, et al., 2005).
Ν.1270/82	Για πρώτη φορά προβλέπονται (και λειτουργούν) Συνοικιακά Συμβούλια, Λαϊκές Συνελεύσεις και εκλέγονται πάρεδροι στους μικρούς συνοικισμούς (Ιατρού, et al., 2005).
Ν.1416-1984 Τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων της δημοτικής και κοινοτικής νομοθεσίας για την ενίσχυση της Αποκέντρωσης και την ενδυνάμωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης	Δίνεται βάση στα Επαρχιακά Συμβούλια, στις Δημοτικές και Δημοσυνεταιριστικές Επιχειρήσεις και στις προγραμματικές συμβάσεις. Προβλέφθηκε η σύσταση επαρχείων στη νησιωτική Ελλάδα με επικεφαλής μετακλητό έπαρχο ο οποίος πλαισιωνόταν από το επαρχιακό συμβούλιο. Η σύνθεση του επαρχιακού συμβουλίου ήταν ανάλογη του νομαρχιακού αλλά είχε μόνο γνωμοδοτικές «εκ του νόμου» αρμοδιότητες. Άρα, έχουμε αποκεντρωτική οργάνωση της χώρας βάσει των ιδιαίτερων συνθηκών (άρθρο 101 του Συντάγματος) (Ιατρού, et al., 2005).

<p>Νόμο 1622/1986 «Τοπική Αυτοδιοίκηση- περιφερειακή ανάπτυξη και δημοκρατικός προγραμματισμός»</p>	<p>Προβλέπεται η καθιέρωση Β΄ Βαθμού Αυτοδιοίκησης. Την περίοδο αυτή δίνονται κίνητρα για εθελοντική συνένωση μικρών Κοινοτήτων σε βιώσιμους Δήμους, ενώ εκχωρούνται πόροι από την κεντρική διοίκηση στους ΟΤΑ σε ποσοστό φόρων και τελών υπέρ του Δημοσίου (Ιατρού, et al., 2005).</p>
<p>Ν.2218 και 2240/1994 για τη ίδρυση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και την τροποποίηση των διατάξεων για την Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση και την Περιφέρεια</p>	<p>Υιοθετείται η εκλεγμένη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, που αποτελεί για τη χώρα τον Β΄ βαθμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Προβλέπεται η λειτουργία Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων και τριών διευρυμένων Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων (Αθήνας-Πειραιά, Έβρου-Ροδόπης, Δράμας-Καβάλας-Ξάνθης). Με τον νόμο 2218/94 δημιουργήθηκαν τα συμβούλια περιοχής (492 συμβούλια περιοχής), τα οποία ήταν στην ουσία σύνδεσμοι δήμων και κοινοτήτων που προβλέπονταν από το Σύνταγμα και λειτουργούσαν όπως οι άλλοι σύνδεσμοι. Φιλοδοξία ήταν τα συμβούλια περιοχής να γίνουν πόλοι έλξης και συνένωσης όλων των δραστηριοτήτων των κατοίκων της περιοχής, ώστε να συμβάλουν στη δημιουργία νέων ισχυρών δήμων με την εθελοντική συνένωση (Ιατρού, et al., 2005).</p>
<p>Ν.2503/1997 Διοίκηση, οργάνωση, στελέχωση της Περιφέρειας, ρύθμιση θεμάτων για την τοπική αυτοδιοίκηση και άλλες διατάξεις</p>	<p>Η Περιφέρεια καθίσταται ο μοναδικός βαθμός αποκέντρωσης του κράτους, με διπλή έννοια: οργανωτική και εδαφική. Η Περιφέρεια, τουλάχιστον όπως αναφέρει ο νόμος, επωμίζεται πλέον τον κύριο όγκο διαχειριστικών και εκτελεστικών αρμοδιοτήτων του κράτους, ενώ οι κεντρικές υπηρεσίες του κράτους δηλαδή τα Υπουργεία, περιορίζονται στην άσκηση αρμοδιοτήτων επιτελικού χαρακτήρα. Η αναβάθμιση της Περιφέρειας σε βαθμίδα αποκέντρωσης του κράτους είναι μια σημαντική θεσμική μεταβολή στο διοικητικό σύστημα της Ελλάδος (Ιατρού, et al., 2005).</p>
<p>Ν.2507/1997</p>	<p>Οι Περιφέρειες ιδρύονται ως ενιαίες αποκεντρωμένες μονάδες διοίκησης του κράτους οι οποίες συνιστούν πλέον τον μοναδικό βαθμό αποκέντρωσης. Ο όρος «περιφέρεια» έχει</p>

	<p>διπλή σημασία: σημαίνει, πρώτον, διοικητική μονάδα του κράτους και δεύτερον τμήμα της επικράτειας στα όρια του οποίου κρατικά όργανα και υπηρεσίες ασκούν τις αρμοδιότητές τους (Ελληνικό Ινστιτούτο Διοικητικών Επιστημών, 2001).</p>
<p>N.2539/1997 Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης- Πρόγραμμα Καποδίστριας</p>	<p>Η τοπική αυτοδιοίκηση Α΄ βαθμού περιλαμβάνει 1.033 Δήμους και Κοινότητες (900 Δήμους και 133 Κοινότητες), οι οποίοι προήλθαν μετά τις αναγκαστικές συνενώσεις (Ασπρίδης, 2013). Καταργήθηκαν όλες οι επαρχίες (Ιατρού, et al., 2005).</p>
<p>N.2647/1998</p>	<p>Πραγματοποιήθηκε μεταφορά αρμοδιοτήτων από τα υπουργεία σε άλλους φορείς, είτε στις περιφέρειες, είτε στις νομαρχίες, είτε σε δήμους και κοινότητες. Η διατύπωση του νόμου ήταν επ' αυτού σαφής: «Άρθρο 1 : Μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στις Περιφέρειες...» (Ιατρού, et al., 2005).</p>
<p>N.2831/2000</p>	<p>Στα θέματα πολεοδομίας, έπειτα από την σταθερή νομολογία του ΣτΕ υπέρ της γενικής φύσης των σχετικών «αρμοδιοτήτων», δημιουργήθηκαν παλινδρομήσεις. Οι εκλεγμένοι νομάρχες, σύμφωνα με την καθοδήγηση του υπουργείου είχαν αναλάβει και ασκούσαν όλες τις πολεοδομικές αρμοδιότητες που είχαν οι παλαιοί, κρατικοί νομάρχες. Σε συμμόρφωση με τη νομολογία του ΣτΕ, με το Ν.2831/2000 αφαιρέθηκαν από τους νομάρχες προς όφελος των γενικών γραμματέων περιφέρειας όλες εκείνες που αφορούσαν θέματα κάποιας σημασίας (μελέτες εφαρμογής πολεοδομικών σχεδίων, σύνταξη πολεοδομικών σχεδίων κλπ), δημιουργώντας μεγάλη σύγχυση (Ιατρού, et al., 2005).</p>
<p>N.3044/2002</p>	<p>Ξαναδόθηκαν ορισμένες πολεοδομικές δραστηριότητες στους νομάρχες (ιδίως όσες σχετίζονταν με άδειες ανέγερσης οικοδομών) (Ιατρού, et al., 2005).</p>

<p>N.3852/2010 Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης</p>	<p>Εισήγαγε τον θεσμό: α) των επτά (7) Αποκεντρωμένων Διοικήσεων, που αντικατέστησαν τις 13 κρατικές Περιφέρειες, διατηρώντας ωστόσο τις αρμοδιότητές των Περιφερειών, που από το Σύνταγμα επιβάλλεται να παραμείνουν στο Κράτος, β) των 13 αιρετών Περιφερειών στις οποίες μεταφέρθηκε μέρος των αρμοδιοτήτων των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων (Ν.Α.) που καταργήθηκαν, και γ) των 325 Δήμων οι οποίοι προέκυψαν από την εθελοντική ή αναγκαστική συνένωση των 1034 Καποδιστριακών Δήμων, και αναλαμβάνουν ορισμένες αρμοδιότητες των Ν.Α (Βεζυριαννίδου & Λαλένης, 2018).</p>
<p>N.4555/2018 Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης – Εμβάθυνση της Δημοκρατίας – Ενίσχυση της Συμμετοχής – Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των ΟΤΑ- Πρόγραμμα ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ Ι</p>	<p>Καθιερώνει (επεκτείνει) την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας στις περιφέρειες για να διεκπεραιώσει θέματα αρμοδιοτήτων και χρηματοδοτήσεων των Περιφερειών (άρθρο 1).</p> <p>Κατηγοριοποιεί τους δήμους σε 6 κατηγορίες, ανάλογα με τον πληθυσμό, οικονομικά χαρακτηριστικά και το νησιωτικό, ορεινό ή μη χαρακτήρα τους για τον καθορισμό αρμοδιοτήτων και την κατανομή της χρηματοδότησης εθνικών ή Ε.Ε. πόρων. Με βάση την κατηγορία που ανήκει κάθε δήμος (μητροπολιτικός, μεγάλος, μεσαίος κτλ) θα καθορίζεται το πλαίσιο αρμοδιοτήτων του, αλλά και της χρηματοδότησής του από τους ΚΑΠ. Αυτό ανοίγει παράθυρα για να μπορεί ο καθένας να διαπραγματεύεται ξεχωριστά με βάση την κατηγορία που ανήκει, τι θα κάνει και πόσα θα πάρει (άρθρ. 2). Σε Κοινότητες μετονομάζονται τα προηγούμενα τοπικά διαμερίσματα που υπήρχαν για δήμους άνω των 100.000 κατοίκων, ή όσα προήλθαν από εθελοντικές συνενώσεις δήμων, ή των νησιών με πάνω από 1.000 κατοίκους ή προϋπάρχοντα διαμερίσματα νησιών (άρθρο 4) (Υπουργείο Εσωτερικών, 2018)</p>

2. Ανάλυση των 13 Αιρετών και Αυτοδιοικούμενων Περιφερειών του προγράμματος «Καλλικράτης»

Οι 13 Αυτοδιοικούμενες Περιφέρειες σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» είναι οι:

- Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, με έδρα την Κομοτηνή αποτελούμενη από 5 νομούς και από 22 δήμους
- Κεντρικής Μακεδονίας, με έδρα τη Θεσσαλονίκη αποτελούμενη από 7 νομούς και 38 δήμους
- Δυτικής Μακεδονίας, με έδρα την Κοζάνη αποτελούμενη από 4 νομούς και 12 δήμους
- Θεσσαλίας, με έδρα τη Λάρισα αποτελούμενη από 4 νομούς και 26 δήμους
- Ηπείρου, με έδρα τα Ιωάννινα αποτελούμενη από 4 νομούς και 18 δήμους
- Ιονίων νήσων, με έδρα τη Κέρκυρα αποτελούμενη από 4 νομούς και 7 δήμους
- Δυτικής Ελλάδος, με έδρα την Πάτρα αποτελούμενη από 3 νομούς και 19 δήμους
- Στερεάς Ελλάδος, με έδρα τη Λαμία αποτελούμενη από 5 νομούς και 24 δήμους
- Πελοποννήσου, με έδρα την Τρίπολη αποτελούμενη από 5 νομούς και 26 δήμους
- Αττικής, με έδρα την Αθήνα αποτελούμενη από 8 νομούς και 66 δήμους
- Κρήτης, με έδρα το Ηράκλειο αποτελούμενη από 4 νομούς και 24 δήμους
- Νοτίου Αιγαίου, με έδρα την Ερμούπολη αποτελούμενη από 2 νομούς και 34 δήμους
- Βορείου Αιγαίου, με έδρα τη Μυτιλήνη αποτελούμενη από 3 νομούς και 9 δήμους.

3. Ανάλυση των 7 Αποκεντρωμένων Διοικήσεων του προγράμματος «Καλλικράτης»

Οι 7 Αποκεντρωμένες Διοικήσεις σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» είναι οι:

- Αττικής που περιλαμβάνει τη Περιφέρεια Αττικής
- Μακεδονίας – Θράκης που περιλαμβάνει τις Περιφέρειες:
 - Κεντρικής Μακεδονίας
 - Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης
- Ηπείρου – Δυτικής Μακεδονίας που περιλαμβάνει τις Περιφέρειες:
 - Ηπείρου
 - Δυτικής Μακεδονίας
- Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας που περιλαμβάνει τις Περιφέρειες:
 - Θεσσαλίας
 - Στερεάς Ελλάδας
- Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου που περιλαμβάνει τις Περιφέρειες:
 - Πελοποννήσου
 - Δυτικής Ελλάδας
 - Ιονίων Νήσων
- Αιγαίου που περιλαμβάνει τις Περιφέρειες:
 - Βορείου Αιγαίου
 - Νοτίου Αιγαίου
- Κρήτης που περιλαμβάνει τη Περιφέρεια Κρήτης

4. Αναλυτικός πίνακας με τις χωρικές αρμοδιότητες εντός της διοικητικής νομοθεσίας διαχρονικά

N.1622/86 Τοπική αυτοδιοίκηση – περιφερειακή ανάπτυξη και δημοκρατικός προγραμματισμός

Άρθρο 23: Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση στο τομέα πολεοδομίας-περιβάλλοντος έχει αρμοδιότητες γνωμοδότησης για το χωροταξικό και αναπτυξιακό σχεδιασμό, αρμοδιότητες που σχετίζονται με το πολεοδομικό σχεδιασμό, αρμοδιότητες σχετικές με τις πολεοδομικές εφαρμογές μέχρι τη μεταβίβασή τους στους ΟΤΑ

N.2218/94 Ίδρυση νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, τροποποίηση διατάξεων για την πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση και την περιφέρεια και άλλες διατάξεις

Άρθρο 48: Σε κάθε νομό και σύμφωνα με το άρθρο 102 παρ.3 του Συντάγματος συστήνονται "συμβούλια περιοχής" ως σύνδεσμοι των εδαφικών περιφερειών (μπορεί να εμπεριέχονται πολλοί ΟΤΑ οι οποίοι με μέλη συμμετέχουν στο ΔΣ) οι οποίοι προσδιορίζονται με ΠΔ με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων. Αρμοδιότητες των συμβουλίων ως προς το χώρο είναι να: Υλοποιούν τον πολεοδομικό σχεδιασμό στα πλαίσια των εγκεκριμένων Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε.) ή των Ειδικών Χωροταξικών Μελετών και τηρούνται τα δεδομένα του Κτηματολογίου της περιοχής τους, όπως αυτά προκύπτουν από το συνολικό σχεδιασμό και την ολοκληρωμένη διαχείριση του Εθνικού Κτηματολογίου. Το συμβούλιο περιοχής δεν ασκεί την αρμοδιότητα για την εδαφική περιφέρεια δήμου ή κοινότητας με πληθυσμό μεγαλύτερο από 5.000 κατοίκους, εκτός αν τις αναθέσει με απόφασή του, το συμβούλιο του δήμου ή της κοινότητας αυτής. Το διοικητικό συμβούλιο του συμβουλίου περιοχής έχει τις αρμοδιότητες του δημοτικού συμβουλίου και ο πρόεδρος του τις αρμοδιότητες του δημάρχου και του προέδρου του δημοτικού συμβουλίου.

N.2503/97 Διοίκηση, οργάνωση, στελέχωση της Περιφέρειας, ρύθμιση θεμάτων για την τοπική αυτοδιοίκηση και άλλες διατάξεις

Άρθρο 6: Οι κρατικές περιφέρειες στο τομέα του Περιβάλλοντος και της Χωροταξίας διαθέτουν αρμόδιες διευθύνσεις για τον προγραμματισμό και την εφαρμογή της περιβαλλοντικής, χωροταξικής και πολεοδομικής πολιτικής στο πλαίσιο των αρχών και εθνικών κατευθύνσεων για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Εισηγούνται για θέματα

προέγκρισης χωροθέτησης έργων και δραστηριοτήτων, και για πολεοδομηση περιοχών δεύτερης κατοικίας σε Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου. Επίσης συντονίζουν την υλοποίηση προγραμμάτων εκτέλεσης έργων που προβλέπονται από τα ΓΠΣ και τις πολεοδομικές μελέτες.

**N.2539/97 Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης
(Πρόγραμμα "Καποδίστριας")**

Γενικά ακολουθεί προηγούμενους χωρικούς νόμους όπως ο Ν.2508/97

Στο άρθρο 12 "Ονομασία και μετονομασία συνοικιών, οδών - πλατειών" δίνεται η δυνατότητα στο δημοτικό ή κοινοτικό συμβούλιο να δίνουν τις ονομασίες. Το ΣτΕ το κατήγγησε με νομολογία ως κρατική υπόθεση.

Στο άρθρο 16 γίνεται κατάργηση των συμβουλίων περιοχής

Στο άρθρο 19 καταργούνται οι επαρχίες ως μονάδες της διοικητικής διαίρεσης της χώρας από 01/01/1999

Στο άρθρο 24 γίνονται προσαρμογές διατάξεων του ν.2508/97 όπου 1. Όπου στον ν.2508/97 αναφέρεται το "συμβούλιο περιοχής" νοείται ο νέος δήμος ή κοινότητα που προκύπτει από τη συνένωση δήμων ή κοινοτήτων κατά το άρθρο 1 του ν.2539/97 (του παρόντος νόμου) 2. Το ΓΠΣ περιλαμβάνει την εδαφική περιφέρεια του νέου δήμου ή κοινότητας που συνιστάται με το άρθρο 1 του παρόντος νόμου, στην οποία περιλαμβάνεται ένας τουλάχιστον οικισμός με πληθυσμό άνω των 2000 κατοίκων, σύμφωνα με την εκάστοτε απογραφή. Ή εάν γίνονται πολλά ΓΠΣ λόγω πολλών οικισμών, για το εναπομείναν κομμάτι συντάσσεται ΣΧΟΟΑΠ. 3. Καταργούνται η παρ.1 αρθ 4 του 2508/97 και το τέταρτο εδάφιο της παρ. 2 του αρθ. 5 του 2508/97. 4. Στο δεύτερο εδάφιο της παρ. 2 του άρθ. 2 του 2508/97 οι λέξεις "των συμβουλίων περιοχής του αστικού συγκροτήματος της περιοχής, εφόσον έχουν συσταθεί" διαγράφονται, και γενικά διαγράφονται τα συμβούλια περιοχής στον 2508/97. Από 1/1/1998 τα Συμβούλια Περιοχής του άρθρου 214 του ΠΔ 410/1995 μετατρέπονται αυτοδικαίως σε απλούς συνδέσμους του άρθρου 206 του ίδιου ΠΔ, ως καθολικοί διάδοχοι των συμβουλίων περιοχής υπεισέρχονται με όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις, και θα λειτουργήσουν μόνο για τη περίοδο 1995-1998 για περαίωση των υποθέσεων που έχουν ξεκινήσει.

**N.3852/10 Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης
Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης.**

Άρθρο 6: Συστήνονται οι Αποκεντρωμένες Διοικήσεις

Άρθρο 8: Συστήνονται δημοτικές (από 10.000 κατοίκους και άνω) και τοπικές (από 300 κατοίκους και άνω μέχρι 2.000) κοινότητες

Άρθρο 73: Η επιτροπή ποιότητας ζωής συνιστάται σε δήμους άνω των δέκα χιλιάδων (10.000) κατοίκων, είναι αποφασιστικό και εισηγητικό όργανο άσκησης των σχετικών με την ποιότητα ζωής, τη χωροταξία, την πολεοδομία και την προστασία του περιβάλλοντος αρμοδιοτήτων του δήμου. Κατά την άσκηση των σχετικών αρμοδιοτήτων της λαμβάνει ειδική μέριμνα για i) θέματα καθορισμού χρήσεων γης, ii) θέματα ρυθμιστικών σχεδίων, προγραμματισμού εφαρμογής ρυθμιστικών σχεδίων, οικιστικής οργάνωσης ανοικτών πόλεων, εφαρμογής Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου (Γ.Π.Σ.), πολεοδομικών μελετών, ανάπλασης περιοχών, πολεοδομικών επεμβάσεων, χρηματοδότησης προγραμμάτων ανάπλασης, ανασυγκρότησης υποβαθμισμένων περιοχών, πολεοδομικής αναμόρφωσης προβληματικών περιοχών, αποζημίωσης ρυμοτομούμενων, πολεοδομικών ρυθμίσεων, εισφοράς σε γη ή σε χρήμα, περιοχών ειδικά ρυθμιζόμενης πολεοδόμησης (Π.Ε.Ρ.ΠΟ.) και έγκρισης πολεοδομικών μελετών, iii) τη λήψη αποφάσεων για θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, iv) τη λήψη αποφάσεων για θέματα χωροθέτησης κοιμητηρίων, κατά τις προβλέψεις του ν. 2508/1997 (ΦΕΚ 124 Α'), κέντρων αποτέφρωσης νεκρών, καθώς και άλλων, σχετικών με το αντικείμενο, αρμοδιοτήτων του, v) το σχέδιο κανονιστικών αποφάσεων των άρθρων 79 και 82 του Κ.Δ.Κ..

Άρθρο 85: Συστήνονται Συνελεύσεις κατοίκων τοπικής κοινότητας όπου στις τοπικές κοινότητες, με ευθύνη του εκπροσώπου της τοπικής κοινότητας ή του προέδρου του συμβουλίου της τοπικής κοινότητας σε συνεργασία με τον αρμόδιο αντιδήμαρχο, καλούνται οι κάτοικοι και οι φορείς της τοπικής κοινότητας, τουλάχιστον μια φορά κατ' έτος σε συνέλευση, για θέματα που άπτονται της τοπικής κοινότητας.

Άρθρο 94: Υπάγεται στην αρμοδιότητα των Δήμων ο έλεγχος των ρυμοτομικών σχεδίων πριν τη τοποθέτηση πινακίδων εφαρμογής, η προκαταρκτική πρόταση ανάπλασης ορισμένης περιοχής σύμφωνα με τις ρυθμίσεις των άρθρων 9 και 10 του ν.2508/97.

Άρθρο 186: Αρμοδιότητες Περιφερειών επί του τομέα "Έργων-Χωροταξίας-Περιβάλλοντος": 1. Η παροχή γνώμης του περιφερειακού συμβουλίου για τη χωροθέτηση Β.Ε.ΠΕ., 2. Η ανάθεση εκπόνησης και η παρακολούθηση εφαρμογής Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων (Γ.Π.Σ.), Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. σύμφωνα με το άρθρο 6 του ν. 2508/1997, 3. Η παροχή γνώμης του περιφερειακού συμβουλίου κατά τη διαδικασία κατάρτισης των περιφερειακών χωροταξικών σχεδίων, 4. Η παροχή γνωμοδότησης, από το περιφερειακό συμβούλιο, σχετικά με το χαρακτηρισμό και την οριοθέτηση εκτάσεων ως Π.Ο.Α.Π.Δ. (Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων) από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, 5. Η παροχή γνωμοδότησης, από το περιφερειακό συμβούλιο, σχετικά με το χαρακτηρισμό Περιοχών Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων προς έκδοση της προβλεπόμενης από την κείμενη νομοθεσία κοινής υπουργικής απόφασης, 6. Η παροχή γνωμοδότησης, από το περιφερειακό συμβούλιο για Σχέδια Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (Σ.Ο.Α.Π.), όταν η διαδικασία κινείται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, 7. Η παρακολούθηση εφαρμογής Ειδικών Χωροταξικών Μελετών και ΖΟΕ, 8. Η έγκριση σημειακών – εντοπισμένων τροποποιήσεων των εγκεκριμένων ρυμοτομικών σχεδίων και των χρήσεων και όρων δόμησης αυτών, υπό την προϋπόθεση τήρησης των διατάξεων της παρ. 4 του άρθρου 29 του ν.2831/2000.

Άρθρο 210: Μητροπολιτικές περιφέρειες: Η μητροπολιτική περιφέρεια Αττικής και η μητροπολιτική ενότητα Θεσσαλονίκης της περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας ασκούν πλέον των αρμοδιοτήτων του άρθρου 186 και αρμοδιότητες μητροπολιτικού χαρακτήρα. Στον τομέα χωρικού σχεδιασμού και αστικών αναπλάσεων, στους οποίους περιλαμβάνονται, ιδίως: 1. Η εξειδίκευση των γενικών κατευθύνσεων και η έκδοση οδηγιών στα θέματα πολεοδομικού σχεδιασμού οικιστικής πολιτικής και κατοικίας, καθώς και οικοδομικού και κτιριοδομικού κανονισμού. 2. Η εξειδίκευση των στρατηγικών κατευθύνσεων για το χωροταξικό σχεδιασμό σε επίπεδο μητροπολιτικής περιφέρειας. 3. Η προώθηση προγραμμάτων, έργων και αναπλάσεων μητροπολιτικής και υπερτοπικής σημασίας. 4. Η εποπτεία και ο έλεγχος εφαρμογής της νομοθεσίας για τη διαφημιστική προβολή στο οδικό δίκτυο της μητροπολιτικής περιοχής.

Άρθρο 280: Η Αποκεντρωμένη Διοίκηση ασκεί τις παρακάτω αρμοδιότητες: 1. Η ανάθεση, παρακολούθηση και επίβλεψη της εκπόνησης, καθώς και η έγκριση μελετών Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΓΠΣ) και των Σχεδίων Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.) κατά τις διατάξεις των άρθρων 4 και 5 του ν. 2508/1997, όπως τροποποιήθηκαν και ισχύουν με το άρθρο 24 του ν. 2539/1997 (ΦΕΚ 244 Α'). 2. Η εξειδίκευση των γενικών κατευθύνσεων και οδηγιών στα θέματα πολεοδομικού σχεδιασμού οικιστικής πολιτικής και κατοικίας, καθώς και οικοδομικού και κτιριοδομικού κανονισμού. 3. Η παρακολούθηση, ο συντονισμός και η διατύπωση απόψεων σε ότι αφορά προγράμματα μελετών (Γ.Π.Σ.) και πολεοδομικών μελετών. 4. Η έγκριση πολεοδομικών μελετών σε περιοχές Β.Ε.ΠΕ, κατά τις διατάξεις των άρθρων 7 και 19 του ν.2545/1997 (ΦΕΚ 254 Α'), όταν υπάρχει φορέας Β.Ε.ΠΕ. 5. Η κύρωση πράξης εφαρμογής πολεοδομικής μελέτης, κατά την πρόβλεψη του άρθρου 12 του ν. 1337/1983 (ΦΕΚ 33 Α').

Άρθρο 283: Με προεδρικό διάταγμα το οποίο εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης ύστερα από σύμφωνη γνώμη των συμβουλίων των οικείων δημοτικών κοινοτήτων και γνώμη του δημοτικού συμβουλίου μπορεί να ανακαθορίζεται ο αριθμός και τα όρια των δημοτικών κοινοτήτων στους δήμους με πληθυσμό μεγαλύτερο των 100.000 κατοίκων. Επίσης, με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του ίδιου Υπουργού, ύστερα από σύμφωνη γνώμη των οικείων συμβουλίων δημοτικών ή τοπικών κοινοτήτων ή εκπροσώπου τοπικής κοινότητας και γνώμη του δημοτικού συμβουλίου μπορεί να συγχωνεύονται δημοτικές ή τοπικές κοινότητες ή να εντάσσονται σε άλλον όμορο δήμο ύστερα και από σύμφωνη γνώμη του συμβουλίου του δήμου στον οποίον εντάσσονται.

5. Αναλυτικός ιστορικός κατάλογος του θεσμικού πλαισίου που αφορά τον χωρικό σχεδιασμό της Ελλάδας

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ	
1923	<p>Ν.Δ. της 17^{ης} Ιουλίου 1923</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Περί σχεδίων πόλεων, κωμών και συνοικισμών του Κράτους και οικοδομής αυτών ✓ 1^η οργανωμένη κρατική παρέμβαση στο χώρο ✓ Διάκριση χώρας σε εντός και εκτός σχεδίου περιοχές ✓ Επιτροπή αποκατάστασης προσφύγων
1928	<p>Π.Δ. της 23^{ης} Οκτωβρίου 1928</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Όριο σχεδίου πόλεως ✓ Περί καθορισμού των όρων και περιορισμών της εντός και εκτός σχεδίου ζώνης των πόλεων κλπ. Του Κράτους ανεγέρσεως οικοδομών
1971	<p>Ν.Δ.1003/1971</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Περί Ενεργού Πολεοδομίας
1972	<p>Ν.Δ. 1262/1972</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Περί ρυθμιστικών σχεδίων Αστικών Περιοχών ✓ Ιεραρχική δομή σχεδιασμού ✓ Ελάχιστη πρακτική εφαρμογή
1975	<p>Σύνταγμα</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Άρθρο 17 ✓ Άρθρο 24
1976	<p>Ν.360/1976</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Περί χωροταξίας και περιβάλλοντος ✓ Καθιέρωση 3 επιπέδων σχεδιασμού <p>Ν.446/1976</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Συστάσεως της Δημόσιας Επιχείρησης Πολεοδομήσεων, Οικισμού και Στέγασης ✓ Εξυγίανση ΖΕΠ
1979	<p>Ν.947/1979</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Περί οικιστικών περιοχών

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ολοκληρωμένο σύστημα πολεοδομικών σχεδίων ✓ Θεσμοθέτηση Ρυθμιστικού Αθήνας <p>Υ.Α.9610/1979</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Περί χαράξεως κατευθυντήρων γραμμών της Χωροταξικής Πολιτικής για την οικιστική αποκέντρωση ✓ Κατευθυντήριες αρχές χωροταξικής πολιτικής ✓ 3 ομάδες οικιστικών κέντρων (ΚΕΠΑ, ΑΓΡΟΚ, ΑΣΤΟΚ)
1980	<p>N.1032/1980</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Περί Συστάσεως Υπουργείου Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος
1981	Ένταξη Ελλάδας στην ΕΟΚ
1982	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Επιχείρηση Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης (Ε.Π.Α.) (1982-1984)
1983	<p>N.1337/1983</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων, οικιστική ανάπτυξη και σχετικές ρυθμίσεις ✓ Κανονιστικοί όροι δόμησης ✓ 3 στάδια πολεοδόμησης
1984	Πρόγραμμα Ανοιχτών Πόλεων
1985	<p>N.1515/1985 & N.1561/1985</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας & Θεσσαλονίκης N.1577/1985 ✓ Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός
1986	<p>N.1622/1986</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Τοπική Αυτοδιοίκηση – Περιφερειακή Ανάπτυξη – Δημοκρατικός Προγραμματισμός <p>N.1650/1986</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Για την Προστασία του Περιβάλλοντος ✓ Δραστηριότητες ανάλογα με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις ✓ Οριακές τιμές παραμέτρων ✓ Κήρυξη ζωνών προστασίας
1997	<p>N.2508/1997</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη των πόλεων και οικισμών της χώρας και άλλες διατάξεις ✓ 2 επίπεδα & 4 βαθμίδες σχεδιασμού

	<p>N.2539/1997</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Καποδίστριας) ✓ Συνενώσεις παλαιών δήμων και κοινοτήτων
1999	<p>N.2742/1999</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη ✓ Θέσπιση θεμελιωδών αρχών και θεσμοθέτηση σύγχρονων μέσων χωροταξικού σχεδιασμού ✓ 2 επίπεδα με ιεραρχική σχέση(ΓΠΧΣΑΑ-ΕΠΧΣΑΑ) ✓ Άλλοι μηχανισμοί (ΠΟΑΠΔ, ΣΟΑΠ, ΠΕΧΠ)
2000	<p>N.2831/2000</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Τροποποίηση των διατάξεων του Ν.1577/1985 «Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός» και άλλες πολεοδομικές διατάξεις ✓ ΣΑΚΧ
2004	<p>Απόφ. 10788/2004</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Έγκριση Πολεοδομικών Σταθεροτύπων (Standars) και ανώτατα όρια πυκνοτήτων που εφαρμόζονται κατά την εκπόνηση των Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων, Σχεδίων Χωρικής Οικιστικής Οργάνωσης Ανοιχτής Πόλης και των Πολεοδομικών Μελετών ✓ Προέκυψαν από κορεσμό οικισμών ✓ Δημιουργία επεκτάσεων
2010	<p>N.3852/2010</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Νέα αρχιτεκτονική της αυτοδιοίκησης και της αποκεντρωμένης διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης ✓ Μεγαλύτερες συγχωνεύσεις ✓ Δημιουργία αιρετής περιφερειακής αρχής <p>N.3894/2010</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Επιτάχυνση και διαφάνεια υλοποίησης Στρατηγικών Επενδύσεων ✓ Φιλικότερο επενδυτικό περιβάλλον σε διάφορους τομείς ✓ ΕΣΧΑΣΕ
2011	<p>N.3986/2011</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015

	✓ ΕΣΧΑΔΑ
2012	N.4067/2012 ✓ Νέος Οικοδομικός Κανονισμός
2014	N.4269/2014 ✓ Χωροταξική και Πολεοδομική Μεταρρύθμιση – Βιώσιμη Ανάπτυξη ✓ 2 κατηγορίες χώρου (ρυθμιστικός και στρατηγικός σχεδιασμός)
	N.4277/2014 ✓ Νέο ρυθμιστικό σχέδιο Αθήνας – Αττικής και άλλες διατάξεις
	N.4280/2014 ✓ Περιβαλλοντικής αναβάθμιση και ιδιωτική πολεοδόμηση – βιώσιμη ανάπτυξη οικισμών ρυθμίσεις δασικής νομοθεσίας και άλλες διατάξεις ✓ Οδηγία 89/2014/ΕΕ ✓ Περί θεσπίσεως Πλαισίου για το Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό

Πηγή: (Μπαμπούκα, 2010) (Χαραλαμπίδου, 2016)

6. Οι χωρικές αρμοδιότητες της χωρικής νομοθεσίας

N.1337/83 Επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων, οικιστική ανάπτυξη και σχετικές ρυθμίσεις

Τα άρθρα 1 "Περιοχές επεκτάσεων-Πολεοδομικές ενότητες" και άρθρο 2 "Γενικό πολεοδομικό σχέδιο" καταργήθηκαν από τον Ν.2508/97

Άρθρο 2 "Γενικό πολεοδομικό σχέδιο": Το ΓΠΣ καλύπτει όλες τις πολεοδομικές ή προς πολεοδόμηση περιοχές ενός τουλάχιστον Δήμου ή Κοινότητας. Ακολουθεί γενικώς το αρθ. 10 του Ν.1221/81.

Άρθρο 2: Απόφαση του Υπουργού Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος καθορίζει τις ειδικές προδιαγραφές εκπόνησης των ΓΠΣ καθώς και των χαρτογραφικών και τοπογραφικών υποβάθρων

Άρθρο 3: Η διαδικασία σύνταξης του ΓΠΣ γίνεται από τον οικείο Δήμο ή Κοινότητα ή από κοινού περισσότεροι Δήμοι ή Κοινότητες (ενημέρωση του κοινού με ανοιχτές συγκέντρωση ή μέσω τύπου). Μπορεί και το Υπουργείο Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος να κινήσει διαδικασίες μετά από ενημέρωση προς το Δήμο και με ΦΕΚ στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως προσδιορίζονται τα όρια περιοχής του ΓΠΣ (όταν κάνει τις διαδικασίες το Υπουργείο αποστέλλεται στο Δήμο για γνωμοδότηση και στις υπηρεσίες για γνώμη)

Άρθρο 3: Στη σύνταξη του ΓΠΣ συμπληρώνεται και η γνώμη των αρμόδιων Νομαρχιακών ή Περιφερειακών Υπηρεσιών των Υπουργείων Εθνικής Οικονομίας, Οικονομικών, Γεωργίας, Πολιτισμού και Επιστημών, Δημοσίων Έργων, Ενέργειας και Φυσικών Πόρων, ΕΟΤ και άλλων υπηρεσιών.

Άρθρο 3: Το ΓΠΣ εγκρίνεται με απόφαση του Υπουργού Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος (καταργείται με το αρθ.4 παρ.10 του Ν.2508/97)

Άρθρο 6: Η διαδικασία σύνταξης ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ γίνεται από τον οικείο Δήμο ή Κοινότητα ή από κοινού περισσότεροι Δήμοι ή Κοινότητες. Μπορεί και το Υπουργείο Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος να κινήσει διαδικασίες μετά από ενημέρωση προς το Δήμο και με απόφαση του Υπουργού προσδιορίζονται οι ειδικές προδιαγραφές εκπόνησης.

Άρθρο 7: Η ΠΜ εγκρίνεται με ΠΔ μετά από πρόταση του Υπουργού ύστερα από γνωμοδότηση του Νομαρχιακού Συμβουλίου Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος και του οικείου Δημοτικού ή Κοινοτικού Συμβουλίου κατά το αρθ.3 του ΝΔ/17-7-23. Η έγκριση της ΠΜ έχει τις συνέπειες έγκρισης σχεδίου πόλης και μπορεί να υποβάλλεται συγχρόνως με το ΓΠΣ

Άρθρο 10: Οι Ζώνες Ενεργού Πολεοδομίας (ΖΕΠ) και Αστικού Αναδασμού (ΖΑΑ) περιλαμβάνονται εντός των ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ. Εάν δεν καθορίζονται με αυτό το τρόπο, ο καθορισμός γίνεται με ΠΔ μετά από πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων με γνώμη από τα οικεία δημοτικά ή κοινοτικά συμβούλια ή με ΠΔ έγκρισης της πολεοδομικής μελέτης.

Άρθρο 10: Η κίνηση καθορισμού περιοχής ως ΖΕΠ ή ΖΑΑ γίνεται με πρωτοβουλία του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων είτε με πρόταση των οικείων Δήμων ή κοινοτήτων

Άρθρο 10: Η ανάπτυξη, ανάπλαση και αναμόρφωση περιοχής με ενεργό πολεοδομία ή αστικό αναδασμό γίνεται σύμφωνα με τον Ν.947/79

Άρθρο 11: Οι Ζώνες Ειδικής Ενίσχυσης (ΖΕΕ) ορίζονται εντός των ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ και καθορίζονται με ΠΔ μετά από πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων μετά από πρόταση του οικείου Δήμου ή κοινότητας. Η πράξη εφαρμογής κυρώνεται από το Νομάρχη.

Άρθρο 13: Οι πολεοδομικά προβληματικές περιοχές εντός σχεδίων πόλεων ή οικισμών προ του 1923 που απαιτούν αναμόρφωση υπάγονται με ΓΠΣ μέσω ενός ΠΔ

Άρθρο 14: Για τις επεκτάσεις του νόμου αυτού ο Δήμος ή η Κοινότητα πρέπει να είναι σε θέση να καλύψει το 30% τουλάχιστον της δαπάνης για την εκτέλεση των βασικών κοινοχρήστων πολεοδομικών έργων υποδομής των περιοχών επεκτάσεων.

Άρθρο 16: Ο Νομάρχης με σύμφωνη γνώμη της αρμόδιας πολεοδομικής υπηρεσίας μπορεί να εξαιρέσει, ή όχι, οριστικά της κατεδάφισης τα εκτός σχεδίου πόλεων ή οικισμών προ του 1923 αυθαίρετα κτίσματα που εντάσσονται σε πολεοδομικό σχέδιο και βρίσκονται σε δομήσιμους χώρους

Άρθρο 29: Με ΠΔ μετά από πρόταση του Υπουργού Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος ορίζονται οι πόλεις και οικισμοί γύρω από τα όρια των οποίων καθορίζεται Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ)

Άρθρο 30: Για την παρακολούθηση των πολεοδομικών μελετών σε κάθε γειτονιά αναδεικνύεται από τους κατοίκους της, με ευθύνη του αντίστοιχου Οργανισμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Πολεοδομική Επιτροπή της Γειτονιάς (ΠΕΓ)

Άρθρο 33: Με ΠΔ μετά από πρόταση του Υπουργού Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος μπορεί να καθορίζονται κατά περιοχές της χώρας, μέγεθος οικισμών ή κατηγορίες αυτών οι περιπτώσεις κατά τις οποίες το ΓΠΣ και η ΠΜ εγκρίνονται με απόφαση του οικείου Νομάρχη. Με ΠΔ μπορεί να δοθεί η αρμοδιότητα και σε απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου για ΠΜ

Άρθρο 43: Με ΠΔ μετά από πρόταση από τον Υπουργό Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος μπορεί να εγκρίνεται τοπικό ρυμοτομικό σχέδιο σε περιοχές εκτός του εγκεκριμένου σχεδίου πόλεως και εκτός ορίων οικισμών προ του 1923 για τη μεταφορά οικισμών που πλήγηκαν από σεισμούς ή κατολισθήσεις ή μεταφέρονται από αρχαιολογικούς χώρους

Ν.2508/97 Βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη των πόλεων και οικισμών της χώρας και άλλες διατάξεις

Άρθρο 1: Η οικιστική οργάνωση και ο πολεοδομικός σχεδιασμός πραγματοποιούνται σε δύο επίπεδα, στο πρώτο το ρυθμιστικό σχέδιο και πρόγραμμα προστασίας περιβάλλοντος, και το ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ. Στο δεύτερο η πολεοδομική μελέτη καθώς και οι ΠΜ αναπλάσεων, παραγωγικών πάρκων ή άλλες ΠΜ

Άρθρο 2: Ο Υπουργός Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων με απόφαση καθορίζει τα όρια ρυθμιστικών σχεδίων και προγραμμάτων προστασίας περιβάλλοντος

Άρθρο 4: Το ΓΠΣ περιλαμβάνει ολόκληρη την εδαφική περιφέρεια του κατά το άρθρο 48 του ν.2218/94 συμβουλίου περιοχής στην οποία υπάρχει πληθυσμός άνω των 2000 κατοίκων. Για τις ΖΟΕ ισχύουν ό,τι και στο άρθρο 29 του ν.1337/83. Η έγκριση και αναθεώρηση ΓΠΣ γίνεται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας μετά από γνώμη του Περιφερειακού Συμβουλίου Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 3, 4, 5 του ν.1337/83 με αντικατάσταση της ιδιότητας του Υπουργού Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος ή του Υπουργείου με τον Γενικό Γραμματέα Περιφέρειας ή την αρμόδια υπηρεσία της περιφέρειας.

Άρθρο 4: Τα ΓΠΣ των ρυθμιστικών Σχεδίων της Αθήνας και Θεσσαλονίκης εγκρίνονται και αναθεωρούνται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων

Άρθρο 5: Η έγκριση και αναθεώρηση ΣΧΟΟΑΠ γίνεται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας μετά από γνώμη του Περιφερειακού Συμβουλίου Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 3, 4, 5 του ν.1337/83 με αντικατάσταση της ιδιότητας του Υπουργού Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος ή του Υπουργείου με τον Γενικό Γραμματέα Περιφέρειας ή την αρμόδια υπηρεσία της περιφέρειας. Κατ' εξαίρεση μπορεί να κινήσει ο Υπουργός Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων διαδικασία εκπόνησης ορισμένων ΣΧΟΟΑΠ τα οποία θα χρησιμοποιηθούν ως πρότυπα (γνωστοποιείται στο Νομάρχη)

Άρθρο 6: Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση συστήνει νομικό πρόσωπο για την εφαρμογή και παρακολούθηση των ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ και ΖΟΕ του νομού

Άρθρο 7: Η έγκριση της ΠΜ γίνεται με απόφαση του οικείου νομάρχη ύστερα από γνώμη του ΣΧΟΠ το νομού

Άρθρο 13: Στο άρθρο των χρηματοδοτικών μέσων και ειδικών κινήτρων αναφέρεται ότι μπορεί να πραγματοποιηθεί, με απόφαση δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου μετά από εισήγηση του φορέα ανάπτυξης, τυχόν απαλλαγή από δημοτικά τέλη των ιδιοκτητών ή ενοικιαστών ακινήτων στην περιοχή ανάπτυξης

Άρθρο 22: Αντικαθίσταται το άρθ.11 του ν.1337/83 ως εξής: ΖΕΕ καθορίζονται σε πολεοδομούμενες περιοχές που ορίζονται για τον σκοπό αυτόν από ΓΠΣ ή ΣΧΟΟΑΠ και σε περιοχές με ήδη εγκεκριμένο πολεοδομικό σχέδιο ή περιοχές οριοθετημένων οικισμών προϋφιστάμενων του 1923. Οι ΖΕΕ καθορίζονται με ΠΔ μετά από πρόταση Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων μετά από πρόταση του οικείου Δήμου ή κοινότητας.

Άρθρο 23: Αντικαθίστανται οι παρ.1-4 του αρθ.10 του ν.1337/83 ως εξής: Οι ΖΕΠ και ΖΑΑ περιλαμβάνονται πάντοτε μέσα σε περιοχή ΓΠΣ ή ΣΧΟΟΑΠ και ο διοικητικός καθορισμός αυτών των σχεδίων γίνεται με ΠΔ μετά από πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων μετά από γνώμη του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου

Άρθρο 24: Ο καθορισμός των ΠΕΡΠΟ μέχρι την έγκριση των ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ και οι πολεοδομικές μελέτες των ΠΕΡΠΟ γίνονται με οδηγίες οι οποίες εκδίδονται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων ύστερα από γνώμη από το νομαρχιακό συμβούλιο και το Κεντρικό Συμβούλιο Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος

Άρθρο 25: Με ΠΔ μπορούν να μεταβιβαστούν στους δήμους και τις κοινότητες που αποδεδειγμένα διαθέτουν οργανωμένη πολεοδομική υπηρεσία, όλες οι αρμοδιότητες που αφορούν την υλοποίηση και εξειδίκευση των στόχων και κατευθύνσεων του ΓΠΣ και κυρίως η εκπόνηση και έγκριση της ΠΜ.

Ν.2742/99 Χωροταξικός σχεδιασμός και αιεφόρος ανάπτυξη & άλλες διατάξεις

Άρθρο 6: Το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης καταρτίζεται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων σε συνεργασία με άλλα Υπουργεία και οργανισμούς του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Το ΓΠΧΣΑΑ υπόκειται σε έγκριση από την Ολομέλεια της Βουλής κατά το άρθρο 79 του Συντάγματος μετά από γνωμοδότηση του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης

Άρθρο 7: Τα Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης καταρτίζονται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων σε συνεργασία με τα κατά περίπτωση αρμόδια Υπουργεία και οργανισμούς του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Το ΕΠΧΣΑΑ υπόκειται σε έγκριση από την Επιτροπή του άρθρου 3.

Άρθρο 8: Η σύνταξη των Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης γίνεται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων μετά από ενημέρωση της οικείας Περιφέρειας. Μπορεί να γίνει και με πρωτοβουλία της Περιφέρειας, μετά από ενημέρωση προς το Υπουργείο, και με γνωμοδότηση από το οικείο περιφερειακό συμβούλιο. Η έγκριση των ΠΠΧΣΑΑ γίνεται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, ή με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας ύστερα από έκδοση ΠΔ με μεταβίβαση αρμοδιότητας.

Άρθρο 10: Ο χαρακτηρισμός και η οριοθέτηση των Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων (Π.Ο.Α.Π.Δ.) γίνονται με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του κατά περίπτωση Υπουργού ύστερα από γνώμη του οικείου νομαρχιακού συμβουλίου και του Κεντρικού Συμβουλίου Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος (ΚΣΧΟΠ). Για Αθήνα και Θεσσαλονίκη γνωμοδοτεί η Εκτελεστική Έπιτροπή του Οργανισμού Αθήνας ή Θεσσαλονίκης αντίστοιχα.

Άρθρο 10: Η πολεοδομική μελέτη εγκρίνεται με ΠΔ μετά από πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων

Άρθρο 11: Οι Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων χαρακτηρίζονται με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του κατά περίπτωση αρμοδίου υπουργού, ύστερα από γνώμη του οικείου νομαρχιακού συμβουλίου.

Άρθρο 11: Με κοινή απόφαση Υπουργών μπορούν να καθοριστούν ως Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων ΠΕΧΠ περιοχές που παρουσιάζουν έκτακτες και απρόβλεπτες ανάγκες λόγω φυσικών ή τεχνολογικών καταστροφών και κινδύνων, όπως σεισμών, πλημμυρών, κατολισθήσεων, δυσμενών κλιματικών συνθηκών.

Άρθρο 12: Η σύνταξη των Σχεδίων Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (ΣΟΑΠ) κινείται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων μετά από ενημέρωση της οικείας Περιφέρειας και με γνωμοδότηση του οικείου περιφερειακού συμβουλίου ή με πρωτοβουλία της Περιφέρειας μετά από ενημέρωση του Υπουργείου. Η κατάρτιση των ΣΟΑΠ γίνεται με πρωτοβουλία του οικείου οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου ή δευτέρου βαθμού. Τα ΣΟΑΠ εγκρίνονται με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και των κατά περίπτωση αρμοδίων υπουργών.

N.4269/14 Χωροταξική και πολεοδομική μεταρρύθμιση –Βιώσιμη ανάπτυξη

Άρθρο 2: Διάρθρωση συστήματος χωρικού σχεδιασμού: 1. Ο χωρικός σχεδιασμός ασκείται σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και διακρίνεται, ανάλογα με το περιεχόμενό του, σε στρατηγικό ή ρυθμιστικό. 2. Στην κατηγορία του στρατηγικού χωρικού σχεδιασμού υπάγονται τα Εθνικά Χωροταξικά Πλαίσια του άρθρου 5 και τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια του άρθρου 6. 3. Στην κατηγορία του ρυθμιστικού χωρικού σχεδιασμού υπάγονται τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια του άρθρου 7, τα Ειδικά Χωρικά Σχέδια του άρθρου 8 και τα Ρυμοτομικά Σχέδια Εφαρμογής του άρθρου 10.

Άρθρο 3: Η Εθνική Χωροταξική Στρατηγική συντάσσεται υπό την ευθύνη και εποπτεία του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής

Άρθρο 4: Η Εκτελεστική Επιτροπή είναι αρμόδια για τη διατύπωση γνώμης κατά τη διαδικασία κατάρτισης των Εθνικών Χωροταξικών Πλαισίων. Μπορεί να εκφέρει γνώμη κατά τη διαδικασία κατάρτισης των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων, μετά από ερώτημα του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.

Άρθρο 5: Τα Εθνικά Χωροταξικά Πλαίσια εκπονούνται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής σε συνεργασία με τα κατά περίπτωση αρμόδια Υπουργεία και λοιπούς αρμόδιους οργανισμούς.

Άρθρο 6: Τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια εκπονούνται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής μετά από σχετική ενημέρωση της οικείας Περιφέρειας. Πριν από την έγκριση των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων απαιτείται η προηγούμενη γνώμη του οικείου Περιφερειακού Συμβουλίου.

Άρθρο 7: Η κίνηση της διαδικασίας για τη σύνταξη Τ.Χ.Σ. γίνεται είτε από τον οικείο δήμο είτε από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. Η έγκριση των Τ.Χ.Σ. γίνεται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, ύστερα από γνώμη του Δημοτικού Συμβουλίου και γνώμη του οικείου ΣΥΠΟΘΑ.

Άρθρο 7: Η αναθεώρηση και τροποποίηση εγκεκριμένων κατά τη δημοσίευση του νόμου αυτού Γ.Π.Σ. και Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. γίνεται κατά τις διατάξεις του παρόντος άρθρου. Όπου στις διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας αναφέρεται το «Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο» ή το «Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης» νοείται εφεξής το Τοπικό Χωρικό Σχέδιο του παρόντος άρθρου.

Άρθρο 8: Η κίνηση της διαδικασίας για τη σύνταξη των Ε.Χ.Σ. γίνεται είτε από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής είτε από τον οικείο Δήμο ή την οικεία Περιφέρεια είτε από τον φορέα υλοποίησης του σχεδίου, έργου ή προγράμματος. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής καθορίζονται προδιαγραφές και κάθε άλλη απαραίτητη λεπτομέρεια για τη σύνταξη των Ε.Χ.Σ.. Η έγκριση των Ε.Χ.Σ. γίνεται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και των κατά περίπτωση αρμόδιων Υπουργών, ύστερα από γνώμη του ΚΕΣΥΠΟΘΑ.

Άρθρο 10: Η κίνηση της διαδικασίας σύνταξης των Ρυμοτομικών Σχεδίων Εφαρμογής γίνεται από τον οικείο Δήμο. Η διαδικασία μπορεί επίσης να κινηθεί και από την Αποκεντρωμένη Διοίκηση, ύστερα από σχετική ενημέρωση του οικείου Δήμου. Η έγκριση των Ρυμοτομικών Σχεδίων Εφαρμογής γίνεται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης, ύστερα από γνώμη του οικείου Συμβουλίου Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων (ΣΥΠΟΘΑ), μετά από εισήγηση της αρμόδιας υπηρεσίας της οικείας Περιφέρειας.

Άρθρο 13: Το ισχύον Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Α' 128) εντάσσεται στα Εθνικά Χωροταξικά Πλαίσια του άρθρου 5 του παρόντος νόμου.

Άρθρο 13α: 1. Από την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού, με την επιφύλαξη των ειδικότερων διατάξεων του παρόντος, καταργούνται: α) Τα άρθρα 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 13, 14 και 18 του ν.2742/1999, όπως ισχύουν. β) Τα άρθρα 1 έως και 7, καθώς και 18, 25, 26 του ν.2508/1997, όπως ισχύουν. γ) Τα άρθρα 2, 3, 5, 6 και 7 του ν.1337/1983, όπως ισχύουν.

N.4447/16 Χωρικός σχεδιασμός – Βιώσιμη ανάπτυξη και άλλες διατάξεις

Άρθρο 2: Διάρθρωση συστήματος χωρικού σχεδιασμού: 1. Ο χωρικός σχεδιασμός ασκείται σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και διακρίνεται, ανάλογα με το χαρακτήρα του, σε στρατηγικό ή ρυθμιστικό: α. Στην κατηγορία του στρατηγικού χωρικού σχεδιασμού υπάγονται τα Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια του άρθρου 5 και τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια του άρθρου 6. β. Στην κατηγορία του ρυθμιστικού χωρικού σχεδιασμού υπάγονται τα πολεοδομικά σχέδια τα οποία εκπονούνται σε τοπική κλίμακα και τα οποία διακρίνονται σε δύο επίπεδα σχεδιασμού. 2. Στο πρώτο επίπεδο του ρυθμιστικού χωρικού σχεδιασμού περιλαμβάνονται: α) Τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια του άρθρου 7, τα οποία ρυθμίζουν τη βιώσιμη χωρική ανάπτυξη και οργάνωση της εδαφικής περιφέρειας ενός Ο.Τ.Α., β) τα Ειδικά Χωρικά Σχέδια του άρθρου 8, τα οποία αποτελούν υποδοχείς σχεδίων, έργων και προγραμμάτων ανεξαρτήτως διοικητικών ορίων. 3. Στο δεύτερο επίπεδο του ρυθμιστικού χωρικού σχεδιασμού περιλαμβάνονται τα Πολεοδομικά Σχέδια Εφαρμογής του άρθρου 10, τα οποία αποτελούν την εξειδίκευση και εφαρμογή των σχεδίων του πρώτου επιπέδου.

Άρθρο 5: Τα Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια εκπονούνται υπό την εποπτεία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας και των κατά περίπτωση αρμόδιων Υπουργών συνιστώνται επιτελικές επιτροπές συντονισμού και παρακολούθησης των εκπονούμενων πλαισίων, στις οποίες μετέχουν εκπρόσωποι του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και των κατά περίπτωση αρμόδιων Υπουργείων. Τα Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια υπόκεινται σε διαδικασία Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και εγκρίνονται μαζί με τις στρατηγικές μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας και των κατά περίπτωση αρμόδιων Υπουργών. Οι διαδικασίες διαβούλευσης των Ειδικών

Χωροταξικών Πλαισίων και των οικείων Στρατηγικών Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων είναι κοινές.

Άρθρο 6: Τα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια εκπονούνται υπό την εποπτεία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας ύστερα από σχετική ενημέρωση της οικείας Περιφέρειας και υπό την επίβλεψη κοινών με την Περιφέρεια επιτροπών. Για την έγκριση των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων απαιτείται η γνώμη του οικείου Περιφερειακού Συμβουλίου, η οποία παρέχεται μέσα σε προθεσμία δύο (2) μηνών από τη λήψη της σχετικής μελέτης, που του διαβιβάζεται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

Άρθρο 7: Η κίνηση της διαδικασίας για τη σύνταξη Τοπικού Χωρικού Σχεδίου γίνεται είτε από τον οικείο Δήμο είτε από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Η έγκριση των Τοπικών Χωρικών Σχεδίων γίνεται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, ύστερα από εισήγηση της αρμόδιας υπηρεσίας του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και γνώμη του Κεντρικού Συμβουλίου Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων. Για τις μητροπολιτικές περιοχές της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, αρμόδιο όργανο για τη γνώμη του προηγούμενου εδαφίου είναι το Συμβούλιο Μητροπολιτικού Σχεδιασμού.

Άρθρο 8: Η κίνηση της διαδικασίας για τη σύνταξη των Ειδικών Χωρικών Σχεδίων γίνεται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας ή από τον οικείο Δήμο ή την οικεία Περιφέρεια ή από το φορέα υλοποίησης του σχεδίου, έργου ή προγράμματος. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας καθορίζονται οι προδιαγραφές και κάθε άλλο θέμα σχετικό με τη σύνταξη των Ειδικών Χωρικών Σχεδίων. Η έγκριση των Ειδικών Χωρικών Σχεδίων γίνεται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας και των κατά περίπτωση αρμόδιων Υπουργών, ύστερα από εισήγηση της αρμόδιας Υπηρεσίας και γνώμη του Κεντρικού Συμβουλίου Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων. Για τις μητροπολιτικές περιοχές της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, αρμόδιο όργανο για τη γνώμη του προηγούμενου εδαφίου είναι το Συμβούλιο Μητροπολιτικού Σχεδιασμού.

Άρθρο 10: Η κίνηση της διαδικασίας σύνταξης των Πολεοδομικών Σχεδίων Εφαρμογής γίνεται από τον οικείο Δήμο. Η διαδικασία μπορεί να κινηθεί και από την Αποκεντρωμένη Διοίκηση, ύστερα από σχετική ενημέρωση του οικείου Δήμου. Η έγκριση των Πολεοδομικών Σχεδίων Εφαρμογής γίνεται με απόφαση του Γενικού

Γραμματέα Περιφέρειας, ύστερα από γνώμη του οικείου Συμβουλίου Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων, και εισήγηση της αρμόδιας υπηρεσίας της οικείας Περιφέρειας.

Άρθρο 14: Από την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού, με την επιφύλαξη των ειδικότερων διατάξεων του παρόντος, καταργούνται: α) τα άρθρα 1 έως 13α του ν.4269/2014 (Α' 142), β) κάθε άλλη διάταξη που αντίκειται στον παρόντα νόμο ή ανάγεται σε θέματα που ρυθμίζονται από αυτόν.

Πηγή: Ν.1337/83, Ν.2508/97, Ν.2742/99, Ν.4269/14, Ν.4447/16

Ε.Π.
**ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΔΗΜΟΣΙΟΥ
ΤΟΜΕΑ**

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΣΔΔΑ)

Πειραιώς 211, ΤΚ 177 78, Ταύρος

τηλ.: 2131306349 , fax: 2131306479

www.ekdd.gr